

**DR. RIFKI KAMİL URG A ÇANKIRI ARAŞTIRMALARI MERKEZİNDE
BULUNAN EBRU CİLT Lİ DEFTER - KİTAPLARIN ENVANTERLERİNİN
OLUŞTURULMASI VE EBRULARIN İNCELENMESİ**

Ebru KORKMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOBİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakkı saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(...) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Ebru

Soyadı: KORKMAZ

Bölümü: Geleneksel Türk El Sanatları Eğitimi Bilim Dalı

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı : Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde Bulunan Ebru Ciltli
Defter - Kitapların Envanterlerinin Oluşturulması ve Ebruların İncelenmesi

İngilizce Adı: The Creation Of Inventories Of Marbling Hardback Notebook-Books And
The Examination Of The Marblings At Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Research
Center

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışında tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim

Yazar adı soyadı: Ebru KORKMAZ

İmza:

Jüri onay sayfası

Ebru KORKMAZ tarafından hazırlanan “Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde Bulunan Ebru Ciltli Defter – Kitapların Envanterlerinin Oluşturulması ve Ebruların İncelenmesi ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman (Başkan): Prof. Dr. Mediha GÜLER

El Sanatları Eğitimi, Gazi Üniversitesi

.....

Üye: Prof. Dr. Zeynep ERDOĞAN

El Sanatları Bölümü, Ankara Üniversitesi

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Serpil ORTAÇ

El Sanatları Eğitimi, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarih: 14.01.2016

Bu tezin Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Dr. Rıfık Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebru ciltli defter ve kitaplar üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. İnceleme altına alınan defter ve kitapların envanterlerinin olmamasından dolayı öncelikle cilt kapağında ebru bulunan defter ve kitapların envanterlerinin hazırlanarak, cilt örneklerindeki ebruların özellikleri incelenmesine dair bir araştırma yapma gereği duyulmuştur.

Araştırmanın her aşamasında bana yardım eden, bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, tez danışmanım, sayın hocam Prof. Dr. Mediha GÜLER'e, sayın hocam Yrd. Doç. Hatice DOĞRUOL'a ebru sanatçısı sayın hocam Ali AKGÜL'e, Dr. Rıfık Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezini araştırmacıların hizmetine açan ankırı Belediyesi Başkanlığına, arşiv sorumlusu Mustafa KARA'ya, Osmanlıca çevirilerde bana yardımcı olan kayınpederim Ahmet KORKMAZ'a, sanat tarihi uzmanı Birsen YILMAZ ve Seda YİĞİTTİR'e, bana maddi manevi destek veren, sabır gösteren değerli eşim Ramazan KORKMAZ'a ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ebru KORKMAZ

ANKARA 2015

DR. RIFKI KAMİL URG A ÇANKIRI ARAŞTIRMALARI
MERKEZİNDE BULUNAN EBRU CİTLİ DEFTER - KİTAPLARIN
ENVANTERLERİNİN OLUŞTURULMASI VE EBRULARIN
İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Ebru KORKMAZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Ocak, 2016

ÖZ

Bu araştırma Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebru ciltli kitap ve defterleri kapsar. Bu eserlerin ciltleri üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma ile eserlerin cilt örneklerindeki ebruların özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. İnceleme altına alınan defter ve kitaplar 66 adet olarak tespit edilmiştir. Merkezde bulunan defter ve kitapların envanter kayıtlarının bulunmamaktadır. Bu sebepten öncelikle cilt kapağında ebru bulunan defter ve kitapların envanterleri oluşturulmuş ve kayıt altına alınmıştır. Envanter kayıtları oluşturulan defter ve kitaplar üzerinde bulunan ebrular renk ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenmiş ve elde edilen veriler tablo haline getirilip değerlendirilmiştir.

Bilim Kodu : -

Anahtar Kelimeler : Cilt Sanatı, Ebru Sanatı, Ebru Ciltli Defter, Ebru Ciltli Kitap,
Envanter

Sayfa Adedi : 168

Danışman : Prof. Dr. Mediha GÜLER

**THE CREATION OF INVENTORIES OF MARBLING HARDBACK
NOTEBOOK-BOOKS AND THE EXAMINATION OF THE
MARBLINGS AT ÇANKIRI DR. RIFKI KAMİL URGU RESEARCH
CENTER
(M.Sc. Thesis)**

Ebru KORKMAZ

**GAZİUNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES**

January, 2016

ABSTRACT

This research includes the books and notebooks covered with Ebru existing in Dr. Rıfki Kamil Urgan Research Centre. No research has been done on these works so far. This study has aimed to examine the features of ebrus on the sample works. Exactly 66 books and notebooks have been examined. There aren't any inventory records of these books and notebooks existing in Research Center. Hence, the books and notebooks covered with Ebru have been detected and recorded primarily. The Ebrus existing on the inventory recorded books and notebooks have been examined with regard to their colors and characteristics of composition and they are evaluated and tabled according to the data obtained with the help of this research.

Science Code : -

Key Words : Skin Art, The Art Of Marbling, Ebru-Bound Notebook, Hardcover
Book, Inventory

Page Number : 168

Supervisor : Prof. Dr. Mediha GÜLER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.1.1.Problem Durumu.....	3
1.2. Amaç.....	3
1.2.1. Alt Amaçlar.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar Sayıtlılar	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	5
BÖLÜM II	11
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	11
2.1. Çankırı İli Genel Özellikleri.....	11
2.2. Dr. Rıfki Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezi Tarihi.....	11
2.3. Cilt Sanatı	12
2.3.1. Cilt sanatının Tarihi.....	12
2.3.2. Cilt Sanatının Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler.....	15
2.3.3.Klasik Türk Cildinin Yapılışı.....	16
2.3.4. Klasik kitap cildinin bölümleri	17
Alt ve üst kapak	17
Dip veya sırt	18
Miklep.....	18

Sertab.....	19
Şiraze	19
Cilbent	19
Kitap muhafazası.....	19
2.3.5. Klasik Cilt Kapağının Süsleme Üsluplarına Göre Çeşitleri	20
2.3.5.1. Arap (Elcezire, Halep ve Şam)	20
2.3.5.2. Mağribi (İspanya, Sicilya, Fas)	20
2.3.5.3. Hatayi (Horasan, Buhara ve Kaşi).....	21
2.3.5.4. Rumi (Selçuklu)	21
2.3.5.5. Memlûk (Mısır).....	21
2.3.5.6. Herat (İsfahan, Şiraz ve Herat).....	22
2.3.5.7. Buhari Cedit.....	22
2.3.5.8. Türk (Diyarbakır, Bursa, Edirne ve İstanbul)	23
2.3.5.9. Şukûfe (Lake ve Barok)	23
2.3.6. Klasik Cildin Kullanılan Malzemeye Göre Çeşitleri	24
2.3.6.1 Mukavva ciltler	24
2.3.6.2. Deri ciltler	24
2.3.6.2.1. Düz deri ciltler.....	26
2.3.6.2.2. Şemseli ciltler	26
2.3.6.2.3. Acemkârî (hayvan resimli ciltler).....	29
2.3.6.2.4. Şukufe üslûbu ciltler.....	30
2.3.6.2.5. İşlemeli ciltler	31
2.3.6.2.6. Yazılı ciltler	31
2.3.6.2.7. Zilbahar ciltler	32
2.3.6.3. Lake ciltler:	32
2.3.6.4. Murassa (mücevherli) ciltler	34
2.3.6.5. Çarkuşe ciltler.....	34
2.3.6.5.1. Kumaş ciltler	34
2.3.6.5.2. Ebru Ciltler	35
2.4. Ebru Sanatı.....	36
2.4.1.Ebru Sanatının Tarihçesi.....	36
2.4.2. Tarihimizde Ebrucular	40
Şebek Mehmet Efendi	40
Hatip Mehmet Efendi (?-1773).....	40

Şeyh Sadık Efendi (?-1846).....	41
Hezaârfen Edhem Efendi (1829–1904)	41
Sâmi Efendi (1838–1912)	42
Aziz Efendi (1871–1934):	42
Necmettin Okyay(1883–1976):	42
Sami Okyay (1910-1933)	43
Sacid Okyay (1915-1999)	43
Mustafa Düzgünman 1920-1990.....	43
2.4.3. Ebruculukta Kullanılan Araç Gereçler.....	44
2.4.3.1. Tekne	44
2.4.3.2. Tekne mili.....	45
2.4.3.3.Fırça	45
2.4.3.5. Biz	46
2.4.3.6. Taraklar	47
2.4.3.7. Destiseng Taşı	48
2.4.3.8. Öd.....	48
2.4.3. 9. Boyalar	49
2.4.3.10. Kitre	52
2.4.3.11. Su.....	53
2.4.3.12. Neft.....	54
2.4.3.13. Kâğıt	54
2.4.4. Ebrunun Yapılışı	54
2.4.5. Ebru Çeşitleri.....	58
2.4.5.1.Battal Ebru.....	58
2.4.5.1.1. Zemin Battal.....	59
2.4.5.1.2. Tarz-ı Kadim.....	59
2.4.5.1.3. Mustafa Düzgünman Battalı.....	60
2.5.5.1.4. Ethem Efendi Battalı	60
2.4.5.1.5. Neftli Battalı	61
2.4.5.1.6. Somaki Battal	61
2.4.5.1.7.Serpmeli Battal	62
2.4.5.2. Hafif Ebru	62
2.4.5.3. Kumlu - Kılçıklı Ebru	63
2.4.5.4. Gel-Git Ebrusu	64

2.4.5.5. Şal Ebrusu	65
2.4.5.6. Taraklı Ebru	65
2.4.5.7. Bülbül Yuvası.....	66
2.4.5.8. Hatip Ebrusu.....	66
2.4.5.9. Yazılı-Akkase Ebru	67
2.4.5.10. Çiçekli Ebru (Necmeddin Ebruları)	68
2.4.5.10.1.Lale yapımı	69
2.4.5.10.2.Karanfilin Yapılışı	69
2.4.5.10.3.Gül Yapımı	70
2.4.5.10.4.Gelincik Yapımı	71
2.4.5.10.5.Menekşe Yapımı	72
2.4.5.10.6. Sümbül Çiçeği Yapımı.....	72
2.4.5.10.7.Papatya Yapımı.....	73
2.4.5.11. Koltuk Ebru	74
2.4.5.12. Dalgalı Ebru (Akordeon ve İspanyol Ebru).....	74
BÖLÜM III.....	77
YÖNTEM	77
3.1. Araştırmanın Modeli	77
3.2. Evren ve Örneklem	77
3.3. Ölçme araçları	77
3.4. Ölçüm güvenirliği.....	77
3.5. Ölçüm yorumlarının ve kullanımlarının geçerliği	78
3.6. Verilerin Toplanması	78
3.7. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	79
BÖLÜM IV	81
BULGULAR ve YORUM	81
1. Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezinde Bulunan Eserlerde Belirlenen Baskı Türü, Boyut, Yüzyıl, Teknik ve Renk Özellikleri	81
1.1. Eserlerde Belirlenen Baskı Türü Dağılımı.....	82
1.2. Eserlerde Belirlenen Boyut Dağılımı	84
1.3. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dağılımı.....	86
1.4. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dağılımı	88
1.5. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dağılımı	91

BÖLÜM V	95
SONUÇ ve TARTIŞMA	95
KAYNAKLAR	97
EKLER	101

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Eserlerde Belirlenen Baskı Türü Dökümü.....	82
Tablo 2. Baskı Türü Dağılımı	83
Tablo 3. Eserlerde Belirlenen Boyut Dökümü.....	84
Tablo 4. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dökümü.....	86
Tablo 5. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dağılımı	86
Tablo 6. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dökümü	88
Tablo 7. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dağılımı	89
Tablo 8. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dökümü	91
Tablo 9. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dağılımı	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Pirinç şemse kalıbı, yekşah, teber gibi bazı aletler	15
Şekil 2. Cildin bölümleri ve kapağın bölümleri.....	18
Şekil 3. Şiraze	19
Şekil 4. Kitap muhafazası	20
Şekil 5. Rumi üslubu kitap cildi.....	21
Şekil 6. XV-XVI. Yüzyıllara ait Memluk cildi.....	22
Şekil 7. Şukûfe üslubu kitap cildi	23
Şekil 8. Deri cilt çeşidine örnek.....	25
Şekil 9. Alttan ayırma şemseli cilt çeşidine örnek	27
Şekil 10. Üstten ayırma şemseli cilt çeşidine örnek	27
Şekil 11. Mülemma şemseli cilt çeşidine örnek.....	28
Şekil 12. Mülevven şemseli cilt çeşidine örnek.....	28
Şekil 13. Soğuk şemse cilt çeşidine örnek	29
Şekil 14. Müşebbek şemseli cilt çeşidine örnek	29
Şekil 15. Acemkârî cilt çeşidine örnek	30
Şekil 16. Şukufe üslûbu cilt çeşidine örnek	30
Şekil 17. İşlemeli cilt çeşidine örnek (Simdûzî cilt)	31
Şekil 18. İşlemeli cilt çeşidine örnek (Zerdûzî cilt).....	31
Şekil 19.Yazılı cilt çeşidine örnek	32
Şekil 20. Zilbahar cilt çeşidine örnek	32
Şekil 21.Lake cilt çeşidine örnek	33
Şekil 22.Murassa cilt çeşidine örnek	34
Şekil 23. Kumaş cilt çeşidine örnek.....	35
Şekil 24. Ebru cilt çeşidine örnek	35
Şekil 25.Guy-ı Çevgan.....	37

Şekil 26. Ebru yapım tekniklerine ilişkin ilk kılavuz kitap çalışması “Tertib-i Risale-i Ebri”	37
Şekil 27. Hadikat-üs Süeda	38
Şekil 28. Mecmüat’ül Acaib	38
Şekil 29. Hadikat-üs Süeda	38
Şekil 30. Ebru teknesi	44
Şekil 31. Edhem Efendi’ye ait tekne.....	44
Şekil 32. Ebru fırçasının bağlanması	46
Şekil 33. Ebruda kullanılan bizler.....	47
Şekil 34. Ebruda kullanılan taraklar.....	47
Şekil 35. Destiseng taşı	48
Şekil 36. Sığır ödü.....	48
Şekil 37. Boyaya ödü dökülmesi	48
Şekil 38. Toprak boyalar.....	49
Şekil 39. Toprak boyalar.....	49
Şekil 40. Toprak boyanın destiseng yardımıyla ezilmesi	51
Şekil 41. Kitre	52
Şekil 42. Kitrenin hazırlanması.....	53
Şekil 43. Ebrunun yapılışı.....	54
Şekil 44. Zemin battal ebru.....	59
Şekil 45. Tarz-ı Kadim Ebru.....	60
Şekil 46. Mustafa Düzgünman’a ait bir battal ebru	60
Şekil 47. Ethem Efendiye ait bir battal ebru	61
Şekil 48. Neftli battal.	61
Şekil 49. Ethem Efendiye ait bir battal.	62
Şekil 50. Serpmeli battal	62
Şekil 51. Hafif ebru.....	63
Şekil 52. Kumlu ebru	63
Şekil 53. Hatip Mehmet Efendi’ye ait gelgit ebru	64
Şekil 54. Şal ebrusu.....	65
Şekil 55. Taraklı ebru.....	65
Şekil 56. M. Düzgünman’a ait bülbül yuvası ebrusu.....	66
Şekil 57. Sami Okyay’a ait hatip ebrusu.....	67
Şekil 58. Ali Akgül’e ait akkase ebru	67

Şekil 59. Necmeddin Okyay’a ait yazılı akkase ebru	68
Şekil 60. Necmeddin Okyay'a ait lale ebrusu	69
Şekil 61. Ali Akgül’e ait karanfil ebrusu	70
Şekil 62. Sami Okyay'a ait gül ebrusu	71
Şekil 63. Ali Akgül'e ait Gelincik Ebrusu.....	71
Şekil 64. Ali Akgül'e ait menekşe ebrusu	72
Şekil 65. Ali Akgül'e ait sümbül ebrusu	73
Şekil 66. Mustafa Düzgünman'a ait papatya ebrusu	73
Şekil 67. Koltuk ebrusu.....	74
Şekil 68. Ömer Faruk Dere'ye ait dalgalı ebru.....	74
Şekil 69. Baskı türü dağılım grafiği	83
Şekil 70. Boyut dağılım grafiği.....	85
Şekil 71. Boyut dağılım grafiği.....	85
Şekil 72. Eserlerin yüzyıllara dağılımı.....	87
Şekil 73. Eserlerin yüzyıllara dağılım grafiği	87
Şekil 74. Ebru çeşitleri dağılımı.....	89
Şekil 75. Ebru çeşitleri dağılım grafiği	90

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

Tarihin ilk çağlarından itibaren insanların kendi tecrübelerini gelecek nesillere aktarma ihtiyacından dolayı mağara duvarlarına yapılan resimler ve şekillerle yazı serüveni başlamıştır. Mağara duvarlarına yapılan bu resimler ve şekiller zamanla simgeleşmiş ve ilk harfler ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu artık eline geçirdiği tüm malzemeler üzerine (deri, parşömen, papirüs, yapraklar) kendini anlatmaya çalıştığı simgeleri resmetmeye başlamıştır. Bununla da yetinmeyen insanoğlu bu eserleri saklama ve gelecek nesillere aktarma ihtiyacı ile değişik yöntemler geliştirmiştir. Önceleri ağaçtan yaptıkları tahta çubuklara sararak rulo halinde sakladıkları bu malzemeleri, taşınması ve saklanması zorluğundan dolayı, dikdörtgen biçimde kesmiş ve iplikle birbirlerine bağlayıp tahta, kemik ya da fildişinden yapılmış iki kapağın arasına yerleştirmişlerdir. Böylece ilk kitaplar elde edilmiştir. Cilt sanatının asıl gelişimi ise kâğıdın icadıyla beraber olmuş ve bu icat ile ciltçilik Türklerde bir sanat kolu haline gelmiştir (Yeni Rehber Ansiklopedisi, cilt:4, s.360).

İlk Türk ciltleri M.S. 7. yüzyılda doğu Türkistan'daki Uygur Türklerinde görülmüştür. Türkler dünyada ilk defa işlenmiş deri üzerine madeni kalıpla basım yapmışlardır. O tarihte Avrupa'da ciltçilik yoktur. Orta Asya'ya mahsus bir sanat olan ciltçilik Türklerin İslam dinine girmeleri ile büyük gelişme göstermiştir (Yeni Rehber Ansiklopedisi cilt:4 s.360–361).

“Oku” diye yazılmaya başlayan Kuran-ı Kerime olan saygı onun en güzel şekilde süslenmesini ve ciltlenmesini sağlamıştır. İslam dininde kitaplara verilen bu değer zamanla öyle bir hal almıştır ki kitap süslemek bir sanat dalı haline gelmiş ve bir kitapta birkaç sanat aynı anda icra edilir olmuştur.

Matbaanın ülkemizde kullanılmaya başlanması ve basılı eserlerin çoğalmasından önce meydana getirilmiş el yazması eserler, genellikle birçok geleneksel Türk sanatının ürünü olmuştur. Kâğıt, mürekkep, hat, tezhip, ebru, minyatür ve cilt sanatlarının ortak ürünü olan yazma eserlerde, bütün bu sanatların birbirini bütünlediği, cilt sanatının ise bu güzel kitabı hem koruduğu, hem de açıp okuma isteği vererek okuyucuya sunduğu görülmektedir (Özen, 1998, s.9).

Geleneksel sanatlarımızın önemli kollarından birini “Türk Süsleme Sanatları” oluşturmaktadır. Çok çeşitli dalları bulunan Türk süsleme sanatlarının büyükçe bir bölümünü de “kitap sanatları” teşkil etmektedir. Kitap sanatları, esas ve yardımcı kitap sanatları olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bunlardan Esas Kitap Sanatları; Hat (Yazı), Tezhip, Minyatür, Cilt ve Kat’, yardımcı Kitap Sanatlarını ise Kâğıt sanatları (Aharcılık mıstarcılık, zervarakçılık, kâğıt makasçılığı), Ebrûculuk, mürekkepçilik, kalemcilik ve kalemtraşçılık olarak sıralanmıştır. (Cunbur, 1990, s.153-154).

Kitap süsleme sanatlarından olan ebruculuğun hangi tarihten itibaren yapıldığına dair bir belge bulunamadığından başlangıcı ile ilgili kesin bir tarih belirtilememiştir. Gerçi çok eski tarihli kitap ciltlerinde bile yan kâğıdı (kapak ile kitabı birbirine bağlayan kâğıt) olarak ebru görülmüştür. Yine eski bir murakka’ın (albüm) içindeki yazı kıt’alarının etrafında pervazlara yapıştırılmış ebru kâğıtlarına da rastlamamız mümkün olmuştur (Derman, 1977, s.7).

Tarihimizde ebru kâğıdı, yazı (kıta, levha...)ve minyatürlerin etrafına iç ve dış pervaz olarak yapıştırılmış, kenarlarına da altın cetveller çekilmiştir. Son dönemlerde yazı yerine çiçekli ebru konularak cazip kompozisyonlarda vücuda getirilmiştir. Yine yazı kıt’alarının koltuk kısımlarına, büyük masraf ve uzun zaman isteyen tezhip yerine ebru konulduğu da görülmüştür. Ebru kâğıdı ayrıca eski kitap kaplarının, yani ciltlerin kaplanması da deri yerine kullanılmıştır ki böyle ciltlere Çarkuş cilt denilmiştir. Yine kitap kaplarının ciltlenmesinde yan kâğıdı olarak ebrudan faydalanılmış, eski resmi defterlerin üstüne de çok kere cilt yapılmayıp ebru kâğıdı geçirildiği görülmüştür (Derman, 1977, s.54).

Ebru sanatına ait eski örneklerin bulunduğu yazma eserlere, birçok ilimizdeki kütüphanelerde ve müzelerde rastlanmaktadır. Ancak bu eserlerle ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle Çankırı ili Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebrulu ciltli kapakların bulunduğu defter ve kitaplar inceleme altına alınarak araştırma konusu belirlenmiştir.

1880’de Çankırı’da doğan Dr. Rıfki Kamil Urga İstanbul Askeri Tıp Okulundan Doktor unvanıyla mezun olmuş, Trablusgarp ve I. Dünya savaşlarında doktor olarak görev yapmıştır. 1922-1926 yılları arasında Ankara Cebeci Merkez Hastanesini kurmuş, yine bu dönemde Atatürk’ün özel doktorluğunu yapmıştır. 1927’de askerlikten istifa ederek sağlık alanında çalışmalar yapmak üzere Afganistan’a gönderilmiştir. Kabil hastanesinde modern tıp bölümleri oluşturan Dr. Rıfki Kamil Urga ve arkadaşları 1930’da Nadir Şah’ın desteği ile bir tıp okulu açmış, aynı zamanda Nadir Şah tarafından Rıfki Bey’in isminin verildiği Tüberküloz

Sanatoryumu yaptırılmıştır. 1944’de sağlık sebeplerinden dolayı Ankara’ya gelmiş, 1966’da vefat etmiştir.

Dr. Rıfkı Kamil Urga, Sakarya meydan muharebesinde attan düşen ve iki kaburgası kırılan Atatürk’e ilk müdahaleyi yapan kişi olmuş, Türk Afgan dostluğunun sembolü haline gelmiş ve çok sayıda kral ve devlet başkanından nişanlar almıştır. 2005 yılında kurulan Çankırı Araştırmaları Merkezi’ne onun adını yaşatmak amacıyla Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi adını vermiştir (Çankırı Araştırmaları, 2011, s. 201,202).

1.1.1.Problem Durumu

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan bin civarındaki kitap ve defterden 66 adet ebrulu cilt kapağına sahip olduğu tespit edilmiştir. Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebru ciltli kitap ve defterler üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır. İnceleme altına alınan kitap ve defterlerin envanterlerinin olmamasından dolayı öncelikle cilt kapağında ebru bulunan kitap ve defterlerin envanterlerinin hazırlanarak, cilt örneklerindeki ebruların özellikleri incelenmesine karar verilmiştir. “Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebru ciltli kitap ve defterlerin envanterlerinin hazırlanarak, cilt örneklerindeki ebruların özellikleri incelenmesi” problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu çalışmayla Çankırı tarihinin önemli merkezlerinden olan Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan el yazması kitap ve defterlerin inceleme altına alınarak, kaç adet ebrulu kitabın ve defterin bulunduğu tespit edilmesi ve bu kitap ve defterlerin envanterlerinin oluşturulması ile araştırmacıların bu eserlerden daha rahat faydalanmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kitap ve defterlerde bulunan ebruların fotoğraflanması renk ve biçim özelliklerinin incelenmesi, kitaplarda bulunan ebruların özelliklerinin tespiti yapılacaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Ebruların bulunduğu kitaplar hangi yüzyıllara aittir?

Bu kitaplarda hangi ebru çeşitleri ve teknikleri kullanılmıştır?

Kitaplarda bulunan ebruların renk özellikleri nelerdir?

Hangi tür eserlerde ebrulu cilt kullanılmıştır?

İncelenen kitapların ebatları nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmayla Çankırı tarihinin önemli kültür merkezlerinden olan Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan el yazması kitap ve defterlerin envanterlerinin oluşturulacak olması ve Çankırı’da geçmiş dönemlerde yapılmış olan ebruların renk ve biçim özelliklerinin incelenmesi açısından önem taşımaktadır. Böylece oluşturulan envanterlerle Çankırı kültür mirasına katkı sağlanarak ebru sanatındaki kültürel zenginliklerin gelecek nesillere aktarılması sağlanacaktır. Çankırı ilinde 2004 yılında açılmış olan Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebrulu cilt kapaklı kitap ve defterlerle ilgili daha önce herhangi bir çalışma yapılmamış olması ve yapılacak bu çalışmanın ilk olması, bu alanlarda yapılan diğer araştırmalar için de bir kaynak teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca bu kitapların envanterlerinin oluşturulması ile araştırmacıların bu kitaplardan daha rahat faydalanabilmeleri ve kitapların kayıt altına alınmasının sağlanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar Sayıtlar

Kitaplarda kullanılan ebruların bir tadilat geçirmediği varsayılmıştır.

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezindeki ebrulu kitap ve defterler evreni temsil edecek niteliktedir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezindeki defter ve kitaplarla sınırlıdır.

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde bulunan ebrulu cilt kapaklı defter ve kitaplarla ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ali Kurna: Osmanlı döneminde kullanılan İtalyan menşeli bir kağıt cinsi. Toscana bölgesi şehirlerinden Livourna'da imal edilen kağıda "a.ligorna" kelimesi soğuk damga ile vurulmuş bu kelime tahrife uğrayarak ali kurna biçimine dönüşmüş. "battal" ve "evsat" olmak üzere iki boyda üretilen kâğıdın çifte olanlarına "çifte ali kurna", boyalı olanlarına da "ali kurna boyalı" denilirdi. Kullanılmadan önce aharlanan kağıt isteğe göre ahar işlemi öncesi kına ya da çay suyu ile boyanır ardından nişasta ve yumurta ile aharlanırdı (<http://eksisozluk.com/>).

Antiseptik: Mikropların üremesini engelleyen veya onları öldüren (Türk Dil Kurumu, [TDK, 2014]).

Arap Zamkı: Senegal akasyası reçinesidir. Eczacılıkta, sanayide ve is mürekkebi yapımında kullanılır (Başar ve Tiryaki, 2006, s.67).

Ayar: Ebru yapımına başlamadan önce kullanılacak olan boyaların kıvamına getirilmesidir (Göktaş, 1987, s.11).

Boya Atmak: Ebru yapmak için tekne üzerine boyaları dağıtmaya verilen ad (Göktaş,1987, s.12).

Çarkuşe (Cihar-Guşe): Harap olmuş kitap kaplarının dört köşesine geçirilen meşin eklerdir (Özen, 1985, s.12).

Ciltçilik: Ciltçinin yaptığı iş, mücellitlik (TDK, 2014).

Cilt sanatı: bir kitap, defter veya derginin yapraklarını dağılmaktan korumak, bir arada tutmak ve dış görünümüne güzellik kazandırmak için, üzeri deri, kâğıt, plastik ve bez gibi malzemelerle kaplı mukavvadan yapılan koruyucu kapağa denir. Ayrıca bir eserin kitap halinde basılan ve bir sayı ile birlikte söylenen kısımlarından her birine de cilt denir (Yeni Rehber Ansiklopedisi,1993, s.360).

Çiriş: Çiriş otunun kökünün öğütülmesiyle yapılan ve su ile karılarak tutkal gibi kullanılan esmer, sarı bir toz (TDK, 2014).

Deniz Kadayıfı: Atlas Okyanusu sahillerinden toplanan yosuna benzeyen ve sarımsı-beyaz şeritler halinde olan bir bitkidir. Deniz yosunu adıyla da bilinir. Toplandıktan sonra güneşte kurutulur. Deniz kokusu taşır ve tuzludur. Karbonhidrat, müsilağ ve brom, iyot,

potasyum, magnezyum ve sodyum gibi mineralleri içeriğinde barındırır (<http://www.pratik-bilgiler.com>).

Ebru: Kâğıt süsleme sanatlarımızın en değerlilerinden biri olan ebru, kitre veya benzeri maddelerle yoğunluğu arttırılan su üzerine serpilen boyaların şekillenmesi ile oluşturulan desenlerin kâğıda alınması ile oluşturulan bir sanattır. (Arıtan, 2002, s. 328)

Ebru kelimesi hangi kökten türetilmiş, nereden gelmiştir, Hintçe mi, Türkçe mi, Arapça mıdır? Bu konuda çeşitli görüşler mevcuttur. Ebruya benzeyen şu kelimeler vardır.

1- Ebr: ‘Bulut’ anlamındaki Farsça “ebr” sözcüğünden gelmektedir. ‘bulutumsu’, ‘bulut gibi’ anlamlarını taşıyan “ebrî” sözcüğü, bu sanata isim olmuştur. Sanatın ismi daha sonra ebru olarak değişmiş ve ebru kâğıdı veya ebruculuk denilmeye başlanmıştır. (Göktaş, 1987, s.20).

2- Ebru : Farsça kökenli bir kelime olup ‘kaş’ manasına gelmektedir. Ebru, kaş gibi şekiller ihtiva ettiği için bu adı almıştır.

3- Ebre : Çağatayca bir kelime olup, hâre gibi dalgalı veya damarlı kumaş demektir.

4- Âb-ru :Farsça isim tamlaması olup ‘yüz suyu’ demektir. Ancak sıfat tamlaması karşılığı ‘su yüzü’ demektir.

5- Abar : Hintçe bir kelime olup, Hindistan’da kullanılır (Arıtan, 2002, s.329).

Şemseddin Sami Bey Kamus-ı Türki adlı büyük lügatinde kaş manasına gelen ebru için ayrı bir madde açtıktan sonra “Ebru: Aslı: Farsça Ebri=bulut renginde ve daha doğrusu, Çağatayca “Ebre” yani Roba (elbise yüzü, kürk kabı). Hare gibi dalgalı ve damarlı (kumaş, kâğıt v.s.), cüz ve defter kabı yapmak için kullanılan renkli kâğıt” olarak izah etmiştir. Şemseddin Sami Bey bu düşüncesi ile ebru kelimesinin geçen yüzyıl sonlarında “ebre”yi unutturacak derecede dilimize yerleştiğine ve kelimenin, aslında “ebre” olarak Çağatayca’dan geldiğine işaret ederek bu sanatın Türkistan’da Çağatay Devri’ne (15.yy.) ait olduğu hususunu akıllara getirmiştir. Eski ebru risalesi olan Tertib-i Risale-i Ebri’den de anlaşılacağı üzere ebrunun “ab-ru”dan değil “ebri”den geldiği görülmektedir. Necmettin Okyay’ın da bu kelimeyi ebri şeklinde kullandığı söylenmiştir. Kâğıt üzerinde mermerdekine benzer damarlar görüldüğü için, Avrupalılar ebru kâğıdına mermer kâğıdı (papier marbré) demeyi tercih etmiştir. Arap âleminde ise varaku’l-mücezza’(damarlı kâğıt) olarak tanınmıştır.(Derman,1977, s.8).

Ebrucu: Ebru yapımını gerçekleştiren sanatkâra verilen addır (Göktaş, 1987, s.16).

Ebrulamak: Boyaları fırça yardımıyla tekne üzerine serperek ebru yapma işlemine verilen ad (Göktaş, 1987, s.17).

Ebrulu Kâğıt (Ebrulu): Üzeri ebru desenleriyle bezenmiş olan kâğıda verilen ad (Göktaş, 1987, s.17).

Ebruname: Üstat Mustafa Düzgünman tarafından yazılmış, ebrunun tarihinden, türlerinden, tekniğinden, bahseden manzum eseri (Göktaş, 1987, s.17).

Formaldehit: Renksiz, yakıcı özellikte aldehitli, tahriş edici özellikte, dezenfektan olarak ve dokuların tespiti için kullanılan kokulu bir gaz, HCHO, formol. Uzun süre maruz kalan kimselerde lösemi ve beyin kanserlerinin görülme sıklığı artar (TDK, 2014). Ebruda kitrenin içerisine katılır.

Hak (Oyma): 1. Maden, ağaç, taş üzerine elle yazı veya şekil oyma, kazı. 2. Kâğıttaki yazıyı kazıma, kazı. 3. Özel araçlarla yapılan ağaç süsleme sanatı (TDK, 2014).

Haraza suyu: Ebru teknesine atılan boyaların yayılmasını sağlayan ve eskiden öd yerine kullanılan maddenin adıdır. Kesim hayvanlarının ödünde ve şirdenindeki taşların suyudur (Göktaş, 1987, s.22).

Hâre: 1. Bazı nesne, canlı, göz vb.nde dalgalanır gibi görünen parlak çizgiler, meneviş, dalgır. 2. Üzerinde dalgalı çizgiler bulunan kumaş (TDK, 2014).

Hav: 1.Kadife, çuha, yün vb.nin yüzeyindeki ince tüy, ülger. 2. Köpeğin çıkardığı ses.3. Yılanların ilkbaharda attıkları ince kabuk, yılan gömleği. 4. Yüzeydeki incecik, tüyümsü örtü. Keçenin pişirilmesi sırasında ortaya çıkan değersiz yün parçaları (TDK, 2014).

Hava Kabarcığı: Teknede hazır olan ebrunun kâğıda geçirilmesi esnasında bazen ebru ile kâğıt arasında hava kabarcığı kalır. Hava kabarcığının bulunduğu alan kâğıda geçmez, bir leke gibi kalır. Kabarcığı ortadan kaldırmak için bir iğneyle kabaran kısmın havası dışarı çıkartılır (Göktaş, 1987, s.22).

Hesna: Güzel (TDK, 2014).

Hezârfen: Çok bilen, elinden çok iş gelen (TDK, 2014).

İcazet: 1. İzin. 2. Onay, onaylama. 3. Diploma (TDK, 2014).

Kaymak: Çalışma bittikten sonra teknenin üzerinin açık bırakılması sonucunda kitrenin koyulaşmasıdır (Göktaş, 1987, s.23).

Murakka: Hattatların ayrı ayrı kâğıtlara yazıp sonra bir arada mecmua haline getirdikleri meşkler (TDK). Birbiri üzerine yapıştırılıp mukavva gibi olmuş kâğıdın üzerine yazılmış güzel yazı örneği (Başar ve Tiryaki, 2006, s.81)

Mücellit: Cilt sanatçısı (Çoktan,1992, s.56)

Mühre: Kuruyan ebruları üzerinde kalan kitre vasıtası ile parlatmaya yarayan alettir. Mührelenen ebruların üzerindeki boyalarda bu suretle çıkmaz (Göktaş, 1987, s.25).

Mühürçülük: Altın, gümüş, pirinç, bakır, tunç, zümrüt, yakut, inci, akik, şimşir gibi hemen her çeşit sert yüzey üzerinde icra edilen bir meslektir. Mühür, imza yerine kullanıldığı için uzun müddet vazgeçilmez meslek dallarından biri olmuştur. Bu işi yapanlara mühürçü dendiği gibi hakkâk da denilmekteydi. Evliya Çelebi Hazretleri meşhur kitabında esnaf-ı hakkâkân, esnaf- ı mühr-künan diyerek bu meslek erbabını anmıştır. İki cins mühür vardır: dişi ve erkek. Dişi mühür, kâğıda basıldığı zaman harflerin beyaz olarak çıkmasına neden olacak şekilde yapılmış olan mühürdür. Erkek mühür ise tam tersi, kâğıda basıldığı zaman siyah yazı verendir (<http://eksisozluk.com/>)

Mürekkepçilik: Mürekkepçinin yaptığı iş (TDK, 2014).

Nesih: Özellikle Osmanlılar tarafından yazmalarda kullanılan, yumuşak, köşeleri yuvarlaklaşmış, işlek bir yazı türü (TDK, 2014).

Oksit Boyalar: 1. Bir elementin oksijen ile yaptığı ikili bileşik (TDK, 2014). Çeşitli usullerde elde edilen, toz halindeki dış cephe boyalarıdır. Sarı ve kırmızı oksitler ebruda iyi netice vermektedir.(Başar ve Tiryaki, 2006, s.82).

Pigment: 1.Renk veya boya maddesi. 2.Bitki ve hayvanlarda renk maddesi. 3.Eklendiği maddeye rengini verme özelliği olan, suda veya organik çözücülerde çözünmeyen doğal ya da yapay madde. 4.Genellikle kuru tuz halinde olan diğer madde ve karışıma renk veren bir sıvı (boya) içerisinde dağıtılmış veya bir katı (örnek, polimer) ile karıştırılmış renkli tanecikler veren madde. En çok bilinen inorganik boyar maddeler; titanyumdioksit (beyaz), demir oksitler (kırmızı, kahverengi), kromatlar (sarı, kırmızı), siyanoferratlar (mavi) ve karbon (siyah). Çözünmeyen boyarlar da pigment olarak kullanılır. 5.Dokularda erimiş, granüller veya kristaller hâlinde değişik kimyasal yapıdaki normal veya normal dışı, iç veya dış kaynaklı renkli ve renk verici maddeler (TDK, 2014).

Pikrik Asit: Ebru yapımında öd yerine kullanıldığı ve aynı işi gördüğü söylenen kimyevi madde (Göktaş, 1987, s.26).

Rik'a: 1.Arap harflerinin en çok kullanılan el yazısı biçimi. 2. Nesih'in dendansız, yuvarlak ve kıvrak bir türüne verilen ad. (İcazetler genel olarak rika ile yazılırdı.) 3. Üzerine yazı yazılacak deri parçası ya da kâğıt (TDK, 2014).

Salep: Kitre yerine kullanılmaktadır (Başar ve Tiryaki, 2006, s.83).

Serpme: 1. Serpmek işi. 2. Serpilmiş durumda olan. (TDK, 2014).

Sıyırmak: Yapımı biten ebrunun tekneden çıkarılırken üzerindeki kitrenin ebrucular tarafından sıyırılmasına verilen ad (Göktaş, 1987, s.27).

Somaki: 1. Kızıl veya yeşil renkte, damarlı ve çok sert bir porfir türü mermer. 2.Bu mermerden yapılmış (TDK, 2014).

Sülüs: 1. Üçte bir. 2. Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı. 3. Hicrî IV. yüzyıl sonlarında ortaya çıkan, nesihe benzer, kalınca bir yazı türüne verilen ad (TDK, 2014).

Tahrir: Yazma, kitabet, kompozisyon (TDK, 2014).

Talik: Arap alfabesinde geliştirilen, yatık olarak yazılan yazı türlerinden biri. Sülüsün sağdan sola doğru eğim kazanmış, kuyruk bölümü daha uzamış biçimine verilen ad (TDK).

Tertib-İ Risale-İ Ebri: 1608 yılında yazılmıştır. O tarihte ebru yapımında kullanılan malzemeleri ve uygulandığı hakkında bilgi vermektedir (Çoktan,1992, s.56).

Türk Mermer Kâğıdı (Türk Kâğıdı): Batılılar tarafından Türk ebrusuna verilen ad. Türk kâğıdı olarak da bilinir (Göktaş, 1987, s.30).

Tütün Yaprığı Suyu: Ebru teknesine atılan boyaların yayılmalarını sağlayan ve eskiden öd yerine kullanılan madde. Sadece Tertib-İ Risale-İ Ebri adlı yazma eserde öd yerine kullanıldığı zikredilmektedir (Göktaş, 1987, s.30).

Varak: 1. Yaprak, tabaka. 2. Yazılı kâğıt, varaka. 3. Altın, gümüş veya başka madenler dövülerek oluşturulan ince, parlak yaprak, altın varak.4. Yazmalarda her bir yaprak. 5. Çok ince altın levha (TDK, 2014).

Yan Kâğıdı: Kapak ile kitabı birbirine bağlayan kâğıt. Çok eski tarihli kitap ciltlerinde yan kâğıdı olarak ebru kullanıldığı görülür (<http://eksisozluk.com/>).

Zemin Atmak: Ebrucular tarafından kullanılan Hatip ve Çiçek ebrularının fonunu teşkil eden renkleri teknede meydana getirmek manasında kullanılan bir tabir. Zemin döşemek diye de bilinir (Göktaş, 1987, s.31).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çankırı İli Genel Özellikleri

Çankırı'nın adı, Batılı kimi gezginler tarafından "Çangırı" ya da "Çengiri" biçiminde yazılmıştır. Kent eski Gangra adlı kentin yerinde kurulmuştur. Önceleri Paphlagonia'ya bağlı olan şehir daha sonra Pontus devletine, ardından da Galatia'ya bağlandı. M.Ö. 25'te Roma İmparatorluğu'nun topraklarına katılan yöre, Bizanslılar zamanında bir ara sürgün yeri idi. Emeviler zamanında İslam orduları birkaç kez saldırdıysa da bu kaleyi ele geçiremediler.

Çankırı ve çevresi, 1071 Malazgirt zaferinden sonra Danişmendoğulları beyliği tarafından ele geçirildi. 1134'te Bizans İmparatoru şiddetli çarpışmalardan sonra kaleyi ele geçirebildiyse de, o döndükten sonra Danişmendoğulları beyliği kenti geri aldı. Daha sonra yöreye Selçuklular egemen oldu. I. Murad zamanında ise Çankırı ve çevresi Osmanlı topraklarına katıldı. Timur, 1402'de Çankırı'yı eski sahiplerine verdiyse de, 1439'da I. Mehmet geri aldı.

Osmanlı döneminde yönetim bakımından Anadolu eyaletine bağlı bir Livanın merkezi olan Çankırı, Cumhuriyetin ilanından önce Kastamonu vilayetine bağlı bir sancağın merkezi idi. Kurtuluş Savaşı sırasında İnebolu üzerinden İstanbul'dan Ankara'ya yapılan malzeme ve insan naklinde Çankırı önemli bir aracı merkez rolünü üstlenmiştir. Cumhuriyet döneminde de il merkezi haline getirilmiştir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1> 11.12.2013).

2.2. Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi Tarihi

Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin bulunduğu bina kurtuluş savaşında yaralanan askerlerimizin tedavi edildiği 1000 yataklı hastanenin merkez binasıdır. 2004 yılına kadar metruk, atıl bir vaziyette bulunan bina kamulaştırılmış ve belediyenin imkânları ile restore edilmiştir. Binanın restorasyonu esnasında yoldan geçmekte olan emekli bir komutanın sorusu üzerine binanın tarihi araştırılmış ve söz konusu binanın hastane olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Binanın restorasyonu aslına uygun olarak yapıldıktan sonra “*Tarihimize Sahip Çıkalım*” kampanyası düzenlenerek halktan bağış usulüyle arşiv malzemeleri ve

etnografik eserler toplanmıştır. Yine o dönemde valilikten alınan özel izin ile devlet dairelerinin arşivlerinde demirbaş kaydı düşülmüş olan defter ve vesikalar da araştırma merkezine kazandırılmıştır. Ayrıca metruk binaların çatı katlarında ve depolarında yapılan incelemeler sonucunda arşiv malzemeleri ve etnografik eserler de getirilmiş, toplanan bütün malzemeler demirbaş kaydına alınmıştır. Ön tasnif neticesinde şu ana kadar arşivinde, takriben 30 bin vesika ve belge, 1000 civarında ciltli eser mevcut olduğu saptanmıştır (Çankırı Araştırmaları, 2011, s. 201,202).

2.3. Cilt Sanatı

2.3.1. Cilt sanatının Tarihi

Kemal Çığ Topkapı Sarayı ve Türk İslam Sanatları adlı eserinde *“Türklerde kitap sevgisinin ve kitap saygısının en asil belgelerinden biri olan “cilt”ler, aynı zamanda Türk süsleme sanatlarının da en çekici, en güzel örnekleridir”* demektedir.

Türk cilt sanatı kitap zevkini kazandırmak, okuma hevesini uyandırmak estetik bir şekilde kitabı korumak için tezhipte birlikte çok önemli bir kültür hizmeti görmüştür (K. Güney, A. Güney, 2010, s. 122).

Asıl görevi kitabı korumak olan cilt, kitaba verilen değerin bir göstergesidir. Bu değerle cilt zaman içerisinde estetik açıdan da bir özellik kazanmış ve kitaplar en güzel şekilde yapıldığı zamanın özelliklerine göre süslenmiştir.

Matbaanın ülkemizde kullanılmaya başlaması ve basılı eserlerin çoğalmasından önce meydana getirilmiş elyazması eserler, genellikle birçok geleneksel sanatımızın ürünüdür. Bu yüzden biraz da özenle hazırlanmışsa kitap, yalnızca bir yazarın eseri olarak değil, aynı zamanda geleneksel sanat ustalarımızın sanat eseri olarak da değer taşımaktadır. Kâğıt, mürekkep, hat, tezhip, minyatür ve cilt sanatlarının ortak ürünü olan yazma eserlerde, bütün bu sanatların birbirini bütünlediği, cilt sanatının ise bu güzel kitabı hem koruduğu, hem de açıp okuma isteği veren bir güzel zarf içinde okuyucuya sunduğu görülmüştür. (Özen, 1998, s. 9).”

İlk çağlarda papirüs (bir çeşit bitki), deri ya da parşömen (Bergama Derisi) üzerine yazılan metinler ağaçtan yapılmış tahta bir çubuğa sarılarak rulo yapılmış, bu tahta çubuğun her iki ucuna takılan fildişi ya da maden düğmelere kitabın adı yazılı bir fiş iliştirilmiş ve bu rulolar bir kılıfın içine konularak saklanmıştır. Eski Yunan, Mısır ve Roma’da uygulanan bu yöntem yapıtın rahat okunabilmesini engellediği gibi taşınmasında da zorluklar çıkarmıştır. Daha sonraki dönemlerde yapıtların dikdörtgen biçimde kesilen parşömen ya da papirüslere yazılmaya başlanmıştır. Yapıtın yazıldığı bu yaprakların, iplikle birbirine

bağlanarak tahta, kemik ya da fildişinden yapılmış iki kapağın arasına konmasıyla ilk ciltli kitaplar ortaya çıkmıştır. Zamanla kapakta kullanılan sert malzemenin yerini esnekliğinden ötürü deri almıştır. Giderek tümüyle deri kaplı cilt kapakları yapıldığı gibi sırtı ve kapak köşeleri deri, kapaklarıysa kâğıt ya da kumaş olan ciltler de yapılmaya başlanmıştır. (Temel Biritanica, 1992, s.190).

Cilt sanatının asıl gelişimi ve bir sanat kolu haline gelmesi ise, kâğıdın icadından sonra olmuştur. Çinlilerin icat ettiği kâğıdın sırrını onlardan 600 yıl sonra yani M.S.300'lü yıllarda öğrenen Türkler, bu sırrı 400 sene saklamışlar ve bu iki millet 1000 sene kadar kâğıdın ticaretini yapmışlardır (Arıtan, 2010, s. 177.)

Türkler kâğıt yapmayı Çinlilerden öğrenmiştir ama cilt yapmayı Çinlilerden önce başarmışlardır. Çin'de ciltçiliğin gelişmesi de Uygurlu sanatkârların Çin illerine göçüp yerleşmesiyle başlamıştır. Bugünkü manada deri ile kaplı bir kitap cildini ilk defa Uygurlar yapmışlardır. (Arıtan, 2010, s.178). Orta Asya Türklerinin ciltçilikte deri kullandıkları, ilk defa deri üzerine madeni kalıplarla süsler bastıkları, Bin Buda mağaralarında İngiliz araştırmacı Dr. Aurel Stein ve Fransız Sinologlarından Paul Pelliot tarafından yapılan araştırmalar sonucu bulunan parçalardan anlaşılmıştır (Binark, 1975, s.1). Ele geçirilmiş en eski cilt kapakları IV. Yüzyıla ait olup papirüs üzerine sade ve gösterisiz bir şekilde meşin kaplanarak yapılmıştır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s.551). Sanat eseri niteliği taşıyan ilk ciltler ise VIII-IX. Yüzyıllarda Mısır'da Koptlar ve Orta Asya'da Uygurlar tarafından meydana getirilmiştir. Bu iki medeniyetin meydana getirdiği eserlerin aralarında büyük benzerlikler olduğu görülmüştür (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 551).

Orta Asya'ya ait bir sanat olan ciltçilik, Türklerin İslam dinine girmeleri sonucu büyük gelişme göstermiştir. Müslüman Türklerce yazı ve kitabın mukaddes sayılması, Kuran-ı Kerim'in çoğaltılması ihtiyacı cilt sanatını olumlu yönde etkilemiştir. Özellikle dini kitaplara daima saygı gösterilmiştir. Yazı ve kitaba gösterilen bu saygı, onun tezyinine ve ciltlenmesi işine de ayrı bir önem verilmesini sağlamış ve bu sayede ciltçilik güzel bir sanat kolu haline gelmiştir (Binark, 1975, s.4, Can ve Gün, 2011, s.303).

Hicretin ilk yıllarında tahta üzerine deri kaplanarak "Kör alet" kullanma tekniği ile yapılan ciltler parşömen üzerine yazılmış Kur'an sayfalarını korumak için kullanılmış, daha sonra ise tahta yerine deri geçmiştir. Derinin işlenmesindeki kolaylık süslemede bir zenginlik başlatmıştır (Çığ, 2011, s. 251).

X-XIII. yüzyıllarda yapılan bütün İslam ciltleri arasında büyük benzerlik görülür; bu durum XIV. yüzyılda da kısmen devam etmiştir. XI. yüzyılın sonlarından itibaren Anadolu'ya hâkim olan Selçuklular, burada XII. ve XIII. yüzyılda çok güzel ciltler meydana getirmişlerdir. Rumi denilen Anadolu Selçuklu cilt üslubu, XIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Memlükler'de, XIV. yüzyıldan itibaren de İlhanlılar'da ve Karamanoğulları başta olmak üzere Anadolu beyliklerinde, devam etmiş ve aynı zamanda Osmanlı cilt sanatına geçiş sağlamıştır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

Orta Asya'dan getirdikleri kültür ve medeniyetlerine, Anadolu'da Selçuklular tarafından oluşturulan büyük bir medeniyetin mirasını da ekleyen Osmanlı Türkleri, yeni coğrafya çevrelerinden de etkilenererek XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ne Orta Asya ve nede Selçuklu da olmayan kendilerine özgü bir sanat anlayışı ile çeşitli alanlarda çok orijinal eserler oluşturmaya başlamışlardır. Çünkü gerek Selçuklularda olsun, gerekse daha sonra ki beylikler devrinde olsun, XV. yüzyılın birinci yarısına kadar Osmanlılarda olsun, kitap ciltlerinde hem teknik hem de süsleme bakımından İslam bölgelerinde yapılan ciltlerle çok sıkı bir benzerlik vardır. Ancak 1464 tarihinden sonra ki Türk kitap ciltleri milli benliğini bulmaya başlamış ve Osmanlı-Türk zevki gittikçe gelişerek kendine özgü ürünlerini verebilmiştir (Çığ, 2011, s. 252-254).

Klasik üslubun en güzel örneklerini verdiği yüzyıllar, Türk ciltçiliğinin en üstün devresine rastlar. XV. yüzyılda sağlanan kuvvetli siyasi istikrar, memleketin iktisadi hayatında, dolayısıyla kültür ve sanat faaliyetlerinde de canlılık yaratmış, bunun sonucu olarak birçok sanat dalında olduğu gibi, Türk ciltçiliğinde de en güzel eserler meydana getirilmiştir. XVI. yüzyılda ise siyasi başarısızlıklara ayak uydurmuşçasına bir gerileme başlamıştır.

XVII. yüzyılda cilt kapaklarındaki kompozisyonlarda, klasik motiflerin yanında yeni süslemelere de rastlanmıştır.

XVIII. yüzyılda; klasik deri ciltlerin yapılmasına devam edilmiş, bunun yanı sıra başka tip ve teknikte ciltlerde yapılmıştır. Bunlar lake ciltler, dış kapakta ebrulu ya da kumaş kullanılarak yapılmış “ciharguşe cilt”ler realist motifler kullanılarak yapılan ciltler, yekşah diye tabir edilen ciltler; bu yüzyılın ikinci yarısından sonra özellikle Avrupa etkisi ile yapılan rokoko denilen süslemeli ciltlerdir.

XIX ve XX. yüzyılda klasik deri kaplar kötü örnekleri ile devam etmiş ve bu kötü tarz, klasik ciltlerle aradaki bağı tamamen koparmıştır. Yine bu dönemde Alman ve Fransız ciltlerinin etkisinde kalındığı görülmüştür.

Cumhuriyet döneminde, ciltçilikte makineleşmeye gidilmiştir. Artan cilt talebini karşılayabilmek için makine cildi daha fazla önem kazanmıştır (Binark, 1975, s. 5,6,7, Güney Özkan, 2010, s. 11,12).

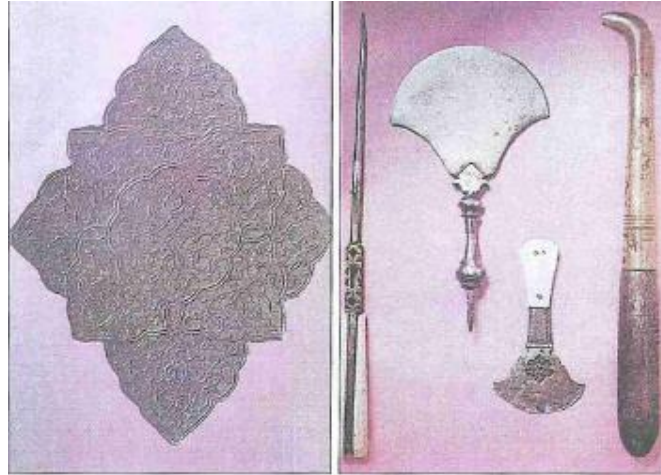
2.3.2. Cilt Sanatının Yapımında Kullanılan Araç ve Gereçler

Klasik ciltçilikte kullanılan araçlar;

Cilt yapımında kullanılan kalıplar motiflerin deri üzerine kabartma olarak çıkmasını sağlar. Tahta, metal ve deriden kalıplar yapılabilir. Baskı sırasında tahta ve metal deriyi zedeleye bildiği için Türk ciltçiliğinde kat kat sertleştirilmiş deve derisinden yapılmış kalıplar daha çok tercih edilmiştir (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554,555)

Diğer aletler ise ıstampa, mukavva makası, klişeler, , bıçkı, 50x50x2 cm mermer, kola, fırçalar, zencerek, mühre, çiviler, çekiç, ıstaka, falçata, bisturi, makas, çizgi, mengene, cendere, cetveldir (<http://www.ktsv.com.tr/>).

Ayrıca “kör alet”, “yekşah”, “teber” gibi isimler verilen aletlerde bulunmaktaydı. Deri üzerinde sıcaklığın tesiri ile meydana gelen renk değişikliğinden bu aletlerin kızdırılarak basılmak suretiyle kullanıldıkları anlaşılmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 1988,s. 554,555)

Şekil 1.Pirinç şemse kalıbı, yekşah, teber gibi bazı aletler (İslam Ansiklopedisi,1988s. 555)

Klasik Ciltte Kullanılan Malzemeler (gereçler);

Deri; cilt yapımında en çok kullanılan kaplama malzemesidir. En fazla koyun (meşin), keçi (sahtiyan) ve ceylan (rak), nadiren de sığır derisi (kösele) kullanılmıştır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554)

Cilt için seçilen derinin boyanması, yıkanması, tıraşlanması ve kurutulması, kullanılan zamkların türü, deriyi kesme biçimi, kullanılan aletlerin cinsi belli kurallara bağlıdır. Böylece iyi tabaklanmış kurallara uygun biçimlendirilmiş deriden yapılan cildin uzun ömürlü olması ve sanat değeri taşıması sağlanmış olur (Tanındı, 2003, s. 842).

Anadolu Selçuklu ve Memluk ciltlerinde kahverenginin bütün tonları, XV. yüzyıldan itibaren Osmanlılar döneminde ise kahverenginin yanı sıra birçok rengin kullanıldığı görülür (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554).

Mukavva; cilt için kullanılacak mukavva şöyle hazırlanır; normal kalınlıktaki kâğıtlar alınır ve istenilen kalınlığı sağlayacak kadar kâğıt, suları birbirinin aksi yönde olmak üzere, üst üste yapıştırılır. Yapıştırılan bu kâğıtlar muştayla dövülerek sıkıştırılır, böyle mukavvalara murakka mukavva denir. Kuruduktan sonra tahta gibi sertleştiği için deforme de olmaz. Mukavva malzemesi hazırlanırken kâğıtların yapıştırıldığı tutkalın içine şap, tenekâr (boraks) ve tütün suyu gibi zehirli maddeler katılarak cildin kurtlardan korunması sağlanır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554).

İpek iplik ve ibrişim; kitabın yapraklarını birbirine tutturmak ve bunu da çok defa kâğıdın aharlı rengine uydurmak için ince sarı ipek iplik kullanılmıştır. Sırtın alt ve üst köşelerine örülen şirazelerde ise kitabı daha çok sağlamlaştırmak için renkli ibrişimler kullanılmıştır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554).

Kakma altın, altın varak ve altın suyu; cilt üzerinde çok kullanılan Anadolu Selçuklu eserleri başta olmak üzere Ortaçağ İslam ciltlerinde kullanılan önemli bir malzeme kakma altındır. Son dönem Selçuklu ciltlerinde altın kakma noktalarla birlikte cetvel ve tahrirlerde de altın suyu (sürme altın) kullanılmıştır. Daha sonraki devirlerde bütün zemine fırça ile altın sürüldüğü veya varak altın yapıştırılıp üzerine motif basıldığı da görülmektedir (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554).

2.3.3.Klasik Türk Cildinin Yapılışı

Bir kitabı ciltlerken yapılacak ilk iş, yapraklarının üst üste getirilip birbirine dikilmesidir. Dikişte Türkler sarı ipek kullanmışlardır. Türk cildinde kitabın sırtı düz olarak bırakılır, kambura (bombe) yapılmaz. Sırtın üst ve alt köşelerine kitabı tutmak ve yaprakların dağılmasını önlemek için şiraze örülür. Şirazenin altına deriden bir yastık konulur; sırta da bir bez parçası yapıştırılabilir. Kitabın kenarları keskin bir aletle tıraşlanarak düzeltilir.

Cilt kapaklarının görünmeyen alt yapı maddesi mukavvadır. Özel olarak hazırlanan mukavva kitabın boyutlarında kesilir. Osmanlılarda cildin derisi üzerine işlenecek olan şemse ve diğer

bezemelerin zamanla bozulmaması için mukavvanın buralara rastlayan kısımları oyulur ve yerine daha ince bir mukavva konulur. Ön ve arka kapaklar için yapılan bu uygulama miklep içinde aynı şekilde yapılır. Ardından kapaklara geçirilecek derinin kıvrım yerleri daha ince olacak şekilde tıraşlanır ve yıkanıp gergin biçimde kurutularak mukavvaya kaplanır. Bu işlem iki şekilde yapılır. Birincisinde kapaklar üzerine deri bütün olarak geçirilir ve mukavva oyuklara dişi kalıpla bastırılmak suretiyle motifler kabartılır. İkincisinde ise şemse ve diğer malzemeler aynı renk deri ile kaplanacaksa kapakların derisi mukavva bulunan yuvaları 3-5 mm. taşacak şekilde kesilip yapıştırılır; değişik renkli deri yuvaya yerleştirilir. Deri üzerine kalıpla basılacak motiflerin iyi çıkıp bütün ayrıntılara kadar görünebilmesi için mukavva üzerine bol çiriş sürülür. Derinin altındaki bu çiriş tabakası yumuşak olduğundan kalıbın oyuk kısımlarına iyice girerek kabartmalı bezemeleri meydana getirmesine yardım eder. Yapılan kapaklar gölge ve ılık yerlerde kurutulur.

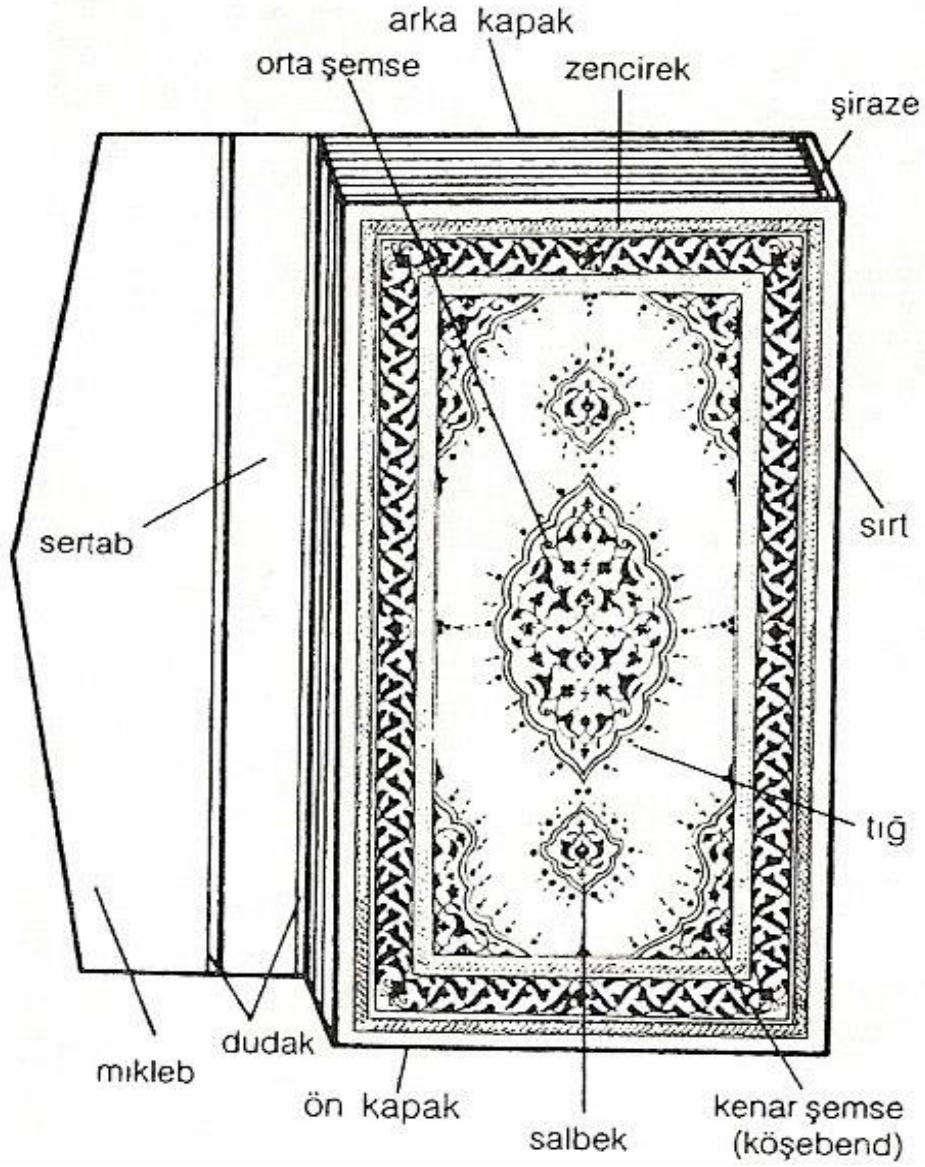
Sırt ile kapaklar arasında, kapakların rahat açılmasını sağlamak için bırakılan boşluğa “mukat payı”, kapaklar ile miklep ve sertab arasındaki boşluğa da “dudak” denir. Sertab kitabın önünü korur; ucu üçgen şeklinde olan miklep ise sertabı tutarken kitap ile ön kapak arasına girer ve aynı zamanda okunmakta olan sayfayı tekrar bulabilmek için “müş’ir” olarak kullanılır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 554).

Kapakların en ve boyunun ölçülerine göre farklı şekilde adlandırılan ciltlerde vardır. Uzunluğuna açılan yazma kitaplara beyazî, uzunlamasına ve küçük olarak ciltlenmiş olanlarına kümmî adı verilmiştir. Eski âlimler bu kitapları kolayca taşıyabilmek için böyle ciltletmişlerdir. Bir de sırt boyu uzun, eni çok kısa tutulmuş olan ciltler vardır. Ancak bunların adı tespit edilememiştir (Özen, 1998, s. 11).

2.3.4. Klasik kitap cildinin bölümleri

Alt ve üst kapak

Alt ve üst kapağın her biri deffe diye de adlandırılmıştır. Bir kitap kabı gibi ortasından menteşeli ve açılıp kapanır iki kanat şeklinde çift sayfalara deffeteyn adı verilmiştir. Sanatkârlar arasında ise deffeteyn, doğrudan doğruya kitap cildine denilmiştir (Özen, 1998, s.10,11). Alt ve üst kapaklar kitabın koruyucu kabuğunu meydana getiriyordu ve çeşitli şekillerde süslenebiliyordu.

Şekil 2. Cildin bölümleri ve kapağın bölümleri (Yeni Rehber Ansiklopedisi, 1993, s. 363)

Dip veya sırt

Kitabın sırtı sayfaları bir arada tutan bölümdür (K. Güney ve A. Güney, 2010, s. 124).

Miklep

Bu kısma miklep veya cilt kanadı da denir. Sol kapak üzerindedir. Ucu genelde üçgen olur ama bazen yamuk dörtgen şeklinde yapılır. Kitabın en son sayfası ile kapak arasına gelir. Sertabın kapalı tutulması ve sayfa yerinin belirlenmesi içinde kullanılır (K. Güney ve A. Güney, 2010, s. 124).

Sertab

Miklep ile alt kapak arasında, kapağı ve yan kenarlarını koruyan parçadır. Bu kısım aynı zamanda miklebe hareket edebilme imkânı sağlar (K. Güney ve A. Güney, 2010, s. 124; Ülker, 1993, s. 361).

Bu bölümlere, cildbend, kitap muhafazası ve şiraze'yi de ekleye biliriz.

Şiraze

Kitabın yapraklarını tutan bağa verilen addır. Kitabın sayfalarının ciltler halinde birbirine dikilmesi ile oluşturulan, ciltleri birbirine bağlayan kısımdır. Klasik ciltte kitabın formları balmumlu ibrişim veya cilt dikiş ipliğiyle bağlanır. Dikişte kullanılan iplerin uçlarının uzun bırakılmasına kanad denir ve kitabın cilde bağlanmasını sağlar. Sekiz on çeşit şiraze örüldüğü görülmüştür en çok tanınanları ise; sıçan dişi, sağ sol yolu, tek baklava, çift baklava, geçmeli, alafranga gibi isimler almaktadır (Çığ, 1971, s. 11; Can ve Gün, 2011, s.303).

Şekil 3. Şiraze (<http://www.ktsv.com.tr>)

Cilbent

Yazma kitapların muhafazası için kullanılan deriden yapılmış bir kitap cildi gibi iki kapaklı ve her iki kapağın iç taraflarında gözler bulunan kapaklara cilbent denir. Böylece kâğıt ve değerli evrakların yıpranmaması sağlanır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 553; Özen, 1998, s. 35).

Kitap muhafazası

Yazma eserleri korumak için yapılan, içerisine kitabın konulduğu bir kutudur. Deri veya ebru kullanıla yapılabilir. Kitap, bir ucu muhafazanın içine yerleştirilen 1-1,5 cm. enindeki

bez veya deri bir şerit üzerine yerleştirilip kutuya sokulur. Kitap muhafazadan çıkarılmak istendiği zaman şerit çekilerek kitabın muhafazadan çıkması sağlanır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 553)

Şekil 4. Kitap muhafazası (<http://www.ktsv.com.tr>)

2.3.5. Klasik Cilt Kapağının Süsleme Üsluplarına Göre Çeşitleri

Ciltler teknik özelliklerinden çok malzemelerine ve süslemelerine göre birbirinden ayrılmakta ve ortaya çıkan üsluplar daha çok ait oldukları kültür alanlarının adıyla anılmaktadır. Tarihi gelişimi içinde İslam cilt sanatının kazandığı üsluplar şunlardır: (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

2.3.5.1. Arap (*Elcezire, Halep ve Şam*)

Arap üslubu el-Cezire, Halep ve Şam bölgelerinde gelişmiştir. Ciltlerin derileri ve işlemleri biraz kabadır. Bu üslup Abbasilerle başlayan Türk tesirli bir üsluptur (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

2.3.5.2. Mağribi (*İspanya, Sicilya, Fas*)

Arap üslubunu andırır; İspanya ve Sicilya yoluyla Avrupa ciltçiliğini etkilemiştir. Kahverenginin bütün tonları ve siyah renk ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Yuvarlak, girift geometrik şemseler çok görülür. Cilt kenarlarında mutlaka zencirek veya bordür vardır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

2.3.5.3. Hatayi (Horasan, Buhara ve Kaşi)

İslami devir Türk ciltçiliği XII. yüzyıla kadar doğuda Hatayi üslubunu Kaşi, Horasan, Buhara, Dihlevi, dallarında geliştirmiştir. Bu üslupta stilize edilmiş hayvan, bitki motifleri ve bilhassa geometrik çizgiler hâkimdir. (Cunbur, 1990, s. 679)

2.3.5.4. Rumi (Selçuklu)

XII-XIII. yüzyıllar arasında gelişen, çok köşeli geometrik şekillerin yan yana getirilmesiyle ortaya çıkan motifler, (yıldız motifi v.b) tahta oymacılık sanatının cilde tatbik edilışıdır. Cildin bir yüzünü bu çok köşeli geometrik şekiller tam bir ahenk içinde kaplarken öbür yüzünde yuvarlak şemselere rastlanmaktadır. Bu devirde çoğunlukla kahverengi ve siyah deriler kullanılmıştır (Cunbur, 1990, s. 679).

Şekil 5. Rumi üslubu kitap cildi (<http://www.hatdergisi.com>)

2.3.5.5. Memlûk (Mısır)

Memlûk Türklerinin Mısırda ortaya koydukları Arap üslubu ile karışık olan Memlûk üslubu birçok yönüyle Rûmiye benzer. XV. yüzyılda ve XVI. yüzyılın başlarında Osmanlı üslubuna paralellik gösterir (İslam Ansiklopedisi, s. 552). Bu devirde kahverengi, siyah derilerin yanı sıra vişne rengi deride kullanılmıştır. Memluk ciltlerinde arabesk motifleri dikdörtgen, yıldız desenli salbekli şemselere görülmektedir (Cunbur, 1990, s. 679,680).

Şekil 6. XV-XVI. Yüzyıllara ait Memluk cildi (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 551)

2.3.5.6. Herat (İsfahan, Şiraz ve Herat)

Herat üslubu, Timurlular zamanının (1370-1506) en büyük sanat merkezi olan Herat ile diğer önemli sanat merkezlerinden olan Şiraz ve İsfahan'da geliştirilmiştir. Bu dönemde Türk, Moğol ve İranlı ustalar tarafından Türk klasik ciltlerinin en güzel örneklerini vermeye başlanmıştır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

Babası Timur tarafından 1397'de Herat ve Horasan'a vali tayin edilen Şahruh 1447'de ölümüne kadar Herat'da yaşamıştır. Timur'un Suriye ve Mısır'dan davet ettiği ustalarla başlayıp Şahruh'un himayesi ile kuvvet kazanan cilt sanatı Herat'da en parlak dönemine ulaşmıştır. Şahruh'un aynı zamanda veziri olan oğlu Baysungur'un Herat'daki özel kitaplığını sanat merkezi haline getirerek devrin en seçkin sanatkârlarından kırk kadarını toplamış ve bir çeşit kitap akademisi kurmuştur. Hüseyin Baykara ve Ali Şîr Nevâî de onun yolundan yürümüşlerdir (Aslanapa, 1995, s. 505).

En güzel örnekleri Timur ve Tolunoğulları'nın sarayları ile ünlü vezir Ali Şîr Nevâî'nin sarayında yapılmış olan bu ciltlerde, şemsellerle köşebentlerin içleri ve aralarında kalan boşluklar bitkisel motiflerle doldurulmuş, ayrıca uygun yerlere efsanevi yaratık figürleri yerleştirilmiş, bunların aralarına da Çin bulutları serpiştirilmiştir (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552). Bu üslup XVII. yüzyılda Buhara-yı Cedit adıyla tekrar canlandırılmaya çalışılmış, sonrasında ise tamamen bozulmuştur (Cunbur, 1990, s. 680).

2.3.5.7. Buhari Cedit

Hatayi, Dihlevi ve Avrupa üsluplarının karışmasından meydana gelmiş olup İslam cilt sanatının son safhasıdır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

2.3.5.8. Türk (Diyarbakır, Bursa, Edirne ve İstanbul)

Batıda Selçuklu üslubu klasik Türk üslubu olarak gelişmiş ve Osmanlı- Türk ciltçiliğinin başlangıcı olmuştur (Cunbur, 1990, s. 680). Diyarbakır, Bursa, Edirne ve İstanbul, şukûfe, barok ve modern olmak üzere birbirinden küçük farklılıklar gösteren alt üsluplara ayrılır (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 552).

Fatih Sultan Mehmed devri klasik Türk cilt sanatının olgunlaşma devrinin başıdır. Bu devir ciltleri üç tip gösterir. Bir kısmı kahverengi deri üzerine üstten ayırma yaldızlıdır. Yuvarlak Selçuk şemseli gri kısmen beyzileşmiştir. Fatih devri ciltlerinden diğer bir tür siyah deri üzerine dantelâ gibi işlenmiş gayet ince soğuk şemse ve köşebentli kaplardır; bunların içleri genellikle açık kahverengi deridir. Üçüncü tip ciltleri ise bu devirde görülmeye başlayan çarkuşe ciltler oluşturur. II. Beyazıt devrinde kullanılan deri renklerine vişne rengi de katılmış olup evvelki bezeme motiflerinin daha da çoğaldığı ve inceldiği görülmektedir.

Kanuni devri klasik üsluptaki Türk ciltçiliğinin en üstün devresi olmuştur. Bu dönemde o kadar güzel, ince ciltler yapılmıştır ki, Türk ustalarının yapmış olduğu cilt kapakları yanın da İranlı ustaların ciltleri sönük kalmıştır (Cunbur, 1990, s. 680).

2.3.5.9. Şukûfe (Lake ve Barok)

Şukûfe devri ciltlerinin ilk örnekleri XVI. yüzyılda verilmiş (Cunbur, 1990, s. 681). XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaygın bir süsleme biçimi olan şukûfe üslubunda ise, doğal veya üsluplaşmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz çiçekler veya tek çiçek resmedilmiştir (Özen, 1998, s. 21).

Şekil 7. Şukûfe üslubu kitap cildi (<http://sanat-magazin.com>)

2.3.6. Klasik Cildin Kullanılan Malzemeye Göre Çeşitleri

Klasik ciltler kullanılan malzemeye göre şöyle sınıflandırılmıştır.

2.3.6.1 *Mukavva ciltler*

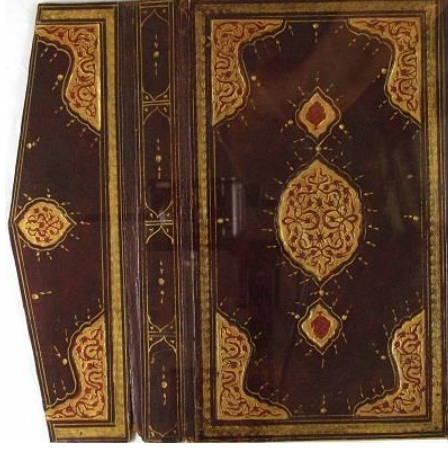
Kâğıdın bilinmediği zamanlarda ve ilk İslam ciltlerinde deri ince tahta plakalar üzerine kaplanmıştı. Ancak bir süre sonra ahşabın yerini özel olarak hazırlanmış mukavva almıştır (İslam ansiklopedisi, 1988, s.554). Mukavva “kuvvetlendirilmiş” demektir. Mukavvaların üzerine ebrulu kâğıt yapıştırılarak bir kitap kabı oluşturulabileceği gibi üzeri deri, değerli taşlar, işleme ve dokuma ipek kumaşlar ile kaplanarak da bir cilt de elde edilebilir (Özen, 1998, s. 13).

2.3.6.2. *Deri ciltler*

Deri ciltlerin klasik cilt sanatında önemli bir yeri vardır. Bu iki sanat dalı geçmişte birbiri ile çok yakın ilişki içinde olmuştur. Cilt sanatı bir anlamda deri sanatıdır. Sanat eseri olarak ortaya konmuş en erken cilt örnekleri genellikle deriden yapılmıştır (Can, Gün, 2011, s. 302).

Tabağat ve dericilik doğunun en eski sanatlarından biridir. Zaten doğuda cilt sanatının batıya nazaran ileri gitmesinin sebeplerinden biri de budur. Halen Topkapı Sarayı Müzesi ve Türk-İslam Eserleri Müzelerinde bulunan XIII.- XIV. Yüzyıla ait Selçuklulardan kalma birçok deri cilt vardır ki, bunların derileri, tabağat sanatının, daha o zamanlarda, Türkler tarafından mükemmel bir hale getirildiğini gösterir. Osmanlılar zamanında ise bu sanat büyük gelişmeler göstererek cilt için gerekli olan derinin birçok rengi farklı illerde yapılmıştır. J. Chesneau seyahatnamesinde XVI. yüzyılın ilk yarısında Edirne’den bahsederken “her renk deri ve sahtiyan mükemmel bir şekilde işleniyordu” diye yazmıştır. Bundan bir asır sonra Evliya Çelebi de İstanbul’dan bahsederken; İstanbul’un on iki semtinde yedi yüz tabakhane olduğunu, bunlarda üç bin kişinin çalıştığını ve bunların dükkânlarını açık mavi, seftali çiçeği, kırmızı, sarı ve nefti renk sahtiyanlarla süslendiği belirtiyor. Yine Evliya Çelebi Konya’da, Trabzon ve Şarköy’de gayet iyi derilerin yapıldığından ve Osmanlı’nın birçok ilinde açık ve koyu kestane renkli derinin yanı sıra birçok renk deri ve sahtiyanın tercih edildiğinden bahsetmektedir (Çığ, 1971, s. 8).

Deri ciltlerde önemli bir konuda cilt kapağının üzerinde bulunan süslemelerdir. Deri ciltlerde cilt kapağının üzerinde bulunan süslemelerin yapıldığı bölümleri de şu şekilde sıralaya biliriz.

Şekil 8. Deri cilt çeşidine örnek (<http://www.usakyereltarih.com/>)

Pervaz: Bu kısma çerçeve veya bordürde denir. Ciltlerde inceli kalınlı, süslü, süssüz birçok pervaz bulunur. Kapakların dış kenarlarını şemse ve köşebentlerini çevreler. Geniş pervazlar bazen kendi içlerinde yuvarlak, beyzi, kare, dikdörtgen ve dilimli parçalara bölünürler. Bu bölümlere “kartuş” veya “pafta” denir (K. Güney, A. Güney, 2010, s. 124).

Cetvel: Kapaktaki düz çizgilere “cetvel” denir. Cetvelin daha kalın işlenmesine ise “zencirek” denir. Cetvellerin aralarında süssüz dar boşluğa “kuzu” adı verilir. Ciltlerimizde çok sayıda cetvel çekilmiş olması özelliklerinden biridir (K. Güney, A. Güney, 2010, s.124; Cunbur, 1990, s. 679).

Köşebent: Kapağın dört köşesindeki iki yanı düz içe bakan yanı dilimli olan üçgen kısımdır. Bunlara “köşe bezemesi” veya “köşe çiçeği” denir (K. Güney, A. Güney, 2010, s. 124).

Şemse: Kapağın ortasındaki beyzi veya yuvarlak biçimli daha çok rûmî, hâtayî ve geçmelerden oluşan ışınlı güneş motifi biçimindeki süslemedir. Bazı kapaklarda cetvel ve köşebentler bulunmaz sadece şemse vardır. Türk kitap kaplarında genellikle şemse ile köşebent arasındaki alan boş bırakılır (K. Güney, A. Güney, 2010, s. 124).

“Ciltte bezemelerin kapak, sertab ve miklep üzerinde yapılmış olması, klasik Türk üslubunun özelliklerindendir. Ayrıca doğu ciltlerini batı ciltlerinden ayıran en büyük özelliklerden birisi de sırtın yuvarlak olmayışıdır (Binark, 1975, s. 12).

Deri ciltler süsleme biçimlerine göre düz, şemseli (geometrik, rumi veya hatayî nakışlı), acemkârî (hayvan resimli), şükûfe üslubu, işlemeli (iplik işleme, zerdûzî, simdûzî), yazılı ve zilbahar (kafes) ciltler olarak ayrılır.

2.3.6.2.1. Düz deri ciltler

Kitabın ölçüsündeki murakka mukavvaya tıraşlanmış deri kaplanarak yapılmış ciltlerdir. Sıkça okunan ve çok sayıda istinsah edilmiş eserler böyle ciltlenmiştir. Her dönemde görülebilen düz deri ciltlerin yanı sıra, kapaklarının yalnızca çevresi zencirekli deri ciltlere de rastlanmaktadır (Özen, 1998, s. 14).

2.3.6.2.2. Şemseli ciltler

Kapağın ortasındaki beyzi ve yuvarlak biçimli süstür (K. Güney, A. Güney, 2010, s.124).

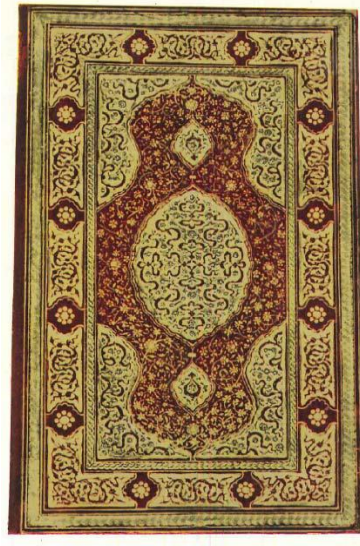
Şemseli ciltler, deri ciltlerin hatta tüm ciltlerin en önemli bölümünü oluşturur. Adını eski kitap ciltlerinin üzerine yapılan güneş biçimindeki süsleme motifinden alır. Şems, Arapçada güneş demektir. Şemsenin alt ve üst tarafa doğru uzantılarına salbek denir. Kapağın dört köşesinde, üçgen biçiminde süsleme alanları, köşebent yer alır. Salberk, şemse ve köşebent kompozisyonunu zencirek ve cetvel çerçeveler. Zencirekle köşebent arasına veya sertâp üzerine, geniş bordür halinde bir süsleme de konulabilir ki buna su adı verilir. Üzerine yuvarlak veya beyzî şeklinde parçalar konulmuş ise kesme veya parça su denir: son zamanlarda kartuş-pafta diye adlandırılmıştır. Bordür kesme değil de bitişik ve tek parça halinde devam ediyorsa yekpare su adını alır. Bunlarda geçme motifleri, örgü şeklinde dizilmiş üç çizgide rumi motiflerin yer aldığı üç iplik rumiler veya hatayî motifler sıralanmıştır. Şemse, salberk, köşebent ve diğer motifler kalıp basmak suretiyle elde edilir. Bu kalıplar tek tek ve ayrı halde bulunur. Mücellit, böylece aynı motifli kalıpları çeşitli büyüklükteki kapaklara uygulamak imkânına sahiptir (Özen, 1998, s. 14).

Aynı zamanda şemselerde şu tipoloji tespit edilmektedir: düz yuvarlak, dört dilimli yuvarlak, altı dilimli yuvarlak, sekiz dilimli yuvarlak, on dilimli yuvarlak, on iki ve daha çok dilimli yuvarlak, düz yuvarlak içinde mühr-i Süleymanlı, dilimli yuvarlak içinde mühr-i Süleymanlı, sade mühr-i Süleymanlı, yuvarlak içinde beş, sekiz, on, on iki kollu yıldızlı, altı kapalı kollu yıldızlı, sekiz kapalı kollu yıldızlı, merkezi sekiz, on, on iki kollu yıldızlı ve tek veya çok merkezli geometrik zeminli, rûmîli, hâtayli, yuvarlaktan ovale geçişe hazırlıklı, düz-ince oval, dilimli oval, klasiğe yakın oval, zenîr-i saâdetli, sekizgen, dikdörtgen şemse (İslam Ansiklopedisi, 1988, s. 556).

Deri ciltlerde uygulanan bütün üsluplarda klasik usul, şemse cilt tarzıdır. Şemse cilt, deri üzerine yapılan motiflerin bezeme şekillerine göre isimlendirilir.

Altan ayırma şemse

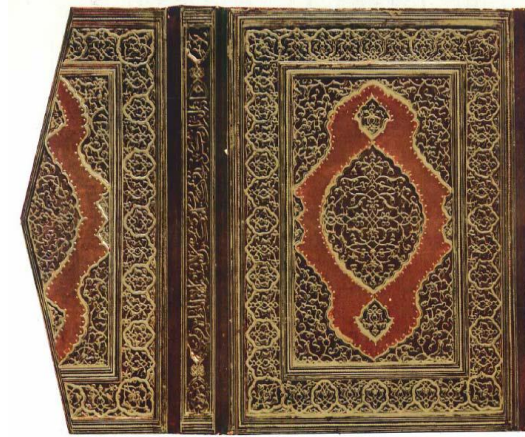
Motif kalıplarının zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmıştır (Binark, 1975, s. 11).

Şekil 9. Altan ayırma şemseli cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s. 50)

Üstten ayırma şemse

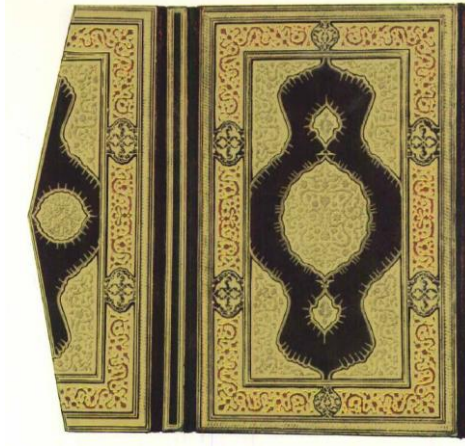
Motif kalıplarının zemini deri renginde bırakılmış, kabartmaların üstü altınla sıvanmıştır (Binark, 1975, s. 11).

Şekil 10. Üstten ayırma şemseli cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s. 30)

Mülemma şemse

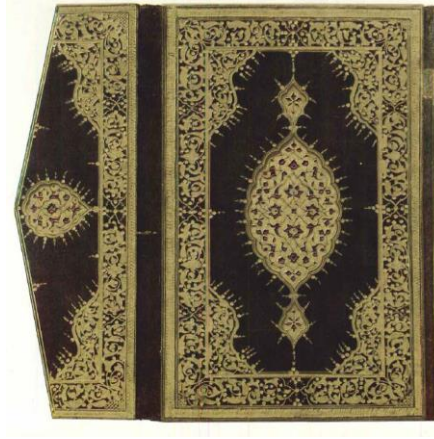
Motiflerin hem zemini, hem de kabartma kısımları altınla bezenmiştir (Binark, 1975, s. 11).

Şekil 11. Mülemma şemseli cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s. 52)

Mülevven şemse

Bezemeler cilt kapağında kullanılan deriden başka bir renkte deriyle kaplanmıştır. Bu şekilde renkli derilerle yapılan mülevven şemse ciltte de, motifleri üstten veya alttan ayırma tarzında altınla bezemek mümkündür. Motif kalıbının zemini altınla doldurulmuş, motifler kabartma şeklinde üstte ve deri renginde bırakılmışsa alttan ayırma şemse denir (Binark, 1975, s. 11).

Şekil 12. Mülevven şemseli cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s.55)

Soğuk şemse

Şemse kalıbın, yıldız kullanılmadan, doğrudan doğruya cildin üzerine basılacak olursa buna soğuk şemse adı verilir. Bütün İslam ciltleri, XV. Yüzyıla kadar bu şekilde yapılmıştır. Motifler cildin derisinin renginde bırakılmıştır (Özen, 1998, s. 15).

Şekil 13. Soğuk şemse cilt çeşidine örnek (İslam ansiklopedisi, 1988, s. 555)

Müşebbek veya kat-ı şemse

Cildin iç kabında derinin ince ince oyularak altın zemin üzerine yapıştırılması suretiyle yapılan süsleme müşebbek veya kat-ı şemse adını alır. Kat-ı', bir şekil veya yazının kâğıt veya deriden oyulmak suretiyle başka bir yere yapıştırılması ile oluşturulur. Oyulup çıkartılan kısma erkek oyma, oyuk kalan kısma ise dişi oyma denir (Özen, 1998, s. 15).

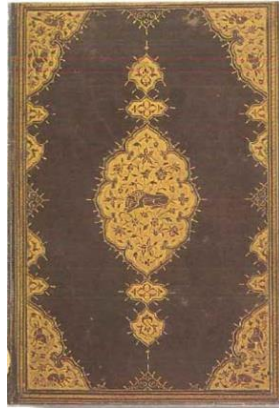
Şekil 14. Müşebbek şemseli cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s.49)

2.3.6.2.3. *Acemkârî (hayvan resimli ciltler)*

Süslemelerinde, hayvan resmi bulunan ciltlere Acemkârî cilt adı verilmiştir (Özen, 1998, s. 19).

Ciltlerde hayvan resimleri, alt ve üst kapakta, şemse ve köşebentlerde, bazen de mıklette görülmektedir. Hayvan motifli şemseler ya soğuk damga olarak altın üzerine basılır; ya da

sonradan motif aralarına altın sürülerek alttan ayırma tarzında süslenmiş olur. Hayvan resimleri doğal ortamı içinde çizilmiş, çevresinde çiçekler, kayalar ve ağaçlar yer almıştır. Bu resimler kalın ve sert deve derisine veya madeni yüzeye hakkedilmiştir. Hazırlanan kalıbı basmadan önce ciltte kullanılacak deri de tıraşlanır. Kap için hazırladığı mukavvanın ortasını şemse boyutunda oyarak, birkaç milimetre daha ince oyulmuş bir mukavva daha yapıştırır. Bol çiriş koyarak deriyi kaplanır. Bu oyuk yere uygun kalıbı da koyarak hepsi birden bir süre baskıda tutulur. Nakış, şemse oyuğunda daima cilt yüzeyinden bir iki milimetre alttadır. Böylece ciltler birbirine sürtündüğünde kabartma nakışların bozulmasını önlemiş olur (Özen, 1998, s. 20).

Şekil 15. Acemkârî cilt çeşidine örnek (Özen, 1998, s.66)

2.3.6.2.4. Şukufe üslûbu ciltler

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yaygın bir süsleme biçimi olan Şukufe üslubunda ise, doğal veya üsluplaşmış çiçek minyatürleri, buket, vazolu, vazosuz çiçekler veya tek çiçek resmedilmiştir (Özen, 1998, s. 21).

Şekil 16. Şukufe üslûbu cilt çeşidine örnek (Özen, 1998, s.73)

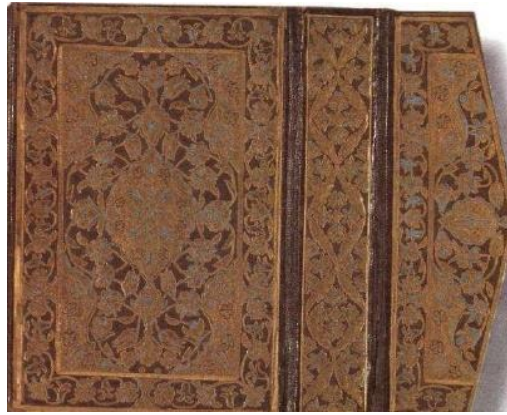
2.3.6.2.5. İşlemeli ciltler

Deri üzerine, kalıplayarak veya fırça ile boyanarak süslemeler yapıldığı gibi, bir kumaş gibi işlenerek de cilt kapakları yapılmıştır. Bu işlemler altın, gümüş veya ipek iplikle yapılmıştır.

Altınla işlenmiş ciltlere zerdûzî cilt, gümüşle işlenmiş ciltlere simdûzî cilt denilmektedir (Özen, 1998, s.21, 22).

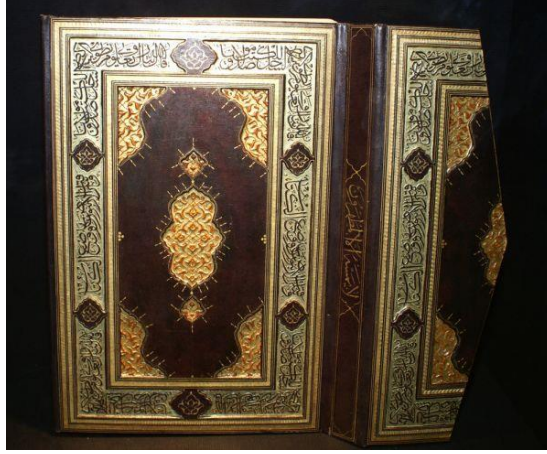
Şekil 17. İşlemeli cilt çeşidine örnek (Simdûzî cilt) (Özen, 1998, s.70)

Şekil 18. İşlemeli cilt çeşidine örnek (Zerdûzî cilt) (Özen, 1998, s.62)

2.3.6.2.6. Yazılı ciltler

Kıymetli sanatlarımızdan olan hat sanatımız kitap ciltlerinde de kullanılmıştır. Ciltte yazının en fazla yer aldığı süsleme bölümü sertabdır. Bu bölümde, ciltteki süslemelerin yapıldığı teknikle, bazen ayet, bazen eserin veya yazarın adı, bazen de beyitler yazılmıştır (Özen, 1998, s.22, 23).

Şekil 19. Yazılı cilt çeşidine örnek (<http://www.forumgercek.com>)

2.3.6.2.7. Zilbahar ciltler

Üzerine ezme altınla, fırça kullanılarak geometrik çizgiler çizilmiş, kesişen hatlar arasına yıldız ve noktalar konulmuş deri ciltlere zilbahar cilt veya kafes denilmiştir. Süsleme kapağın ortasında bir dikdörtgen alanı veya kapağın bütün yüzünü kaplar. XIX. yüzyılda zilbahar ciltlere çok rastlanır (Özen, 1998, s. 23).

Şekil 20. Zilbahar cilt çeşidine örnek (<http://www.ktsv.com.tr>)

2.3.6.3. Lake ciltler:

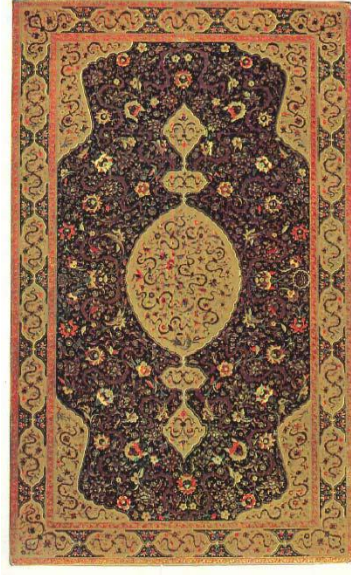
Mukavva, deri veya tahta üzerine çeşitli boyalarla ve altınla yapılan nakışları korumak ve bozulmalarını önlemek için bir sıvıda eritilen reçine ile boyaların üstü kaplanarak meydana getirilen eserlere ruganî veya lake adı verilmiştir (Özen, 1998, s. 24).

Lake eserlerde zamanla çatlama, kırılma ve dökülmeler görülmekte; özellikle bu ciltler sürtünmeden dolayı kolayca aşınmaktadır. Kütüphanelerimizde lake ciltlerin deri ciltlere oranla daha az olmasının sebebi; lake ciltlerin yapılmasının zor, korunmasının ise güç olmasıdır (Özen, 1998, s. 26).

Lake süsleme; mukavva, deri ve tahta olmak üzere üç çeşit madde üzerine yapılmıştır. Mukavva üzerine yapılması için önce mukavva hazırlanır. Mukavva'nın üzerine boyaları emmesi için lak çekilir üzerine nakış yapılır ve tekrar birkaç kat lak çekilerek eser tamamlanır. Deri üzerine yapıldığında ise boya ve altının deri üzerine muntazam sürülmesini sağlamak ve dökülmesini önlemek için ayrıca da derinin yüzünü temizleyerek yağın almak için üzeri sirkeli bir bezle silinir. Boya ve altının deri üzerine sürülmesinden sonra ise birkaç kat lak sürülerek işlem tamamlanır (Binark, 1975, s. 9).

Lak sürmek oldukça güç ve zahmetlidir. Gerekli sertlik ve dayanıklılığı sağlamak için lakı ince tabakalar halinde sürmek, nemli ve sıcak bir ortamda kurutmak, bu işlemi yirmi otuz kez tekrar etmek gerekir (Özen, 1998, s. 25).

Bu ciltler, özellikle Diyarbakır, Bursa, İstanbul ve Edirne'de yapılmıştır. Bu ciltlere önceleri "Rugan", XVIII. yüzyıldan sonra da "Edirne Kârî" adı verilmiştir (Binark, 1975, s. 9).

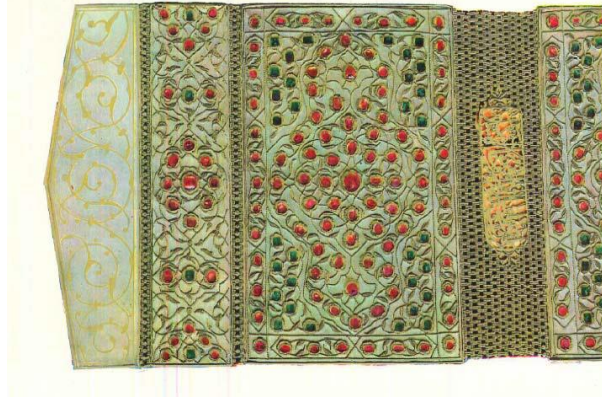

Şekil 21.Lake cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s. 61)

2.3.6.4. *Murassa (mücevherli) ciltler*

Kıymetli taşlarla bezenmiş ciltlere murassa cilt denilmektedir. Fildişi, sedef, firuze, mine, mercan, yakut, zümrüt, inci ve elmas süslemeli olanları vardır” (Özen, 1998, s. 30).

Değerli taşların kitap kalıbına uygulandığı ilk örneklerden biri XVI. yüzyılın ortalarına tarihlenen Dîvân-ı Babür’ün cildir (Tanındı, 2003, s. 855).

Şekil 22.Murassa cilt çeşidine örnek (Çığ, 1971, s. 59)

2.3.6.5. *Çarkuşe ciltler*

Cildin dört yanı ince bir deri ile çevrili, ortası ise kadife, ipek, simle işlemeli kumaş, rugan, ebru kâğıdı ve lakeyle kaplanmış ciltler çarkuşe cilt adı altında toplanmaktadır (Cunbur, 1990, s. 680).

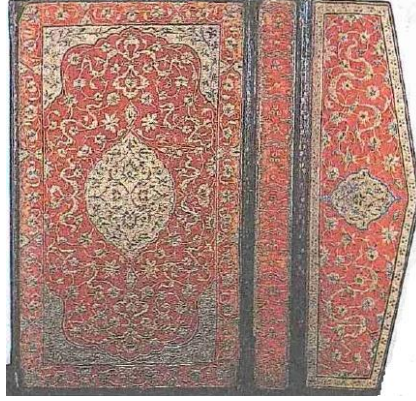
2.3.6.5.1. *Kumaş ciltler*

Doğu ciltlerinde, XIII. yüzyıl sonlarından itibaren, kapakların hem dış hem de iç yüzeyinde, derinin yanında kumaşa oldukça sık kullanılmıştır.

Önceleri kullanılan kumaşlar, cilt için özel olarak dokunmamıştır. Cildin yapıldığı yıllarda İstanbul, Bursa v.b. şehirlerde dokunmuş olan kumaşlar veya Çin’den, Şam’dan getirilmiş kumaşların parçaları cilt üzerinde kullanılmıştır. Bu kumaşlar ipek, kadife, atlas veya işlemeli kumaşlardır.

Daha sonraki dönemlerde ise işlemeli kumaş cilt kapakları için, kitap kapağı boyutunda ve klasik deri cilt süslemeleri formunda işlenmiş kumaşlar kullanılmıştır.

Hemen her devirde sıkça yapılmış olan kumaş ciltler, XIX. yüzyılda, Yıldız Sarayındaki mücellithanede yapıldığında Yıldız cildi diye adlandırılmıştır. Bir yüzüne altın yaldızla Osmanlı saltanat arması, diğer yüzünde ay yıldız veya tek ay basılı, mor, kırmızı, bordo veya yeşil kadife kumaşlı ciltlerdir. Ama bunlar matbu (basılı) eserlerdir ve klasik değil modern tarzda ciltlenmişlerdir (Özen, 1998, s. 28.29).

Şekil 23. Kumaş cilt çeşidine örnek (İslam Ansiklopedisi, 1988, s.552)

2.3.6.5.2. Ebru Ciltler

Geleneksel Türk Ebru Sanatımız, başlangıç itibariyle hat ve cilt sanatlarının yan kolu olarak karşımıza çıkmıştır. Çarkuşe adı verilen eski tarz ciltlerde ebru alt, üst kapak ile miklep üzerinde ve yan kâğıdı olarak cilt ile kapak arasın da birçok yerde kullanılmıştır (Elhan, 2004, s. 71). Kütüphane koleksiyonlarındaki kitap muhafazalarının büyük bir bölümünün de ebrudan yapıldığı görülmektedir (Özen, 1998, s. 30). Ayrıca eski resmi defterlerin üzerine çok kere cilt yapılmayıp ebru kâğıdı geçirilmiştir (Derman, 1977, s.54). Geleneksel Türk Ebru Sanatının geçmiş dönemlerde en fazla kullanıldığı alan cilt sanatıdır.

Şekil 24. Ebru cilt çeşidine örnek (Sakin, 2012, s. 441)

2.4. Ebru Sanatı

2.4.1.Ebru Sanatının Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu’nda saray için üretilen ebru, tezhip, hat, çini, minyatür ve daha nice Geleneksel El Sanatları Saray dışına taşmış, buralardan da Anadolu’ya yayılmıştır. Anadolu’da Ahi Teşkilatı, Esnaf locaları vasıtasıyla usta-çırak ilişkisi içinde günümüze kadar gelen ebru sanatı, birçok yerde kullanılmıştır (Elhan, 2004, s. 71).

Kâğıt bezeme sanatlarının en önemlilerinden olan ebruculuğun hangi tarihten itibaren yapıldığı gösteren bir belge bulunmamaktadır ama çok eski tarihli kitap ciltlerinde bile yan kâğıdı (kapak ile kitabı birbirine bağlayan kâğıt) olarak ebru kullanılmıştır. Yine eski bir murakka’ın (albüm) içindeki yazı kıtalarının etrafında pervazlara yapıştırılmış ebru kâğıtlarına da rastlanmaktadır. Ancak bu eserlerin yazıldıkları tarih bilinse bile, ebruya dair bir belge sayılamaz. Çünkü böyle eski yazmalar, yüz yıllar boyunca hiç değilse birkaç kez tamir görüp yenilenmiştir. Bu eserlerde bulunan ebru kâğıtlarının tamir esnasında esere yerleştirilme olasılığı muhtemeldir; yani eserin yapılma tarihinden çok sonraya ait olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak üzerinde yazıldığı tarih kayıtlı olmak şartıyla bir hat örneği bulunan ebru kâğıtları bir belge hükmündedir. Hafif ebru denilen ve bilhassa üzerine yazı yazılması için soluk renklerle yapılan ebru kâğıtlarında rastlanacak tarihler bu bakımdan önem taşır. İşte o zaman ‘ebru kâğıdı şu tarihte yapılmış’ diyebiliriz (Derman, 1977, s. 6,7).

Ebrunun kaynağını Şemseddin Sami, Kamus-ı Türki adlı eserinde XV.yy Türkistan’da Çağatay devri olarak göstermiştir. Türkistan’da doğduğu belirtilen ebru, burada fazla bir gelişme göstermeden İpek yolu ile Anadolu’ya ebru ismini alarak geçmiştir ve burada en güzel örnekleri verilmiştir. Yazı, Kıta, levha, minyatür kenarlarında ve ciltlerin ön ve arka kapak içlerinde ebru kullanılmıştır (Ersoy, 1989, s. 25).

Türk ebrusunun tarihi gelişimi göz önüne alındığında 8. ve 9.yy. dan başlayarak yapıldığı da tahmin edilmektedir (Çoktan, 1992, s. 6).

Tarihlenebilen en eski ebru, 1519 tarihinden önceye ait olduğu sanılan Mecmûatü’l Acâib de bulunan ebrudur. Topkapı Sarayı’ Müzesin Kütüphane’sinde bulunan Arifi’nin 1539 tarihli “Guy-ı Çevgan” adlı eserindeki ebrular, Heratlı Mir Ali’nin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan 1539 tarihli iki kıtasının bulunduğu ebrular, Uğur Derman koleksiyonunda bulunan Maliki Deylemi’ye ait bir kıtanın yazıldığı 1554 tarihli ebruları da tarihi bilinen eski ebrular olarak sıralaya biliriz (Arıtan, 2002, s. 330).

Fuzuli'nin “Hadikat-üs Süeda” (Mutluluklar Bahçesi) adlı eserinin bir kopyasında kullanılmış olan ebrular da bunlardan biridir. İlk üç ebruyu yapan kişinin bilinmemesine karşılık “Hadikat-üs Süeda”nın baş sayfasında “Hadikat-üs Süeda” yazıldıktan sonra kırmızı mürekkeple “Ma Şebek Mehmet Ebrisi” ibaresi eklenmiştir. Kitabın sayfaları arasında üç adet hafif ebru kullanılmış ve son sayfasında “.....katib-ül harf Ahmet bin Hasan yeniçeri-i korucuyan-ı dergah-ı ali fi beldet(ül) Trablus Şam fi zeman defterdar Mehmet Efendi. Sene 1004” ibaresi bulunmaktadır. Baş sayfadaki “Şebek Mehmet Ebrusu ile” anlamındaki bu ibareden kitapta kullanılan ebruların, “Tertib-i Risale-i Ebri”de kendisinden Şebek diye bahsedilen ebrucu tarafından yapıldığı ve bu ebrucunun adının Mehmet Efendi olduğu, son sayfasındaki ibareden de kitabın 1595 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır (Yazan, 1986, s. 42).

Şekil 25. Guy-ı Çevgan (.<http://www.atolyedem.com/>)

Şekil 26. Ebru yapım tekniklerine ilişkin ilk kılavuz kitap çalışması “Tertib-i Risale-i Ebri”
(<http://www.atolyedem.com/>)

Şekil 27. Hadikat-üs Süeda (<http://www.atolyedem.com>)

Şekil 28. Mecmüat'ül Acaib

Şekil 29. Hadikat-üs Süeda

(<http://www.atolyedem.com>)

Bunlar; Somâki Ebru, Çiçekli Ebru ve Çark-ı Felek ile Gel-git arası bir ebrudan oluşmaktadır. Ebruların üçü de bize Mehmet Efendi'nin ileri derecede ehil bir ebrucu olduğunu göstermektedir (Yazgan (Tanyel), 2007, s. 14). Çünkü üzerine yazı yazılmakta kullanılan Hafif Ebru, ebruculukta en çok ustalık gerektiren tekniklerden biridir ve hemen varılacak bir merhale değildir (Derman, 1977,s.7).

Bu bilgilerden faydalanarak ebrunun başlangıç tarihini bulamasak da hiç değilse XV. asır da başarılı ebruların yapıldığını biliyoruz. Ebru sanatı, XVII-XVIII. yüzyıllarda en parlak dönemini yaşamıştır. Bunda en büyük etkenlerden biri, ebruyu Türkler aracılığı ile tanıyan ve ona “Türk kâğıdı”, “Türk mermer kâğıdı” adlarını veren Avrupalıların istekleri olmuştur. O dönemde Batı'ya pek çok ebru örneği ile birçok krala da hatıra defterleri gönderilmiştir. Ciltçiliğin ve süslemenin rağbet görmesi ise ebru sanatının gelişmesini sağlamıştır. Matbaanın icadı, baskı kitapların ortaya çıkması, cilt sanatı gibi ebru sanatına verilen önemde azalmasına neden olmuştur. Cumhuriyet döneminde Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ders olarak

okutulmaya başlanması ile ebru sanatı tekrar önem kazanmaya başlamıştır (Sungur, 1994, s. 55).

XX. Yüzyıl başları Necmettin Okyay (çiçekli ebru) dönemi: (Ebru üzerine yazı denemeleri) *Lâle, papatya, sümbül, gelincik, karanfil, menekşe* gibi çiçeklerin ebru sanatında başarı ile yer almaları bu dönemde gözlemlenebilmektedir.

Cumhuriyet Dönemi: (1920–1950 yılları) Bu dönemde Necmettin Okyay’ ın oğulları Sami-Sacit Okyay’lar ebru sanatını Güzel Sanatlar Akademisi (Sanayi-i Nefise Mektebi) gibi okullarda ders olarak okutulmasını sağlamışlardır.

Cumhuriyet Dönemi:(1950–1970) Bu dönemde Niyazi Sayın, Taşkın Savaş, Uğur Göktaş, Nedim Sönmez, Ahmet Çoktan, Sabri Mandıracı, Alparslan Babaoğlu gibi sanatçıları görüyoruz. Birçok çağdaş denemelerin yapıldığı, özgün örneklerin “ebru” sanatına kazandırıldığı dönemdir.

Çağdaş Ebru Dönemi: (1970-20..) Bu dönemde A.Hikmet Barutçugil’le başlayıp, Timuçin Tanarslan, Köksal Çiftçi, Ferudun Özgören, Sadrettin Özçimi, Fuat Başer, Sabri Mandıracı, Peyami Gürel, Salih Elhan’ı görmekteyiz. Bu sanatçılarımızın bazıları geleneksel çizgiden ayrılmamakla beraber birçoğu çağdaş anlamda ebru’yu farklı alanlara taşıyarak denemeler yapmışlar ve başarıyla birçok “ebru” örneği ortaya koymuşlardır (Serin’den aktaran Barutçugil, 2008, s. 102).

Osmanlı imparatorluğunun son yüzyılında siyasi ve ekonomik sebeplerle duraklayan ve unutulma noktasına gelen birçok klasik sanatımız gibi ebru sanatı da unutulma noktasına gelmiştir. Eskiden sadece İstanbul’da ve birkaç kişi ile yürütülmeye çalışılan ebru sanatı, başta Necmeddin Okyay olmak üzere Mustafa Düzgünman, Uğur Derman gibi isimler sayesinde tekrar hatırlanmış ve son yıllarda önemli mesafeler kat etmiştir. Günümüzde artık, ebru sanatına rağbet iyice artmış ve ebru eğitimin de İstanbul dışına çıkmıştır (Arıtan, 1999, s.451).

Şu andaki ebru uygulamalarını iki ana kategoriye ayırabiliriz:

1-Klasik tarza bağlı gelenekçiler,

2-Ebruda yeni şeylerin yapılması gerektiğini söyleyip bunu uygulamaya çalışan yenilikçiler.

Bugün klasik yolda çalışan ebrucular, ebru üstatlarından günümüze ebru ile ilgili olarak gelen; malzemesinden tekniğine, adabından kuralına kadar her şeyi aynen korumaya çalışmakta, esasa dokunmadan ve çevreyi bozmadan yeni bir şeyler katmanın çabası içindedirler.

Yenilikçi ekol ise, klasik ebrunun gelişmesini neredeyse tamamladığını söyleyerek, ebruda yeni dönemlerin yapılması gerektiğine inanmaktadırlar. Bu anlayış içinde en öne çıkan tarz ise ebru resimlerdir (Arıtan, 1999, s. 452)

Türk kitap sanatlarının arasında önemli bir yeri bulunan ebru sanatının çağdaş kitaplardaki kullanımı, geçmişe nazaran azalmıştır. Bununla birlikte sanatkârının imzasını taşıyan ebru örnekleri, tablolar halinde seyir zevkine hitap eder şekilde sergilenmektedir (Özçimi, 2010, s. 30).

Ebru'yu Çeşitli Alanlara Uygulama Dönemi: Bu dönemde bazı sanatçılar ebru sanatını farklı malzemelere uygulayarak (ipek, deri, cam, fayans, kumaş, ahşap) uygulayarak başarılı sonuçlar almışlardır. Bu deneyimlerini yurt dışına da taşıyarak özgün “ebru” sanatının güzel örneklerini ortaya koymuşlardır (Çiftçi’de aktaran Serin, 2008, s. 102).

Sonuç olarak VII. yüzyılda ilk örneklerine rastlanan ebru günümüze kadar büyük gelişme göstermiştir. Çeşitli dönemlerde kullanılan malzemeden boyaya, farklı heyecanlar ve arayışlar katan sanatçılar, aldıkları olağanüstü sonuçlarla bu sanat dalını zenginleştirmişlerdir (Serin, 2008, s. 102).

2.4.2. Tarihimizde Ebrucular

Şebek Mehmet Efendi

XV- XVI. yüzyılları (1608) Şebek Mehmet Efendi Dönemi olarak adlandırılır. Bu döneme damgasını vuran battal ebru'su (tarz-ı kadim) dönemi olarak da söylenebilir (Serin, 2008, s.101).

“Tertib-i Risale-i Ebri”de kendisinden “rahimehullah” (Allah ona rahmet etsin) diye bahsedilmektedir. Buna göre ölümünün bu risalenin yazım tarihi olan 1608 tarihinden önce olduğu, yine aynı risalede geçen “Nüsha-i Şebek” sözünden de ebru hakkında bilmediğimiz bir risale sahibi olduğu ortaya çıkıyor. (Derman, 1977, s. 29,30).

Hatip Mehmet Efendi (?-1773)

XVII. Yüzyıl (1770) Mehmet Efendi Dönemi olarak adlandırılır. Bu döneme damgasını vuran sanatçı ise; Ayasofya Cami imam-hatibi Mehmet Efendidir (Serin, 2008, s101).

Ayasofya Camii hatibi olması nedeniyle “hatip” diye anılan Mehmet Efendi'nin doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur. “Tuhfe-i Hattatin”de kendisinden “pir-i mübarek” diye bahsedilmektedir. Nisan 1773’de vefat ettiğinde yaşının bir hayli ilerde olduğu düşünülmektedir. “Eski Zühdi” diye de bilinen Zühdi İsmail Ağa'dan sülüs-nesih yazılarını

öğrenmiştir. Ebru sanatı XVIII. yüzyılda Mehmet Efendinin elinde ilk önemli değişikliğini gerçekleştirmiştir. Hatib Mehmet Efendi ebruya müdahalede bulunarak Hatib Ebrusunu yapmıştır. Bu müdahale çiçekli ebrunun da temeli sayılmıştır. Hatip ebrusunu ilk o yaptığı için onun adı ile anılmaktadır (Sarı, 2008, s. 18).

Çark-ı felek, yürek, yıldız, taraklı ebru örneklerini bu dönemde ebru sanatına kazandırmıştır (Serin, 2008, s. 101). O zamana kadar kitrenin kıvamından dolayı soluk olan ebruların renklerini kitresinin kıvamını artırarak canılaştırmıştır. Ebruları zamanında yapılan işlerde daima kullanılmış olup renklerinden ve üslubundan hemen tanınmaktadır. Hocapaşa'daki evinde çıkan yangında eserlerini kurtarmak isterken kendisi de ebrularıyla birlikte yanarak vefat etmiştir (Sarı, 2008, s. 18).

Şeyh Sadık Efendi (?-1846)

1700–1773 yıllarında Buhara'nın Vabakne şehrinde doğmuş ve 11 Temmuz 1846 tarihinde vefat etmiştir. Üsküdar Sultantepeci'sindeki Özbekler Dergâhı Şeyh-i Buharalı Şeyh Sadık Efendi'nin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamakla birlikte Ebruculuğu Buhara'da iken öğrendiği ve iki oğlu Edhem ve Salih Efendilere de öğrettiği bilinmektedir. Bu ebrucular *gel-git ebrusunu* bulup elde ettikleri motifleri bu sanata kazandırmışlardır (Serin, 2008, s. 101; Derman, 1977, s. 32).

Hezaârfen Edhem Efendi (1829–1904)

Geçen asrın ebrucularından en çok bilineni Üsküdar Özbekler Dergâhı Şeyhi İbrahim Edhem Efendi'dir (Derman, 1977, s. 32).

1829 yılında Özbekler Tekkesi'nde doğmuştur. Şeyh Sadık Efendi'nin oğludur. İlk tahsilini Hacce Hesna Hatun Mahalle Mektebi'nde bitirdikten sonra Dergah'ta babasından, amcasından ve Dergah'a gelen Buharalı âlimlerden ders alarak yetişmiştir. Türk, Arap, Fars ve Çağatay dillerine şiir yazacak derecede iyi bilen Ethem Efendi, ileri yaşına rağmen Çarşambalı Arif Bey'den Talik hattını öğrenerek icazet almıştır. Edhem Efendi, şeyhlik makamını oğlu Sadık Efendiye terk ederek, kendisi ibadet haricindeki vakitlerini ilim ve sanata hasretmiştir. Doğramacılık, marangozluk, oymacılık, hakkaklık, mühürçülük, dökmecilik, tornacılık, demircilik, tesviyecilik, makinecilik, matbaacılık, dokumacılık ve mimarlık gibi fen ve sanatlarda kabiliyet ve özel çalışmaları sonucu ihtisas sahibi olmuştur (Derman, 1977, s.34).

1869'da Mithat Paşa tarafından kurulan Sultanahmet Sanat Enstitüsü Müdürlüğü'ne getirilmiş ve memleketimizde kurşun boruyu ilk defa burada döktürmüştür. Ebruculuk,

onun pek çok meziyetinden bir tanesidir. Bu yüzden Hezarfen (bin sanat sahibi) lakabıyla anılmaktadır. Eserlerinde imza olarak Kami mahlasını kullanmıştır. Bilhassa Hac zamanı gelen Özbek misafirlerle artan ziyaretçi sayısından dolayı tekkenin artan giderlerini karşılayabilmek için ebrularını satarmış. Yaptığı sanat eserleri Bayazid'daki Kâğıtçılar Çarşısı'nda pek beğenilerek aranmış. 8 Ocak 1904 tarihinde vefat etmiştir (Derman, 1977, s.36). Onun dönemi ebrunun hemen hemen yeniden başlaması anlamına gelmektedir. Özellikle yapılış usulünü ortaya çıkardığı ve sonradan bu sanatı ihya edecek olan, Necmeddin Okyay ve Abdülkadir Efendi gibi talebeler yetiştirdiği için, Ethem Efendi'nin bu alandaki hizmeti sonsuz olmuştur (Birol, 1969, s. 4).

Sâmi Efendi (1838–1912)

Hezârfen Edhem Efendi'nin arkadaşı olup, ebruyu Edhem Efendi'den öğrenmiştir. Aynı zamanda iyi bir hattat olup, ebruculuğu meslek edinmemiştir (Derman, 1977, s. 40).

Aziz Efendi (1871–1934):

Şeyh Aziz Efendi, zamanın meşhur hattatı Bakkal Arif Efendi'den Hat dersi almış, Özbek Dergâhı'na devamı sırasında da Edhem Efendi'den ebru öğrenmiştir (Derman, 1977, s.40).

Necmettin Okyay(1883–1976):

Pek çok hünerinin (mürekkepçilik, aharcılık, okçuluk, gülcülük, eski tarz mücellitlik, hattatlık vb.) yanı sıra ebruculuğu da meslek edinen Hafız Necmeddin Okyay, üstadı Ethem Efendi gibi Hezarfen lakabıyla anılmıştır (Derman, 1977, s. 40).

Üsküdar Özbekler dergâhı şeyhi İbrahim Ethem efendiden ebruculuk ve aharcılığı öğrenmiştir. Hasan Talat Bey'den Rik'a, divani ve celi divani icazetleri almıştır. Daha sonra Arif Efendi'den hat derslerine devam etmiştir. Hat Ustası Sami Efendiden talik ve celi talik meşkederek icazet almıştır. Ayrıca sülüs ve nesih yazılarında da icazet sahibidir. Vehbi efendiden eski Türk mürekkepçiliği, Sultan Abdülaziz'in okçu başı Seyfettin Beyden de eski Türk okçuluğunu öğrenmiştir. 1914'te kurulan Medreset-ül Hattatin'e devam etmiş. 1916'da ise okulun ebru ve ahar hocalığına getirilerek kendi icadı olan çiçekli ve yazılı ebruyu geliştirmiştir. Hattatlar mektebindeki hocalığı okul kapanıncaya kadar devam etmiş. Güzel sanatlar akademisindeki hocalığına ise emekli oluncaya kadar

devam etmiştir. Ebruyu oğulları Sami ve Sacid Okyay ile yeğeni Mustafa Düzgünman'a öğretmiştir. 5 Ocak 1976'da vefat etmiştir (Elhan, 1998, s. 16,17).

Necmeddin Efendi'nin ebrularının önemli bir özelliği de boyasının çıkmamasıdır. Bunun sebebi ebruda “Ali Kurna” denilen iyi cins kâğıt kullanması ve ebru kuruduktan sonra üzerini mührelemesidir (Biol'dan aktaran Toktaş, 2012, s. 127)

Sami Okyay (1910-1933)

Necmeddin Okyay'ın ortanca oğludur. 1910 yılında Üsküdar'da doğmuştur. Ebruculuğu babasından öğrenmiş ve kısacık ömründe çığır açacak eserler vermiştir. Aynı zamanda ince bir tezhip, hak (oyma), lake ve şemse tarzı cilt sanatçısı idi. Şark tezyini sanatları okulunda hocalık yapmıştır (Çoktan, 1992, s. 9).

Sacid Okyay (1915-1999)

Necmeddin Okyay'ın küçük oğludur. 1915'de Üsküdar'da doğmuştur. 1936 yılından emekliye ayrıldığı 1973 yılına kadar Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde eski tarz cilt ve ebru hocalığı yapmıştır. 19 Nisan 1999'da vefat etmiştir (Çoktan, 1992, s. 9).

Mustafa Düzgünman 1920-1990

‘Besmeleyle tezgâh açıp ebru yapan kişiyiz,
Fırça ile su üstünde hüner satan kişiyiz,
Üstadımız Özbek Şeyhi, hem Necmeddin Hoca’dır.
Büyükklere boyun kesip, aşka tapan kişiyiz.’

(Düzgünman, 1969)

Necmeddin Okyay'ın yeğeninin oğlu olan Mustafa Düzgünman genç yaşında sanat çevresinde bulunan ve bu çevrede yetişmesini bilen ender kabiliyette bir şahıstır. Necmeddin Okyay onu Devlet Güzel Sanatlar Akademisine misafir talebe olarak kaydettirmiş, klasik Türk cilt ve ebru sanatlarında en iyi şekilde yetişmesini sağlamıştır. Vefatına kadar Üsküdar'da babadan kalma aktarlık mesleğine devam etmiş olan Mustafa Düzgünman dini musiki de ve ebruda da klasik tarzın temsilcisi olmuştur.

‘Mustafa ebruculukta beni geçmiştir’ sözünü her zaman gururla tekrarlayan Necmeddin Okyay’ın buluşu olarak sanat tarihimize geçen çiçekli ebru çeşitlerine Üstat Düzgünman da papatya ebrusunu eklemiştir.

Üstat Mustafa Düzgünman’ın ebruya dair destan tarzında bir ebru namesi vardır. Ebruyu halka tanıtır mal eden ve kızlara isim olarak verilmesini başlatan insandır (Elhan, 1998, s. 17).

2.4.3. Ebruculukta Kullanılan Araç Gereçler

2.4.3.1. Tekne

Şekil 30. Ebru teknesi (<http://www.sanattpenceresi.com>)

Şekil 31. Edhem Efendi’ye ait tekne (Barutçugil, 2007, s. 245)

İçerisine kitrenin konulduğu ebru yapımının gerçekleştirildiği kaptır (Elhan, 2004, s.13). Ebru yapımında tekne diye tabir edilir. Tekneler alüminyum veya galvanizden yapılır. Eskiden içi ziftle kaplanmış, budaksız çam ağacından yapılmış tekneler kullanılmış. Galvaniz teknelerin, özellikle içerisinde kitre varken taşınması çok zor olurmuş. Alüminyum tekneler hafif ve ucuz olmalarından dolayı tercih edilir (Çoktan, 1992, s. 13).

Teknenin boyutları; 25x35 cm ya da 35x50 cm'lik, derinlikleri ise 3 ila 5 cm tekneler ideal teknelerdir.

Eğer kâğıdımızın boyutları 35x50 cm ise teknenin boyu, kenarlardan birer cm daha büyük olmalıdır (36x51 cm). Çünkü kâğıt suya girdiği zaman genişler, teknedeki bir santimlik fark, bu genişlemeyle tamamen kapanmış olur. Böylece yüzeydeki tüm boya kâğıt tarafından emilmiş ve temizlenmiş olur. Eğer tekemiz büyük, kâğıdımız küçükse, kenarlarda boya artıkları kalacaktır, onu temizlemek için de ikinci bir işe gerek duyulacaktır. Bunun için; tekneyi kaplayacak büyüklükte bir gazete veya başka bir kâğıt, teknede kalan artık boyaları almada kullanılır. Türkiye'deki kâğıt boyutları (ebat kâğıt denilen) 70x100 cm.dir. Böylece, kâğıtlarda fire de verilmemiş olunur (Barutçugil, 1999, s. 39)

2.4.3.2. Tekne mili

Tekneden ebruyu almak için ucu bizle kaldırılır ve kâğıdın iki ucundan tutulup teknenin kenarına sürülerek kendine doğru çekilir böylece kâğıt üzerinde fazla kitre ve boya kalmadan ebrulu kâğıt dışarı çıkartılır. Bu işlem teknenin önüne konulan mile, tekne mili denir (Elhan, 1998, s. 5). Teknenin önünde bulunan pirinçten yapılmış serçe parmağı kalınlığındaki çubuktur (Göktaş, 1987, s.25).

2.4.3.3. Fırça

Türk ebrucusu fırçasını kendisi yapar. Hazır yağlı boya ve sulu boya fırçaları, Türk ebrusu yapımında kullanılmaz (Özçimi, 2010, s.27).

Kullanılacak her renk için (hem boyayı karıştırmak hem de boyaları ebru astarının üstüne serpmek için) ayrı ayrı fırçalara ihtiyaç vardır. Ebruculukta geleneksel olarak kullanılan fırçaların kılları atkuyruğundan, sapları da gül dalından yapılır. Kılların sert olmasına dikkat edilmelidir (Barutçugil, 1999, s. 39).

Fırça saplarında ise, istenilen kalınlıklarda düzgün olarak bulunduğu, boyalar serpilirken parmağa vurulan darbelerde esnediği ve parmağı acıtmadığı için gül dalı tercih edilmektedir. Gül dallarının bir özelliği uzun süre suyun içinde kalsalar bile küf oranının diğer malzemelere göre daha az görülmesidir (Çoktan, 1992, s.13)

Öd ile su karıştığı zaman, kolayca bakteri üreten ortam oluşur. Fakat gül dalının antiseptik özelliği bunu engeller. Ayrıca gül dalından yapılan saplar, sağlamlığı ve hafifliği açısından da tercih edilir (Barutçugil, 1999, s. 41).

Şekil 32. Ebru fırçasının bağlanması (Dere, s. 65)

Fırça yapmanın değişik yolları vardır. Önce bir miktar kıl alınır ve bu kıllar ince bir tabaka halinde avucumuzun içine yerleştirilir. Kılların uzunluğu 4-5 cm olmalıdır. Kılların 1,5 cm.si gül dalının uç kısmına gelecek şekilde yerleştirilir ve avuç kapatılır (Çoktan, 1992, s.14)

Daha sonra da düğümsüz bağlama yöntemi ile bu kılları sıkı sıkı sapa bağlarız. Kılları istenilen uzunlukta (2 veya 3cm) keseriz. Bu uzunluk, kullandığımız teknenin boyutuna bağlı, onunla doğru orantılıdır (Barutçugil, 1999, s. 41).

2.4.3.5. Biz

Boya ayarlarını yapmak, hareketli, çiçekli ve hatip tarzı ebrularda damlalara hareket vermeye yaramaktadır. Uzun zamanın tecrübesi olarak tespit edilen kalınlıklarda, paslanmaz çubuk ya da telden malzeme firmalarınca imal edilen biz'ler, altı farklı kalınlıktadır (Dere, s. 68).

Şekil 33. Ebruda kullanılan bizler (<http://www.israsanatmalzemeleri.com>)

2.4.3.6. Taraklar

Ebru yapımında boyalara desen vermek için tarak şeklinde bir alettir. Çeşitli boy ve şekillerde olup ebrucu tarafından da yapılabilir. İnce uzun çita üzerine eşit aralıklarla paslanmaz çelik tellerin tarak dişleri gibi dizilmesi ile elde edilir. Tellerin inceliği de isteğe bağlıdır (Elhan, 1998, s. 5).

Şekil 34. Ebruda kullanılan taraklar (<http://www.roumi.nl/tr/index.php?/>)

2.4.3.7. Destiseng Taşı

Şekil 35. Destiseng taşı (<http://ayanboya.com>)

El taşı, genellikle sert mermer veya çakmaktaşıdan yapılan boyaları ezmeye yarayan taştır. Porselenden, cam veya başka sert taşlardan da yapılabilir (Elhan, 2004, s. 14).

2.4.3.8. Öd

Şekil 36. Sığır ödü(<http://www.hobimeydan.com>)

Şekil 37. Boyaya ödün dökülmesi (Çoktan, 1992, s. 19)

Kitreli suyun üzerine serpilten boyaların çökmeden yayılabilmeleri için boyalara yüzeyde gerilim sağlayan safra asitleri içeren sığır ödü katılır (Derman, 1977, s.11). Sığır ödünün içindeki safra asitleri zaman içinde boyayı parçalamaya devam ederek kâğıt üzerinde tamamen pürüzsüz, kadife gibi olmasını sağlar (Çoktan, 1992, s.15). Koyun ödü, kalkan balığı ödü, pikrik asit ve tütün yaprağı suyu ya da haraza suyu da kullanılmaktadır (Derman, 1977, s.11). Bozulmasını önlemek için öd bir kabın içine konulur, bu kap içinde su kaynayan başka bir kabın içine yerleştirilir (Benmari Metodu) ve yaklaşık 20 dakika kaynatılır. Kap dışarıya alınır ve üzerinde biriken köpüklerden temizlenir. Tülbentten süzülerek cam kavanozlarla buzdolabında saklanabilir (Çoktan, 1992, s. 15,16).

2.4.3. 9. Boyalar

Ebruculukta toprak boya dediğimiz tabiattaki renkli kaya ve topraktan elde edilen madeni boyalarla nebati asıllı bazı suda erimez boyalar kullanılmıştır. Yağlı boya ile gerçek ebru elde edilemez bu yüzden klâsik ebruculukta kullanılmaz çünkü yağ ebruyu bozar. Bu sanatta suda eriyen anilin boyalar da kullanılamaz çünkü üstüne serpileceği kitreli suyun içinde eriyerek kâğıdın yüzeyine tutunamazlar. Kısacası, ebruculukta kullanılan boyaların suda erimemeleri ve yağ içermemeleri gerekir. İyice ezilmemiş boyalarda kitreli suyun üzerinde duramaz ve dibe çöker bu yüzden ebruda kullanılacak boyaların iyice ezilmiş olması gerekir (Derman,1977, s. 10-11).

Şekil 38. Toprak boyalar (Barutçugil, 2001, s.62)

Şekil 39. Toprak boyalar (<http://www.gorselsanatlar.org/>)

Ebruda en çok kullanılan boyalar şunlardır;

Çamlıca toprağı: İstanbul'un Çamlıca Tepesi'nde bulunan kırmızı renkli topraktır. Ezildiğinde tütün rengine yakın bir renk verir. İsten elde edilen siyah boyaya katılır. Islah etmek üzere akan boyalara katılabildiği gibi serpmeli ebruların serpmeye boyası olarak yalnız başına da kullanılabilir (Özçimi, 2010, s.26).

Beyaz Üstübeç (Frenk üstübeç): 1. Boyacılıkta kullanılan zehirli, bazik kurşun karbonat. 2. Kurşun, çinko, benzeri metallerin oksitlerinden hazırlanan beyaz toz. Yağlıboya ve macunlarda dolgu gereci olarak kullanılır (TDK, 2014).

Kırmızı: Gülbahar (demiroksit ihtiva eden toprak) pigment kırmızı ,oksit kırmızı (Elhan, 1998, s.2). Kırmızı boya elde etmede kullanılan iyi cins bir toprak. (TDK,2014).

Lahor çiviti (Lâcivert): Lahor çividi yada bebe çividi adıyla bilinen ve bebeklerin ağızlarında oluşan aft hastalığının tedavisinde kullanılan ilacın hammaddesidir. Gevrek taş gibi, bitkisel ve çok güçlü bir boyadır. Dövülerek toz haline getirilir (Özçimi, 2010, s.26).

Sarı : Zırnık (arsenik sülfat) oksit sarı, pigment sarısı.

Yeşil : Oksit yeşil, pigment yeşili, sarı zırnık+çamaşır çiviti, oksit sarı+lahor çiviti (Elhan, 1998, s.2).

Siyah : İsten yapılır.

Çamaşır Çividi (Mavi) : Beyaz Çamaşlar için ağartıcı olarak kullanılan mavi bir tozdur (Özçimi, 2010, s.26).

Toprak boyaların Türk ebrusuna verdiği en önemli özellik havdır. Avrupa ebruları kimyasal boyalar nedeni ile ofset özelliği gösterirken, Türk ebruları toprak boya nedeni ile hav özelliği taşır (Tanarşlan, 1994, s. 58).

Boyanın hazırlanması:

30x40 cm; 40x40 cm; 40x50 cm gibi boyutlarda 2-3 cm kalınlığında mermer bir blok ve bunun üstünde de, eskilerin destiseng dedikleri bir eltaşı gereklidir. 3-4 çorba kaşığı toz boya mermer üstüne konup, su ile hamur haline getirilir. Daha sonra destiseng ile ileri geri hareket ettirilerek iyice ezilir; bu ezme işlemi oldukça önemlidir. Boyalar ne kadar homojen hale getirilirse, ebru yapımı da o kadar kolaylaşır, hem de iyi sonuç elde edilmiş olur. Ayrıca renklerin gerçek tonları ortaya çıkar.

Mermer levhanın ve el taşının seçiminde, yumuşak mermer yerine daha sert olanı, granitin seçilmesinde yarar vardır. Çünkü boya ezerken zamanla yumuşak mermer aşınır. Bu aşınmadan oluşan tozlar, boyaya karışır, mermer tozu, istenmeyen bir ağırlık yapar. Hayatı önemi olmamakla beraber, yine de sert mermerin seçilmesi tavsiye edilir. (Barutçugil, 2001, s.63).

Boyaların iyi ezildiğini anlamak için şöyle bir deney yaparız: Boyaları bir miktar su ile karıştırıp bir kavanozda çalkalarız. Boya, kavanozun kenarına bulaştıktan sonra, damarlar halinde çatlıyor, kumlu gibi görünen bir iz bırakıyorsa, boya iyi ezilmemiş demektir. Ezilmiş boyanın kavanozun kenarında çok homojen, düzgün bir iz bırakması gerekir. Ayrıca boyayı ezerken çıkan sestende de bunu anlamak mümkündür. Bir metal spatül yardımıyla boyaları mermerin üzerinde ezdiğimizde, kumlu gibi bir hışırtı veya zımpara sürtermiş gibi bir ses geliyorsa boyalar iyi ezilmemiş demektir. Spatülü sürdüğümüzde ses gelmiyor veya çok az geliyor ise boyanın iyi ezildiğini gösterir.

Piyasada satılan toz boyalar, iyice toz haline getirildiği için, bu kadar ağır işlemlere hatta el taşına gerek kalmayabilir. Bu durumda ise, şöyle bir işlem uygulanır: Kalın bir cam üstünde hamur haline getirilen boyalar spatül yardımıyla bastıra bastıra güzelce ezilir. Daha sonra

ezilen boyalar ağız geniş, 5-10 cm yüksekliğinde veya istenilen boyuttaki kavanozlara alınıp, su ile karıştırılır ve bu suyun içerisine öd ilave edilir (Barutçugil, 2001, s. 64).

Yarım litrelik kavanozun içine kabımızdan 3 cm. kadar boya, 2 cm. kadar su ve 70 damla öd ilave edilir.

Yeni hazırlanan boyaların, kullanılacak kıvama gelmesi için öd ile beklemesi gerekmektedir. Aksi halde özellikle birinci hamur kâğıda tutunamazlar. Kâğıt üzerinde kumlu gibi gözüktür ve çok geçmeden kâğıttan akarlar. Bu sebeple boyalar hazırlandıktan sonra boya cinslerine ve sizin boyayı ezmedeki başarınıza bağlı olarak, bir veya iki hafta, bazen daha fazla süren bir zamana ihtiyaç vardır. Bu işleme boyaların terbiye olması denir.

Ebru sanatçısının boyaları terbiye olması sırasındaki zamanı boşa geçmemesi ve her istediği zaman terbiye olmuş boya bulabilmesi için ana kabından başka ikinci bir kaba ihtiyaç vardır. İşte bu kaba orta kap denir. Bu orta kabımızdaki boyanın su ve öd ayarının çok hassas olmasına gerek yoktur. Zemine atacağımız birinci boyanın kitre üzerinde 4-5 cm. açılacağını düşünerek bundan fazla öd konulmamalıdır. Su oranı fazla olabilir. Zaten bu sürede, fazla konan su buharlaşacaktır.

Orta kabımızda terbiye işlemine tabi tutulan boyalarımız bekledikten sonra kullanılmaya müsait bir hale gelir. Ödün içindeki safra asitleri boyanın tamamen parçalanmasını sağlar. Boyaları terbiye işlemi sırasında zaman zaman karıştırmalıyız. Eğer bu orta kabımızdaki terbiye olmuş boya azalır ve ana kabımızdan az miktarda da olsa boya ilave edersek, orta kabımızdaki terbiye olmuş boyayı bozmuş oluruz (Çoktan, 1992, s. 20).

Şekil 40. Toprak boyanın destiseng yardımıyla ezilmesi (<http://3penses.blogspot.com>)

Boyaların öd ayarları, hangi renk sırası ile kullanılacağı göz önüne alınarak yapılır. Aynı renk boyaların birinin az ödlü, diğerinin fazla ödlü olacak şekilde ayarlanması gerekmektedir. Böylece boyamızı zeminde veya üst sıralarda kullanabiliriz. Ayrıca boyayı koyacağımız kavanozlar özellikle cam olmalıdır (Çoktan, 1992, s. 21).

Ebruculukta ayrıca pigment boyar madde grubu da kullanılabilir. Ebru sanatında gelenek haline gelmiş olan çiçek kırmızısı boya da bu gruptandır. Toprak boya ile birlikte,

kırmızı pigment boya da çiçek yapımında Mustafa Düzgünman ve onun hocası Necmeddin Okyay tarafından kullanılmıştır (Barutçugil, 2001, s. 65).

2.4.3.10. Kitre

Kitre, suya yoğunluk veren bir zamktır. Kitre, Anadolu’da yetişen geven (*Astragalus*) türü dikenli bir bitkiden elde edilen, eczacılıkta, kozmetik ve dokuma sanayinde kullanılan bir maddedir (Derman, 1977, s.11). Bu madde geven bitkisinin kökü derince çizilerek, bitkinin salgı yapması ile elde edilir. Salgı havayla temas edince katılaşır. Bu bitki mevsimde iki defa salgı yapar. Salgının, ilk salgı olması tercih edilir çünkü ikinci salgı esmer ve mevsim dolayısıyla tozlu olmaktadır (Türkmenoğlu, 1999, s. 20).

Şekil 41. Kitre (<http://www.gorselsanatlar.org/>).

Şekil 42. Geven bitkisi(<http://sifalibitkiler.sitesi.web.tr/>).

Bu bitkinin daha çok iç Anadolu’da yetişenleri makbuldür. Kullanılan su ve kitre miktarına göre yoğunluk ayarlanabilmektedir. Kitre kuru havadan olumsuz etkilenir ve suyu buharlaşarak katılaşır. Bu da ebruyu olumsuz etkiler. Bu nedenle hazırlanan kitrenin suyunu kaybetmemesi için ortama dikkat edilmelidir. Ebru yapılacak mekân çok nemli veya çok sıcak olmamalıdır. Katı (tabii) haldeyken ömrü uzundur; ancak sulandırıldıktan sonra ömrü kısalmış; çünkü kimyasal reaksiyonlara açıktır. Kitrenin bozulmasını geciktirmek için Fuat Başar tuz atılması gerektiğini belirtmiştir. Bu bilgi bilimsel olarak doğrulanmıştır. Kitre dışında, salep, hilbe tohumu, keten tohumu, carreegen yosunu (deniz kadayıfı) kullanılmaktadır. Bunların dışında gaz yağı da kullanılabileceği belirtilmiştir. En çok kullanılan ve kolay bulunan kitredir. Son yıllarda daha az problemli olması sebebiyle denizkadayıfı da kullanılmaktadır. Bazı ebrucular metil selüloz (duvar kâğıdı yapıştırıcısı) kullanılmakta ise de, bununla güzel ebrular yapılamamaktadır (Yazgan (Tanyel), 2007, s. 20).

Kitrenin hazırlanması

35x50x5 cm. bir tekne için 30-35 gram kitre yeterlidir. Kitre bir kap içerisinde ıslatılıp bir gece bekletilir. Sonra iyice ovalanır tekrar su katılarak karıştırılır. Bu işlem salep kıvamına gelinceye kadar tekrarlanır. Bez bir torbaya akıtılır ve süzülür. Süzme işi iki üç defa tekrarlandıktan sonra kitre, tekneye alınır. Kitrede oluşan hava kabarcıkları tekneye sekiz on kere kâğıt atılarak alınır. Üstü kaymak tutmaması için kâğıtla kapatılır. Kitre boya artıklarında, ödden, oda sıcaklığından nemden etkilenir ve bozulur. Bozulan kitre su kıvamına döner ve hareket kabiliyetini azalır.

Kitre tekneye boşaltılır bir gün bekletildikten sonra bütün boyalardan aralıklarla bir alet yardımıyla birer damla damlatılır. Boyalar sekiz santim açılıncaya kadar öd ayarı yapılır ve bir gün sonra aynı muamele tekrarlanır. Eğer sekiz santim açılıyorsa kitre istenilen kıvamda, on santimse kitrenin kıvamı sulu, altı santim açılyorsa kitrenin kıvamı koyudur. Ona göre su katılır ve istenen kıvama getirilir. Kitre süzüldükten sonra yarım kahve fincanı formal katılır ve karıştırılır. Formal tıp alanında kullanılan zehirli bir ilaçtır. Kitrenin bozulmasını geciktirir (Elhan, 1998, s. 3,4).

Ebrunun koyu ya da açık renk olması kitrenin kıvamına bağlıdır. Koyu renk ebru isteniyorsa koyu kitre, açık renk ebru isteniyorsa sulu kitre tercih edilir (Derman, 1977, s. 12).

Şekil 42. Kitrenin hazırlanması (Çoktan, 1992, s. 17,18).

2.4.3.11. Su

Gerek kitre hazırlarken, gerekse boya ezerken kullanacağımız ve boyalara zaman zaman kattığımız suyun sertliği düşük, kloru ve kireci az iyi kalite içme suları tercih edilmelidir. Kaynatılarak, bekletilmiş su da ebru yapımında kullanılabilir. Eski ustaların ebru yaparken yağmur suyu kullandıkları bilinmektedir (Barutçugil, 1999, s. 39)

2.4.3.12. Neft

Terebentin adı verilen bir cins yağ vasıtası ile ebru üzerinde benek şeklinde boşluklar açmaya yarayan maddedir (Göktaş, 1987, s. 27).

2.4.3.13. Kâğıt

Kağıdın, emici özelliği fazla ve mat olanları tercih edilir. En çok 60 veya 80gr. 1.hamur kâğıtlar kullanılır. Fakat 70x100 cm. ebadında ebru alınacak kâğıtların 100-120gr. olması gerekmektedir. Bunun nedeni ince kâğıtların tekmeden çıkarken yırtılmasıdır (Çoktan,1992, s.13).

Geleneksel Türk ebrusunda kullanılan pigment boyalar ışığı geçirir. Bu sebepten boyaların renkleri, alınan kâğıdın rengine göre tonlara bürünür. Parlak beyaz bir kâğıdın üzerine alınan ebrularda renkler çiğ görünmekteyken, aynı renkler kırık beyaz, nohudi gibi renklere sahip kâğıtların üzerine alındığında daha olgun durmaktadır. Şayet imkân varsa asitsiz kâğıt kullanılmalıdır. Asitsiz kâğıtlar çok daha uzun ömürlü olmaktadır (Dere, s. 67).

2.4.4. Ebrunun Yapılışı

Şekil 43.Ebrunun yapılışı (Dere, s. 81)

Ebru yapmak için öncelikle ebru yapacağınız ortamı hazırlamanız gerekmektedir Teknik olarak her ne kadar her mevsimde ebru yapılabilse de gerçek anlamda kaliteli ve ebrucuyu tatmin edecek ebrular ancak 18-20 derece sıcaklık ve % 60 bağıl nemin altında yapılabilir (Arıtan, 2002, s. 331).

Yine bu ortam toza ve rüzgâra kapalı olmalıdır. Ortam ayarlandıktan sonra suya ısıtılarak iyice eritilmiş olan kitre, tekneye, birkaç kez ince bir bezden süzülerek, dökülmelidir (Arıtan,2002, s.333).

Kitrenin koyuluğu salep kıvamında olmalı. İstenilen kıvama gelinceye kadar su ilave edilir. Kitre boşaltılırken veya su ilavesi yapılırken köpükler ve hava kabarcıkları oluşabilir. Bu durumda tekne boyutunda kesilen kâğıtlar 5-10 kez kitre üzerine bırakılır ve alınır. Kenarda toplanan köpük ve hava kabarcıkları elle köşeye sıkıştırılıp dışarı alınır. Kitrenin elektriklenmesini önlemek için 10-15 kâğıt kitre üzerine atılır ve alınır. Tekne içine boşaltılan kitrenin kaymak tutmaması için üzeri bir kâğıtla kapatılır ve bir iki gün dinlenmeye bırakılan tekne oda sıcaklığına uyum sağlar (Elhan, 1998, s. 6).

Tekneye boyayı atmadan önce biz yardımı ile kitrenin ayarını yapmak için; kitre, biz ile çekilmelidir. Eğer ileri gidiyorsa kitre suludur, geri çekiliyorsa koyudur, olduğu yerde kalıyorsa kitrenin ayarı iyidir.

Daha sonra atılacak olan boyalar, ana kaptan küçük kaplara alınarak, yeteri kadar sulandırılmalı ve boyaların öd ayarı yapılmalıdır (Arıtan, 2002, s. 333). En alta atılacak olan boyanın ödü az olmalı, daha sonraki boyaların her biri öncekinden fazla ödlü olmalıdır. Bir kavanozun içine kaptan 4-5 cm. boya alınır. Yaklaşık olarak bu boyanın içindeki su oranı % 40 veya 50'dir. Öd ilave ederken dikkat edilmeli boyaya ilave edilecek her üç veya dört damla ödden sonra, boyayı tekne denemeliyiz yoksa öd fazla olur ve boya olması gerekenden fazla açılır. Boyaların ayarını yaparken dikkat edilmesi gereken önemli faktörlerin biride kitrenin kıvamının iyi yapılmış olmasıdır. Kitrede yüzey gerilimine ve köpüklü olmamasına da dikkat edilmelidir. Kitre koyu ise boyalar açmaz. Koyu kireye göre ayarı yapılmış boyalar, ayarı normal yapılmış kitrede çalışırken gereğinden fazla açılır. Boyaya kitreli suyun üzerinde yaklaşık 4 cm. çapında bir daire oluşturuncaya kadar öd ilave edilir. Hazırlanan bu birinci boyanın yarısına yakınının daha büyük olan bir başka kavanoza boşaltılıp içine üç damla öd ve üç damla su ilave ederiz. Bu hazırladığımız ikinci boyamız kitreli su üzerinde 5-6 cm. çapında açılacaktır. Hazırladığımız bu ikinci rengimizle birinciden daha açık bir renk elde etmiş olacağız. İlk hazırladığımız birinci boyadan üçüncü kavanozumuza 1 cm. kadar boya alarak içine on damla kadar öd, on beş damla kadar da terebentin damlatırız ve iyice karıştırırız. Üzerinden iki saat geçtikten sonra

kullanılması faydalıdır. Bu boya petrolü serpmelerde kullanılır (Çoktan, 1992, s. 23). Hazırladığımız her boyanın kendine ait fırçası olmalıdır. Atmak için kaptan alınacak olan boya, her seferinde karıştırılmalı ve fırça sıkılmalıdır. Sağ ele alınan fırça, sol elin işaret parmağına vuracak şekilde ve tekneye paralel olacak şekilde tutulur (Arıtan, 2002, s. 333). Suyu serpiyen boyalar, içindeki öden oranına göre kitreli suyun üstünde yayılmaya başlar ve renkler birbirinin arasına girer. Öden görevi, boyaların birbirine karışmada teknede yayılmasını sağlamaktır. Ebru yaparken kitreli suyun yoğunluğu, kirlilik derecesi, boyaların öden ile karışma derecesi, havanın sıcaklığı ve nemi iyi bir ebru yapmanızda önemli rol oynamaktadır (Derman, 1977, s. 12).

Elimiz mutlaka teknenin tüm yüzeyinde hareket etmelidir. Hem parmağımıza fırça ile vurmalı, hem de elimiz, teknenin üstünde; sağa sola, aşağı yukarı, yüzer gibi, dans eder gibi hareket etmelidir. Düşen damlaların eşit aralıklarla boşluklar oluşturmaya gayret ederek birinci renk atılmalıdır. Rengi seçerken mümkün olduğu kadar öden az olan boyayı önce damlatmalıyız. Çünkü boya, boş yüzeyde rahatlıkla yayılma imkânına sahiptir. Fırçayı yerine koyduktan sonra, ikinci bir renge geçeriz. Tekrar boyaları karıştırırız. Fazla boyaları kavanozda bırakacak şekilde fırçayı sıkırız ve tekneye serperiz. Daha sonra, başka renkler isteniyor ise aynı şekilde tekneye serperiz. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus; yüzeyin belirli boya alma kapasitesi olduğudur. Bunun üzerine çıkamayız, çıktığımız zaman ilk attığımız boyaları çok sıkıştırmış oluruz. Böylece boyalar kalınlaşır, ebrunun netliği bozulur, ayrıca daha sonra atılan boyalar, yüzey dolmuş ise yüzeyin üstünde kendilerine tutunacak bir yer bulamadıkları için dibe çöker. Bu açıdan başlarda teknenin yüzeyini fazla miktarda boyayla dolduramamaya dikkat etmeliyiz. Ebrunun açık tonlarda oluşunun bir zararı yoktur (Barutçugil, 2001, s. 76).

Hazırladığımız ilk iki boyadan kuvveti az olanı sağ alt köşeden başlayarak, sol köşeye doğru serpmeye başlarız. Sol köşeye geldiğimizde bu sefer sağ köşeye doğru serpmeye devam ederiz. Yaklaşık olarak dört seferde teknenin yüzeyi fazla boya atılmadan kapanmış olacaktır. Serpme işlemi sırasında fırçayı sağ elimizle, tekneye 45°'lik bir açı ile teknedeki 5cm. kadar yükseklikte tutmalıyız. Fırçaya sol işaret parmağımız ile yavaş yavaş vurularak boyayı tekneye serpmeliyiz. Boya fırçanın içinden ön kısma doğru hareket ederken bu ilk iki-üç darbe sırasında boya gelmez bu yüzden hareketi şiddetlendirmemek gerekmektedir. Aksi takdirde boya şiddetle kitreli su üzerine çarpar ve dibe batıp yavaş yavaş yüzeye çıkar. Buda kesik kesik açılma meydana getirir. Boyayı sırayla atmak ise boyanın yüzeyde eşit miktarda ve büyüklükte dağılmasını sağlamak içindir (Çoktan, 1992, s. 23).

Bütün renkleri serpme işlemi bittikten sonra, kâğıdı tekneye yatırırız. Kâğıdın ebrulanan yüzünde hava kabarcığı kalmamasına özellikle dikkat etmeliyiz. Bunun için de kâğıdı genellikle iki zıt karşı köşeden; yani sağ alt ve sol üst köşelerden veya tam tersi sol alt ve sağ üst köşelerden tutup iki elimiz ortada birbirine değecek şekilde kâğıdı ikiye katlarız. Bu katlama sırasında kâğıdın üstünde herhangi bir kırılma olmamasına dikkat etmeliyiz. Sonra bir elimizi (sağ ya sol elimizi, hiç fark etmez) teknenin bir köşesine doğru indiririz. Demek oluyor

ki indirdiğimiz diğer el teknenin ortasında ve kâğıt eni kadar havada durmalıdır. Sonra kâğıdın ucunu elimizden bırakmadan teknenin köşesinde sabit duracak şekilde teknenin kenarına dayamalıyız. Öteki elimizi, yani yukarıda duran elimizi kâğıdı açmadan 90 derece aşağıya indirip suya değdikçe açmalıyız. Böylece karşı köşeye kadar gelmiş oluruz. Son olarak da diğer köşedeki kâğıdı bırakmalıyız. Böylece kâğıt teknenin üzerine hava kabarcığı kalmadan yatırılmış olur. Hava kabarcığı kalmış ise, bunu şöyle anlarız; ıslanan kâğıt genişler, kuru kalan kâğıt genişlemez. Dolayısıyla hava kalan yerdeki kâğıt kuru olur, ıslanan kâğıt da genişleyerek üzerinde bir cins dalgalanmalar meydana gelir. Kâğıt çok kalın ise, bu dalgalanmayı pek göremeyiz, ya da kâğıdımız görülecek kadar ıslanmadığı için fark edemeyiz. Bu durumda avucumuzu kâğıdın üzerine dokunarak dolaştırdığımızda bir hava boşluğu kalmış ise o bölgeden değişik bir ses gelecektir. Davulun üzerine elimizi sürdüğümüzde nasıl bir ses geliyorsa, o boşlukta da diğer yerlerden gelen sestən farklı bir ses duyulur. Bu şekilde orada hava kabarcığı kalıp kalmadığı anlaşılacaktır. Birkaç dakika beklendiğinde oluşan bu hava kabarcığının kendiliğinden kaybolması da mümkündür. Beklenmek istenmezse bir iğne yardımıyla bu hava kabarcığının üstünü hızlı bir hareketle delinip, havanın çıkması sağlanır. (Bu yöntemi eski üstatlarımız hiç kullanmazlar, sabır ile beklemeyi tercih ederlermiş).

Suyun üzerinde hava kabarcığı kalmadığından emin olduktan sonra, kâğıdın bir ucunu biz yardımı ile kaldırırız. Kesinlikle parmağımızın suya batırılmaması, dikkat edilmesi gereken bir konudur. Cildimiz ne kadar kuru olursa olsun, mutlaka bir miktar yağ vardır. Yağ yüzey aktif maddedir. Dolayısıyla da tekne yüzeyinde bir gerilim oluşturur. Bu gerilim, boyaların o bölgede yayılmasına engel olur ve istenmeyen beyaz boşluklar ortaya çıkar. Bunlar yıldız benzer değişik köşeli şekillerdir. Yapmak istediğimiz desen tamamen bittikten sonra, kâğıdı tekneye daha önce anlatılan şekilde sereriz. Kâğıdı çekeceğimiz tekne kenarına boya serpme sırasında damlalar isabet etmiş olabileceğinden bu kenarı bir kâğıt veya bez peçeteyle iyice temizlememiz gerekir. Aksi halde, bu boya damlaları ebru desenimizin üzerinde istenmeyen çizgiler oluşturabilir. Kâğıt teknedeki bütün boyaları yüzeyine aldığında çıkarılmak için hazırdır. Kâğıdı bir köşesinden tuttuktan sonra, tam bir daire yapar gibi 360 dereceye çevirdiğimizde öteki uç da elimize gelecektir (Barutçugil, 2001, s. 77).

Öteki ucu tuttuktan sonra, teknenin kenarına (ki bu kenarı daha önceden iyice zımparalamak ve düzeltmek lazımdır. Aksi durumda kâğıdın üzerinde istenmeyen çizgiler oluşur) sıyrarak kâğıdı teknedən çekilir. Buradaki amacımız, fazla kitreyi teknede bırakmak, ayrıca kâğıdın çabuk kurummasını da sağlamaktır (Barutçugil, 2001, s. 81).

Teknedən çıkartılan kâğıt, bir kurutma rafına ya da asılabilecek herhangi bir yere serilir. Burada dikkat edilmesi gereken hususiyet; acele etmeyip kâğıdı kendi halinde kurumaya bırakmaktır. Kalorifer üstünde ya da saç kurutma makinesi ile kâğıtları kurutmaya kalkışsanız; o zaman kâğıtların hem çok kırıştığını, hem de gereğinden fazla kuruyarak boyaların dökülebileceğini görebilirsiniz. Kendi halinde kuruyan kâğıtları daha sonra bir ağırlık altına koyup bir gün bekleterek düzelmesini sağlayabilirsiniz.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da tekneye kitremizi koyduktan sonra, üstünü bir gazete veya düz bir kâğıt ile (suyun tüm yüzeyine değecek şekilde) kapatmaktır. Bu gazete değiştirme işlemini başlarda, birkaç sefer yapalım. Böylece gazete kâğıdı tekneye bulaşmış yağ ve deterjan artığı gibi yüzeyde kalan kimyevi maddeleri emecek ve temizleyecektir.

Bunlar tekne yüzeyine düştüklerinde ebrumuzda beklenmedik delikler ve noktalar oluşturabilirler. Bu nedenle çalışma ortamımızın da temiz olması ve teknemizin bütün yan etkenlerden korunması faydalı, hatta gereklidir. Çalışmaya bir müddet ara vermiş isek yine bir gazete ile tekneyi örtmemizde de yarar vardır. Bunun gerekçesi; üstü açık kalan teknenin yüzeyine tozlar vs. gibi istenmeyen maddelerin gelmemesi, bir diğer gerekçesi de teknenin yüzeyinde bir kuruma teşekkül etmemesidir. Kaynamış süt, yüzeyde nasıl kaymak tutuyor ise, uzun zaman beklemiş olan kitre de zamanla, yüzeyinde kuru bir tabaka oluşturacak, bu da boyaların suyun üzerinde açılmasına, yayılmasına engel olacaktır. Bu gazete ile temizleme işini her ebru yapımından sonra uygulamakta fayda vardır (Barutçugil, 2001, s. 81).

Ebru yapımında önce battal denilen ebru çeşidi ile başlanır. Çünkü battal ebru, ebru sanatının temel formudur. Battal ebruya hâkimiyet geliştikçe diğer usullere geçmek mümkündür (Derman, 1977, s. 12).

Tekneye atılan boyaları sadece bir kâğıda geçirebiliriz. Bu bakımdan her ebru, bir sanat eseri durumundadır. Aynısı bir daha yapılamaz. Usta bir ebrucu yapıp beğendiği bir ebruyu bir daha yapmak isterse, hemen, aynı teknede, aynı boyalarla yapmalı, fakat bu şekilde bile sadece bir benzerini yapabilir (Arıtan, 2002, s. 333).

2.4.5. Ebru Çeşitleri

2.4.5.1. Battal Ebru

Ebrunun bilinen en eski tarzıdır. Diğer bütün desenler, bu battal deseninden çıkar. Bu desene kısaca diğer ebru desenlerinin atası diyebiliriz (Barutçugil, 2007, s. 255). Battal Türkçede büyük, iri anlamında kullanılır (Başar ve Tiryaki 2006, s. 13). Mustafa Düzgünman'ın dediği gibi, 'ebrunun ilk mektebidir'. Battal ebru yapan kişi tüm ebruları yapabilir. Fırçadan tekneye düşen boyalar dokunmadan kâğıda alınırsa bu ebruya Tarz-ı kadim battal ebru denir. Battal ebru, basit bir ebru cinsi gibi görünse de yapımı çok zordur (Elhan, 2004, s.20).

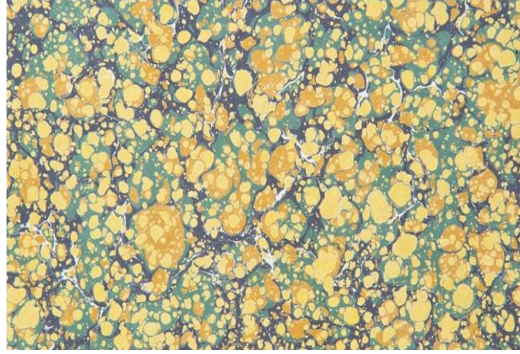
Çünkü boyalar koyu renkten başlayarak açık renge doğru fırça yardımı ile kitreli su üzerine serpilir. Genel olarak herhangi bir müdahalede bulunmadan kâğıda geçirilir. Boyalar tekneye serptiğinde, ikinci serpilene boyalar kitreli su yüzeyindeki birinci boyayı iterek kendine yer açar. İşte atılan bu ikinci boyanın kuvveti, birincisinden fazla olmalıdır. Birinci boya ve ikinci boyanın kuvvetleri aynı ise ikinci boyayı atarken fırçamızdaki boya miktarı birinciden fazla

olmalıdır. Bunu sağlamak için daha kalın bir fırça kullanabiliriz (Çoktan, 1992, s.22-23). Battal ebru tek renkli veya çok renkli olabilir. Bunun için herhangi bir kısıtlama yoktur. Boyalar teknenin yüzeyine serpilir ve daha sonra kâğıda aktarılır. Bu arada damlaların büyüklük ve küçüklük sıraları, renk sayısı, battalın değişik türlerini oluşturur.

Nusret Hepgül'ün yapmış olduğu, değişik battal türlerinin sıralanmış olduğu tasnife göre: (Barutçugil, 2001, s. 85).

2.4.5.1.1. Zemin Battal

Eski ebrucular bu deseni kullanmışlardır. Az veya tek renk ile yapılır. Bir rengin değişik tonlarının da kullanıldığı görülmüştür. Ancak, renkleri açıkli koyulu kullanma geleneksel olarak pek fazla görülmemektedir. Bu desen Necmettin Okyay ve Mustafa Düzgünman tarafından zemin olarak sıkça kullanılmıştır (Barutçugil, 2001, s. 86)

Şekil 44. Zemin battal ebru (Barutçugil, 2007, S. 255).

2.4.5.1.2. Tarz-ı Kadim

Merhum Mustafa Düzgünman'ın geliştirdiği bir ebru tarzıdır. Oldukça beğenilen desen hâline gelmiştir. Önce battal döşenmiş bir desen üzerine, mümkün olduğunca açık bir renkten iri damlalar halinde bir renk atılır. Daha sonra, bunun üzerine, yine uygun bir renkte çok küçük, 2-3 mm hattâ bazen 1 mm çapında serpmeye ebru yapılır.

Boyaların irili ufaklı olmasını kontrol etmemiz şu şekilde mümkün olur:

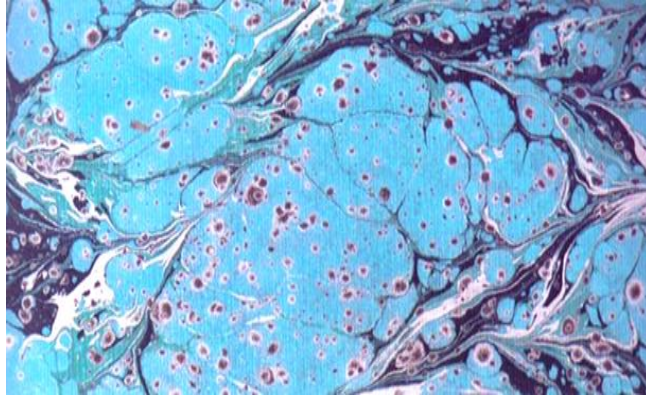
Eğer, fırçaya çok boya alınırsa, damlalar büyük olacak ve desenler büyüyecektir. Fırçaya çok az miktarda boya alınırsa çok küçük, milimetrik desenler elde etmemiz mümkün olacaktır (Barutçugil, 2001, s. 87)

Şekil 45. Tarz-ı Kadim Ebru (.http://www.aydaaktay.com).

2.4.5.1.3. Mustafa Düzgünman Battalı

Bu tarz, M. Düzgünman'ın geliştirdiği ve Nusret Hepgül'ün "Mustafa Düzgünman Battalı" adını verdiği bir tarzdır. Bu tarzda, zeminde iki küçük renk kullanılmış, gel-git üzerine çok iri damlalar halinde bir desen, onun üzerine de çok ince bir desen serpme yapılmıştır. (Barutçugil, 2001, s. 88).

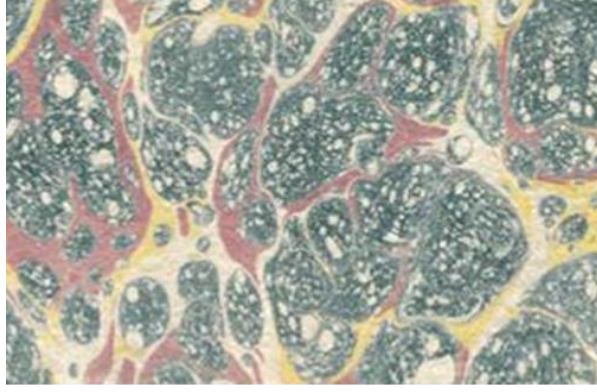

Şekil 46. Mustafa Düzgünman'a ait bir battal ebru

(http://www.ottomanart.org/)

2.5.5.1.4. Ethem Efendi Battalı

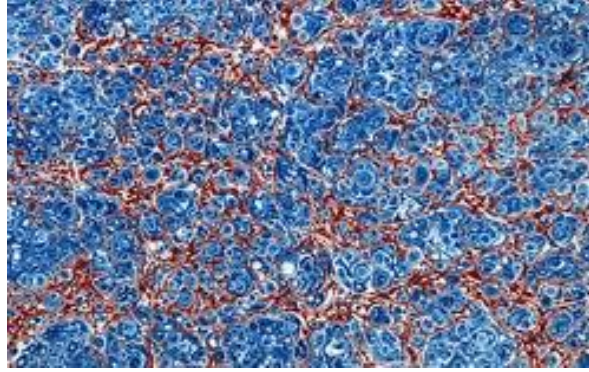
Sarı gülbahar boyalar üzerine sarı-lacivert lahor kullanılarak yapılan bir tarzdır. Bu lahor bitkisel esaslı bir çivittir. Son kat olarak atılan boyanın içine biraz fazla öd ve nefit katılarak yapılır (Barutçugil, 1999, s. 67).

Şekil 47. Ethem Efendiye ait bir battal ebru (Dere, s. 84)

2.4.5.1.5. Neftli Battalı

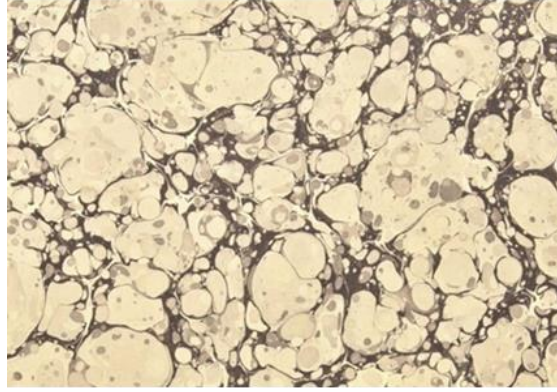
Battal döşenmiş bir zemin üzerine içine birkaç damla neft (tercihen çam terebentin) katılmış boya serpilerek elde edilir. Hareli görünüm verir (Barutçugil, 2001, s. 90).

Şekil 48. Neftli battal (<http://www.ebristan.com/>).

2.4.5.1.6. Somaki Battal

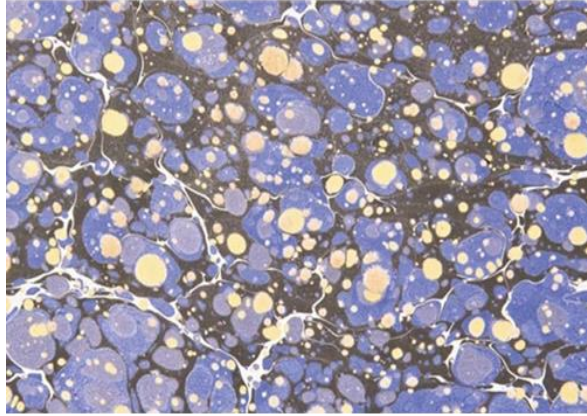
Genellikle iki renk yapılır. İkinci renge fazla miktar öd katılarak birinci rengin iyice sıkıştırılıp, damarlar haline gelmesi sağlanır. Böylece somaki mermer görünümü elde edilir. (Barutçugil, 2001, s. 91)

Şekil 49. Ethem Efendiye ait bir battal (Barutçugil, 2007, s. 26).

2.4.5.1.7. Serpmeli Battal

Bilinen herhangi bir battal ebrusu yapıldıktan sonra zemine zıt bir renk ile genellikle açık renkte çok küçük damlacıklarla son kat boya atılır. Bunun için fırçadaki boya iyice sıkılır. Gel-git, bülbül yuvası veya diğer desenlerde de serpme yapılabilir (Barutçugil, 2001, s. 92).

Şekil 50. Serpmeli battal (Barutçugil, 2007, s.263)

2.4.5.2. Hafif Ebru

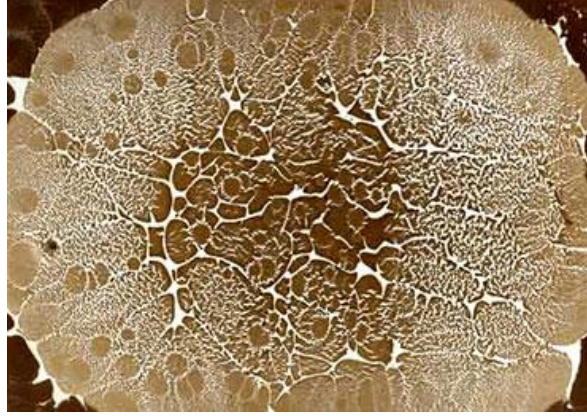
Genellikle üzerine yazı yazmak için hattatlar tarafından tercih edilen; açık, soluk renkli ebrulardır. Aynı kâğıda iki veya daha çok ebru yapılmak istendiğinde de bu desen kullanılabilir. Normal astar kıvamına aynı miktar su da ilâve edilerek astar cıvıklaştırılır. Ayrıca, boyar maddelerin su ve öd miktarları da artırılarak yapılabilir, böylece renkler kolay ve çokça açılacağından açık renkli olurlar (Barutçugil, 1999, s. 71).

Genellikle şal ve taraklı desenleri kullanılarak elde edilir. Hafif ebrular teknenin temiz olduğu zamanda yapılır. Fon ebrusu olarak da bilinir (Göktaş, 1987, s.).

Şekil 51. Hafif ebru (<http://www.aydaaktay.com/>)

2.4.5.3. Kumlu - Kılçıklı Ebru

Şekil 52. Kumlu ebru (<http://ebruland.com/>)

Kumlu ebruların en güzeli, lahor çividinden elde edilir. Bu boyar madde, yapısı itibariyle astarın üzerinde kendiliğinden çatlaklar oluşturur. Hattatların pervaz veya cetvel olarak çokça kullandıkları bir desendir. Lahor çividi katılmış, yeşil, siyah, kahverengi gibi renklerde de aynı özellik görülür (Barutçugil, 1999, s. 70).

Kumlu ebru iki şekilde yapılır:

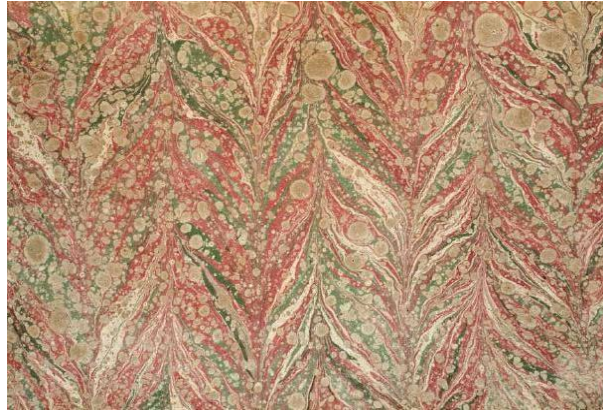
Teknedeki kitreli su, ebru yapıldıkça yavaş yavaş kirlenerek öyle bir kıvama gelir ki, atılan boyalar artık kum gibi noktalamaya başlar (Derman, 1977, s. 15). Teknemiz bu şekilde kumlamaya başladığında, boya teknenin ortasına aynı noktaya bir damlalık yardımı ile üst üste damlatılır. Yeteri kadar boya tekneye damlatıldığı zaman boyalar sıkışarak çatlamaya başlar. Teknenin üzeri mümkünse bir camla örtülür. Bu işlem üzerine toz tanelerinin uçmasını engeller. Bu şekilde 3-4 dk bekletilen ebru kâğıda alınır. Ebruyu teknedeki

çıkartırken teknenin kenarına sürmememiz gerekmektedir. Boya, kâğıt üzerinde çok yoğun olduğu için kâğıt tekneye sürtülerek çekilirse boyalar akar (Çoktan, 1992, s. 33).

Kitre taze iken ise, yani kitrenin erime süreci henüz tamamlanmamış olduğunda, erimeyen tanecikler astar yüzeyinde mikroskobik çıkıntılar yaparlar. Bu minik tepeliklerin üzerlerinde boya tutunamayacağından kumlu görünüm verirler. Bu durum kitreyi, küçük delikli torbadan (süzgeçten) süzmek ve yeteri kadar erimesini beklemekten olur. Ayrıca uzun süre kullanılan astarın içine, sert fırça darbelerinden dibe çöken ve sıyrımlardan dolayı çıkan bir miktar boya ve öd karışır. Bu öd yüzeyde gerilim yapacağından boyalar çok rahat açılmaz, böylece kumlu ve çatlak görünüm verebilirler (Barutçugil, 1999, s. 71).

Kılçıklı ebruda kumlu ebrunun yapımı sırasında oluşan noktaların irileşerek “v” harfini andıran şekiller alması ile oluşur (Elhan, 2004, s. 36).

2.4.5.4. Gel-Git Ebrusu

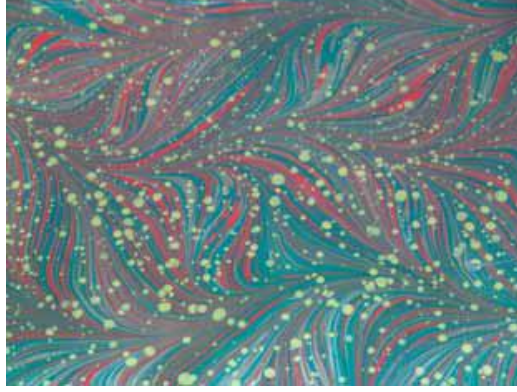

Şekil 53. Hatip Mehmet Efendi'ye ait gelgit ebru

(<http://www.ebrusitesi.com/>)

Battal zemin atıldıktan sonra, biz yardımıyla teknenin kenarlarına paralel çizilmesiyle oluşur. Bu çizgi aralıkları istenilen genişlikte olabilir. Kalın uçlar geniş alanı etkileyeceğinden paralellerin arası daha geniş, ince uçların arası daha dar olabilir. Bu paraleller zıt yönlerde de birkaç defa tekrarlanabilir (Barutçugil, 1999, s. 68). Üzerine battalda olduğu gibi serpme de yapılabilir. Taramalı ebru olarak da bilinir (Göktaş, 1987, s. 20).

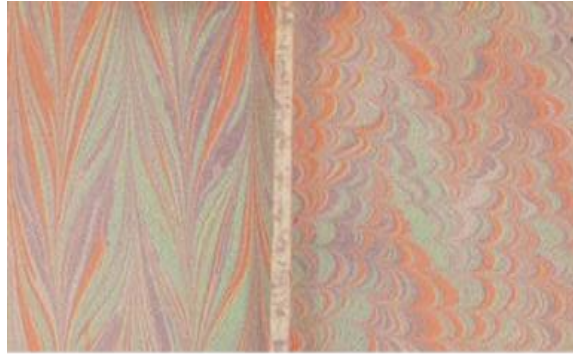
2.4.5.5. Şal Ebrusu

Şekil 54. Şal ebrusu (Dere, s. 97)

Gel-git yapıldıktan sonra teknenin çaprazına doğru, genellikle geniş aralıklı yapılan gel-git sonucu elde edilir. Ayrıca Mustafa Düzgünman'ın yine gelgit üzerine dıştan başlayıp, ortaya doğru daireler çizerek yaptığı şal desenleri vardır. Bu çapraz çizgiler yumuşak "S" ler çizilerek de yapılabilir (Barutçugil, 1999, s. 68). Anadolu'da kullanılan bele bağlanan şal desenlerini andırdığı için bu adı aldığı söylenmektedir (Göktaş, 1987, s. 27).

2.4.5.6. Taraklı Ebru

Şekil 55. Taraklı ebru (Çoktan, 1992, s.32)

Gel git yapılmış battal ebrunun bir tarak yardımıyla taranmasından ortaya çıkan ebru çeşididir (Başar, Tiryaki, 2006, s.32).

Taraklı ebru yapabilmek için isminden de anlaşılacağı gibi taraklardan faydalanılır. Bu taraklar genellikle teknenin eninden 5mm. küçük tahtalara, belli aralıklarla dizilmiş tel veya toplu iğne yardımıyla olmaktadır.

Yani 35x50 bir teknenin 35 cm.lik kenarı kullanılır. Bu toplu iğnelerin veya tellerin arası dar (5,7 mm) ise ince taraklı ebru, geniş (9,11 mm) ise geniş taraklı ebru denir. Değişik taraklar

yapılarak farklı ebrular yapıla bilir. Bu taraklar düz çekilebileceği gibi "S" hareketleri verilerek de çekilebilir. Gel-git yapmadan da taraklar yardımı ile değişik desenler elde etmek mümkündür (Barutçugil, 2001, s. 95).

Aynı ebru teknesinde tarak bir santim sağa veya sola kaydırılarak ters yöne çekilirse çift taraklı ebru elde edilir (Elhan, 1998, s. 9). Taraklı ebru yapıldıktan sonra bir kıl yardımı ile veya bir iğne ile ebru üzerine çeşitli şekiller verile bilir. Bu tarz, daha çok Avrupa’da benimsenmiştir. Burada çok ince tarakla yapılmış ebrulara rastlanmaktadır (Göktaş, 1987, s. 28).

2.4.5.7. Bülbül Yuvası

Genellikle küçük taneli battal ebrusu yapıldıktan sonra dıştan başlayıp içe doğru istenilen çapta (genellikle 3 -5 cm çapında) spiraller çizilir. Bu spiraller içten dışa da olabilirler. Ayrıca gel – git, taraklı gibi desenler üzerine de bülbül yuvası yapılabilir. Bülbül yuvaları; bir biz yardımı ile tek tek yapılabileceği gibi geniş aralıklı kalın uçlu bir tarak ile hatta tüm tekneyi kaplayarak, özel bir tarak yardımı ile bir seferde de yapılabilir (Barutçugil, 1999, s.69).

Şekil 56. M. Düzgünman’a ait bülbül yuvası ebrusu

(<http://www.ebrusitesi.com/>)

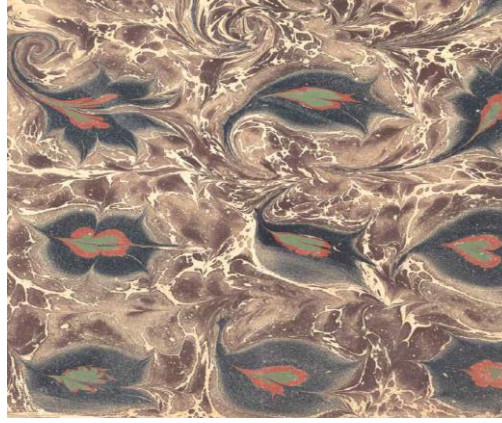
2.4.5.8. Hatip Ebrusu

1773 yılında evinde çıkan bir yangında ebrularını kurtarmak isterken hayatını kaybettiğini bildiğimiz Ayasofya Camii hatiplerinden Mehmet Efendi'nin çok yaptığı ve kendi hatlarında kullandığı ebru türü olması nedeniyle "Hatip Mehmet Efendi Ebrusu" ya da kısaca "Hatip Ebrusu" diye bilinen ebru türüdür. Daha sonralarda yapılan bu tür desenlemeler de yine "Hatip Ebrusu" diye adlandırılmıştır. Kısaca "iç içe damlatılmış renklerden oluşan daireleri şekillendirmek" olarak tanımlanabilir. Çiçekli ebruların temeli sayılırlar. Bu desenleri yaparken dikkat edilecek en önemli husus; renk ayarlarının iyi yapılmasıdır. Boyaların öd ve su

ayarlarının iyi yapılması; birbirini fazla iten veya hiç açılmayıp dibe çökme eğilimi gösteren boyaların olmamasıdır (Barutçugil, 1999, s. 72).

Hatip ebrusu yapmak için önce hafif zemin atıldıktan sonra düzgün aralıklarla bir biz yardımıyla renkler kitre üzerine damlatılır. Daire şeklinde açılmış olan boyalar, biz yardımı ile sağdan sola, soldan sağa, yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya, çekilerek bölünür. Bu dairelere çarkı felek denir. Bu daireler dörde bölünürse menekşe, ikiye bölünüp ortadan bir bizle geçilirse tek taraklı yürek, dörde bölünüp ortadan bir bizle çekilirse çift taraklı yürek her birinin ortasından biz geçirilirse yürekli hatip yapılmış olur (Elhan, 2004, s. 38).

Bu şekillerin hepsinin bir arada yapıldığı ebruya ise Hatîb-i Mütenevvia adı verilir (Başar, Tiryaki, 2006, s. 26).

Şekil 57. Sami Okyay'a ait hatip ebrusu (Dere, s. 114)

2.4.5.9. Yazılı-Akkase Ebru

Şekil 58. Ali Akgül'e ait akkase ebru

Kelime “Aks” kökünden gelmektedir. Bir kâğıdın yazı yazılacak kısmının kendi rengi ile kalması istenildiğinde o bölüme arap zamkı sürülür, bu kâğıt ebru teknesine batırılınca zamklanan kısım ebruyu almaz ve kâğıdın dış kısmı ebrulanmış olur. Buna akkaseli ebru denir (Göktaş, 1987, s. 11).

Yazılı ebru ise şu şekillerde yapılır:

- a. Bir ebru kâğıdına yazı yazılır harf kenarlarından kesilip ebru kâğıdına yapıştırılır. Kâğıt tekne ebrulandıktan sonra yapıştırılan yazı çıkartılır. Kapatılan kısım ebruyu almaz. Kâğıt renginde yazı çıkar.
- b. Ebru kâğıdına istenilen yazı arap zamkıyla yazılır ve kurutulur. Kurutulmuş yazılı kâğıt tekneye atılır ve teknedeki ebrudan yazı çıkarılır. Kurutulmuş yazılı kâğıt tekneye atılır ve teknedeki ebrudan yazı çıkarılır.
- c. Yazılı ebru yapılacak kâğıda daha önce hafif ebru yapılır, sonra üzerine arap zamkı veya yapıştırma yazı yapıştırılıp teknedeki renk cümbüşüne kâğıt bırakılırsa yazı yerleri ikinci yapılan ebru renginde değil de hafif ebru olan fon renginde çıkar. Bu ebruya akkaseli ebruda denir (Elhan, 1998, s. 11).

Yazılı ebrunun mucidi Necmeddin Okyay'dır. Onun talik Lafza-i Celal'i, Türk ebru tarihindeki en ünlü yazılı ebrudur (Derman, 1977, s. 21).

Şekil 59. Necmeddin Okyay’a ait yazılı akkase ebru

(<http://www.kuman-art.com/>)

2.4.5.10. Çiçekli Ebru (Necmeddin Ebruları)

Hatip ebrusunun icadından sonra ebruda çiçek yapılmasına da çalışılmış. Fakat fazla başarı sağlanamamıştır. Tahminen 1918 yılından itibaren Necmeddin Okyay, lale, karanfil, hercai menekşe, gelincik, gonca gül, kasımpatı, sümbül gibi çiçek cinslerini ebruda gerçek şekline en yakın güzellikte elde etmiştir. Necmeddin Okyay’ın yetiştirdiği Mustafa Düzgünman da bu tarza papatyalı ebruyu ilave etmiştir. Çiçekli ebrular Necmeddin Okyay’ın

öğrencilerinden olan Ord. Prof Dr. Süheyl Ünver'in teklifi üzerine, sanat tarihimizde Necmeddin ebrusu ismiyle anılmaktadır (Derman, 1977, s. 19).

2.4.5.10.1.Lale yapımı

Arapçada lale, hilal ve Allah kelimelerinin yazımında kullanılan harfler aynıdır. Lale motifi bu yüzden ebruda Allah'ı temsil eder.

Hafif zemin ebrusu üzerine önce yaprak yapmak için bir veya iki damla yeşil boya yüzeye, yaprakların geleceği bölgeye damlatılır. Üstteki damla çiçeğin sapını yapmak için biz yardımı ile yukarı doğru çekilir. Damla görünümünde olan bu şekil bir tarafından, sapa oldukça yakın geçmek kaydıyla, üst damlanın orta noktasına kadar çizilir. İkinci hareket sapın diğer tarafından, yine sapa yakın geçecek şekilde, alttaki damlanın da tam ortasından teknenin kenarına varıncaya kadar çizilir. Kalp görünümüne gelen desen uçları sivriltilerek yaprak şekline getirilir. Bu yapraklar kullanılan bizlerin kalınlığına ya da istenilen biçimlere göre değişiklik gösterebilir (Barutçugil, 1999, s. 75).

Sapın bittiği yere lale yapmak için uygun olan renkler damlatılır. Damlatılan boya bir bizle üstten ikiye bölünür. Aynı bizle ikiye bölünen bir ucu aşağıdan yukarıya doğru kavis çizilerek çekilir. İkinci uçta da aynı hareketi tekrarlanır. Bu ebruya 'laleli ebru' denir. Lale tek renkte yapıldığı gibi çift renkle de yapılabılır (Elhan, 2004, s. 57).

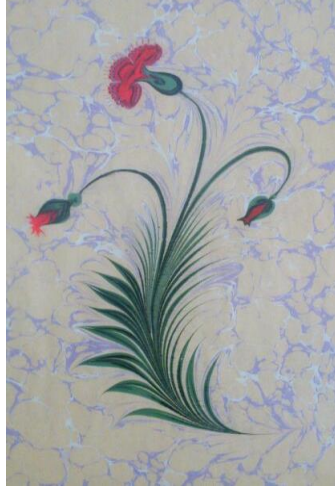
Şekil 60. Necmeddin Okyay'a ait lale ebrusu

(<http://www.kuman-art.com/>)

2.4.5.10.2.Karanfilin Yapılışı

Önce açık renk bir battal ebru yapılır. Zemin üzerine aralıklarla dört yeşil damla damlatılır. Üstteki damlamızdan sapı çıkacağımız için biraz daha büyük olabilir. Üstteki damla ortadan iki santim yukarı çekilir ve sap oluşturulur (Elhan, 2004, s. 59). Sap için gerekli

kalınlığa erişince sapın iki yanından aşağıya doğru bir biz yardımı ile çekeriz. Karanfilin yaprakları yukarı doğru ince ve sivridir. Yaprakların ucunu sivriltirken ince bir biz kullanmalıyız. (Çoktan, 1992, s.41,42).

Şekil 61. Ali Akgül'e ait karanfil ebrusu

Karanfil'in taç yapraklarını yapmak için, sapın en üst noktasına küçük bir damla yeşil boya konur. Bunun üzerine çiçeği yapacağımız renk ile sık aralıklı küçük damlalar yan yana sıralanır. Böylece çiçeğin içinde çizgi ve renk tonları elde edilir. Daha sonra çiçeğin uç kısımları ince bir biz veya tek bir kıl yardımı ile sivri uçlar dışarı çıkartılır daha sonra çiçeğe doğru içeri çekilirler. Aynı işlem çiçeğin taç yaprakları için daha seyrek olarak yapılmalıdır (Barutçugil, 1999, s. 76).

2.4.5.10.3. Gül Yapımı

Gül sapının yapımı diğer çiçeklerin saplarının yapımından biraz farklıdır. Boya biz ile kitre üzerine damlatılırken sabit tutulmaz, aşağıya doğru kaydırılarak damlatılır. Daha sonra bir dal üzerine beş altı tane küçük yeşil boya damlaları bırakılır, iğneyle gül yaprağı şekli verilir. Yaprak ya da çiçek sapına kırmızı ya da seçilen başka bir renk damlatılır. Uç kısmı ovalleştirilir. Daha sonra karanfilde olduğu gibi taç ve çanak kısmına (gül ile sap arasına) yeşil boya damlatılır. Sağa sola ve ortaya çekilen yeşil boyayla taç ve çanak yaprakları yapılmış olur (Elhan, 2004, s. 67).

Çiçek yapımı için yine bizi kalem gibi kullanarak daldan yukarı doğru uzanan üç kırmızı damla damlatılıp üst kısmından tel bizle dairevi hareketle gül resmedilir. Gülümüzün gonca yahut açmış gül olduğunu damlattığımız uzunca damlaların büyüklükleri belirler (Dere, s. 140).

Şekil 62. Sami Okyay'a ait gül ebrusu

(<http://www.aydaaktay.com/>)

2.4.5.10.4. Gelincik Yapımı

Şekil 63. Ali Akgül'e ait Gelincik Ebrusu

Açık renk zemin hazırlandıktan sonra alttan itibaren üç damla yeşil boya damlatılır. Üstteki yeşil renk diğerlerinin iki katı olmalıdır. Üstteki yeşil renk diğer çiçeklerdeki gibi yukarı, sağa ve sola çekilerek beşe bölünür. Ancak yukarıdaki iki sap biraz eğri olmalıdır. Sağdaki ilk sap boşluktan kalın bir bizle ikinci dairenin yarısına kadar çekilir. Soldaki de yavaşça aynı noktaya çekilir. Birinci dairenin sağdaki ikinci sapı da ilk sapta olduğu gibi çekilir. Diğer de sapın tam ortasından üçüncü daireyi ikiye bölerek çekilir. Sonra hafif rötüşlerle saplar düzeltilir. Altta ki yaprakları ince bir iğneyle dışa doğru çekerek iğnecikler meydana getirilir. Saplar üzerine önce kırmızı boya damlatılır. İki buçuk üç cm genişliğindeki damlaya önce siyah sonra sarı renk boya damlatılır. Çiçek daha sonra dörde bölünür. Tomurcuk yapılacak sapın ucuna yeşil boya damlatılır. Onun ucuna da kırmızı renk damlatılır. Kırmızı noktadan içe, yeşile doğru iğneyle

çekilir. Böylece tomurcuğu ortaya çıkar. Birde yandan görünüşü vardır. Burada da damlatılan boya iki yandan dışarı doğru çekilir. Böylece iki uçtan dışarı çıkıntılı lamba görüntüsü veren yandan görüntü elde edilir (Elhan, 2004, s. 61).

2.4.5.10.5. Menekşe Yapımı

Sap ve yaprak yapımı papatya ve gelincikte olduğu gibidir. Çiçek sapı istenen çoklukta yapılabilir. Yaprak kısmı ince bir iğne ile yarım santim ara ile içe doğru çekilerek yapılır. Çiçek yapımında sırayla önce koyu-açık-koyu bir renk birinci damladan sonra uç uca gelecek şekilde damlatılır. Son rengin üst tarafından ince bir bizle yarıya kadar çekilir. Sağdan ve soldan da yarıya kadar çekilir. Çıkan menekşe çiçeğidir. Bütün saplara papatya çiçeğinde olduğu gibi bitkinin özelliği olan iğneler çekildikten sonra çiçeğin yandan görünümü için kalın bir bizle kitreye hareket verilerek boyunları eğilir. Menekşenin dalları daha kısa ve yere yakın bir görüntü verir (Elhan, 2004, s. 63).

Şekil 64. Ali Akgül'e ait menekşe ebrusu

2.4.5.10.6. Sümbül Çiçeği Yapımı

Bütün çiçekli ebrularda olduğu gibi açık renklerle bir zemin hazırlanır. Önce bir bizle yeşil renk damlatılır. Üzerine açık renk yeşil damlatılır. Onun üzerine de ilk damlatılan yeşil renk boya damlatılır. Yapraklar tek renk de olabilir. İki renkli olursa daha hoş bir görüntü verir. Kalın bir bizle yeşil boyanın ortasından yukarı doğru 3-4 cm.lik bir sap çıkartılır. Aynı bizle dışa doğru boyalar boynuz şeklinde çekilir. Boynuz şeklinde çekilen boyanın yaprağa dönüşmesi için sapa yakın yerden yavaşça ikinci daireye kadar çekilmesi gereklidir. Aynı hareket diğer taraftan bu kez en alta kadar çekilir. Yapraklar kaydırsa kalın bir bizle düzeltilir. Sümbül çiçeği telden yapılmış altı-sekiz uçlu özel bir biz ile yapılır. Tahta üzerine iğneler çakılarak da sümbül şekli oluşturulabilir. Bu kalıbın sapından tutarak düz bir kaba konulan boyaya batırılır. Sapın uç kısmına yakın yerinden kalıptaki boya kitre üzerine değiştirilir. Sümbülün büyüklüğüne göre bir iki kez boya alınıp kalıp tekrar batırılır. Sonra bir içe bir dışa

hareket verilerek sümbül çiçeği oluşturulur. İnce iğne, tel ya da at kılıyla çiçek içinde gel git yapılarak taranır. Ufak rötüşler yapılarak kâğıda geçirilir. Sümbül çiçeğin yapımında aynı rengin bir açığı birde koyusu aynı tarakla kitreye batırılarak çiçeğin çift renkli olması sağlanabilir (Elhan, 2004, s. 69).

Şekil 65. Ali Akgül'e ait sümbül ebrusu (Dere s. 120)

2.4.5.10.7.Papatya Yapımı

Şekil 66. Mustafa Düzgünman'a ait papatya ebrusu

(<http://ugurebrusanati.blogcu.com/>)

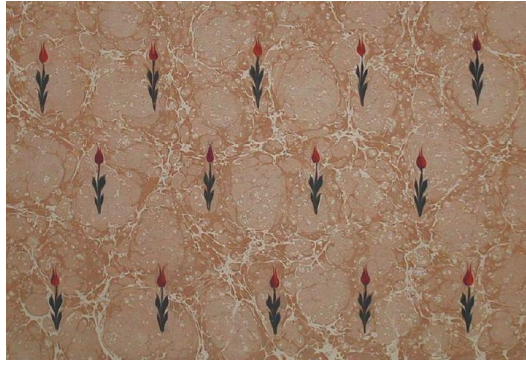
Ebru sanatına Mustafa Düzgünman tarafından kazandırılan papatya ebrusu sanatkârın kendi tarafından demet halinde de yapılmıştır (Dere, s.134).

Açık renk zemin hazırlandıktan sonra teknenin içine üç adet yeşil renk damlatılır. Yeşil renk önce üste kalın bir bizle çekilir. Aynı bizle sağa ve sola çekilir. İnce bir biz alınıp önce sağ, sonra sol taraftaki kolları ikinci yeşile kadar çekilir ortadaki dalın sağ tarafında kalan yeşil çıkıntıyı da diğer dallarda olduğu gibi ikinci yeşile kadar çeker, son olarak da soldan hepsinin ortasından eyim yapmadan yavaşça sonuna kadar çekeriz. Böylece saplar ve yapraklar tam

olarak oluşur. İnce bir iğneyle ya da kılla yapraklar aralıklarıyla dışarı doğru çekilir. Yaprak kısımları tamamlandıktan sonra çiçek için hazırlanmış beyaz boyamızı sapların üstüne damlatırız. Papatyalar önce dörde, sonra sekize sonrada on altıya bölünerek oluşturulur ve ortalarına sarı renk damlatılarak kâğıda alınır (Elhan, 2004, s. 65).

2.4.5.11. Koltuk Ebru

Hüsn-ü hat levhaların koltuk tabir edilen boşluklarında kullanılmak üzere küçük çiçekli ebrulardan yapılır (Arıtan, 2002, s.336). Çiçekli veya hatip ebruların levha koltuklarında kullanılacak ebatta yapılanlarıdır. Tekne yüzeyine battal tarzda çiçek zemini atılır. Bu zemin üzerine boyutları 4-7 cm. civarında çiçekler yapılır. Çiçeklerin aralarında da gene 4-7 cm. lik boşluklar bırakılır. Lale ve menekşe genellikle yapılan çiçeklerdir (Başar, Tiryaki, 2006, s. 40).

Şekil 67. Koltuk ebrusu

(<http://www.resimrehberi.com/>)

2.4.5.12. Dalgalı Ebru (Akordeon ve İspanyol Ebru)

Şekil 68. Ömer Faruk Dere'ye ait dalgalı ebru (Dere, s. 146)

Kâğıt atılırken oluşan bir ebru türüdür. Işık gölge oyunları ile derinlik hissi kazandıran, perde kıvrımı, ışık süzmesi gibi görünen bu desen iki tarzda yapılır (Dere, s. 146).

İlki tekneye atılmış boyaların üzerini örten kâğıdın yelpaze biçiminde katlanması ve hafif katlı biçimde tekneye yatırılmasından elde edilir. İkincisi ise tekneden daha küçük bir kâğıdın tekneye yatırılırken bir ileri bir geri hareket ettirilmesi ile oluşan ebru çeşididir (Başar, Tiryaki, 2006, s. 38).

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ‘Çankırı Tarih Araştırmaları Merkezi’nde bulunan ebrulu defter ve kitapların sistemli bir şekilde kayda geçirilmesi ve envanterinin oluşturulması ile bu kitaplarda bulunan ebruların incelemesinin yapılmasına yönelik belgesel tarama modeline dayalı, betimleme çalışmasını içermektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezindeki defter ve kitap ciltleri, örneklem grubunu ise, defter ve kitaplardan ebru ciltli olan 66 âdet eser oluşturmaktadır.

3.3. Ölçme araçları

Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi’nden toplanan veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan envanter formlarına yerleştirilmiştir. Hazırlanmış olan envanter formları Ekler kısmında yer almaktadır.

3.4. Ölçüm güvenirliği

Ölçme işlemi Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi’nden elde edilen bilgiler ifade edilen şekilde aynen alınmıştır. Ayrıca uzman görüşlerine de yer verilmiştir.

3.5. Ölçüm yorumlarının ve kullanımlarının geçerliği

Elde edilen veriler işlenen konunun kapsam geçerliğine uygun olarak hazırlanmış, öğeler arası uyum göz önüne alınarak elde edilecek bilgiler envanter formuna yerleştirilmiştir.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi'nde bulunan defter ve kitap koleksiyonundan ve ilgili araştırmalardan toplanmıştır.

Çankırı tarihinde Ebrunun geçmişine ışık tutmak için yapılan bu araştırmanın faydalı olabilmesi için iki yönlü bir çalışma yapılmıştır:

Birinci kısmında; Çankırı ve Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezi'nin tarihi, cilt sanatı ve ebru sanatı hakkında genel bilgi verilmiştir. Araştırmalardan yararlanmak üzere ilgili literatür taraması yapılarak konu ile ilgili tez, makale, dergi ve kitaplardan bilgiler toplanmıştır.

İkinci kısımda; tespit edilen defter ve kitapların envanter kayıtlarının olmamasından dolayı öncelikle envanter formu hazırlanmıştır. Envanter formunun nasıl hazırlanması gerektiği konusunda Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Ülker Muncuk Müzesi envanter kaydı ve Çankırı Müze Müdürlüğü envanter kaydı incelenmiştir. Dr. Rıfkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinde görev yapmakta olan Sanat Tarihi Uzmanı Birsen Yılmaz ve Seda Yiğittir ile görüşülmüş alınan bilgiler doğrultusunda envanter formları hazırlanmıştır.

Çankırı Tarih Araştırmaları Merkezi'nde bulunan defter ve kitapların fotoğrafları çekilerek fotoğraflar forma yerleştirilmiştir. Daha sonra hazırlanan bu formlar ve çekilen fotoğraflar doğrultusunda kitaplar tek tek incelenecek, her bir defter ve kitap tüm özellikleri ile gruplandırılarak belgelendirilmiş, envanter formunda sıra numarası verilerek; kitapların isimleri, incelenme tarihi, sayfa sayısı, ölçüleri, tekniği, müzeye geldiği tarih, geliş şekli ve bulunduğu yer ile kullanılan malzemeler ve üzerinde bulunan ebrunun özellikleri belirlenmiştir.

Kitapların Osmanlıca olması dolayısıyla Ahmet Korkmaz, Birsen Yılmaz ve Seda Yiğittir'e Osmanlıca çevirileri yaptırılmıştır.

Kitaplarda bulunan ebruların özellikleri ile ilgili ebru sanatçısı Ali Akgül ile görüşülerek bilgi alınmıştır.

3.7. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Oluşturulan envanter formları doğrultusunda; ebruların bulunduğu defter ve kitapların hangi yüzyıllara ait olduğu belirlenip ebru çeşitlerine, renk özelliklerine, ölçülerine, kullanılan tekniğe, kompozisyon özelliklerine, eserin cinsi ve malzemesine göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 13.0 programına aktararak frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Elde edilen değerlere göre tablolar hazırlanmış ve yorumları yapılmıştır. Tablolarda sunulan bulgular konuyla ilgili kaynaklardan yararlanarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, araştırmanın genel amacı doğrultusunda hazırlanan envanter formlarından elde edilen bulgular yer almaktadır.

1. Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezinde Bulunan Eserlerde Belirlenen Baskı Türü, Boyut, Yüzyıl, Teknik ve Renk Özellikleri

Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezinde bulunan eserlerde belirlenen baskı türü, boyut, yy, Teknik ve Renk özelliklerine ilişkin dağılımlar aşağıda yer almaktadır.

1.1. Eserlerde Belirlenen Baskı Türü Dağılımı

İncelenen eserlerin özellikleri dikkate alınarak belirlenen Eser Baskı Türü dökümü Tablo 1’de Eser Baskı Türü Dağılımı ise Tablo 2’de verilmektedir.

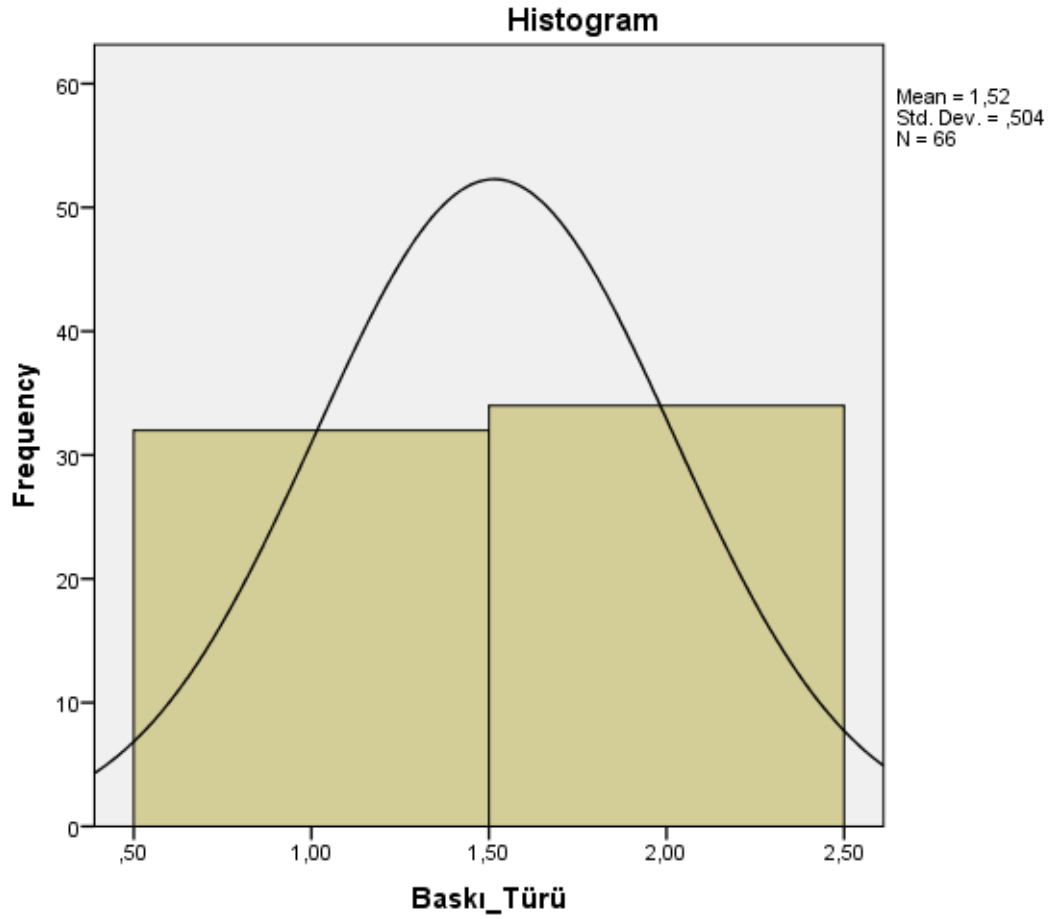
Tablo 1. Eserlerde Belirlenen Baskı Türü Dökümü

Eserin Baskı Türü								
Örnek No	El Yazması	Matbu Baskı	Örnek No	El Yazması	Matbu Baskı	Örnek No	El Yazması	Matbu Baskı
1		x	23		x	45	x	
2		x	24		x	46	x	
3		x	25		x	47		x
4		x	26		x	48		x
5		x	27		x	49		x
6	x		28		x	50		x
7	x		29		x	51		x
8	x		30		x	52	x	
9	x		31		x	53		x
10	x		32		x	54		x
11	x		33	x		55	x	
12	x		34	x		56	x	
13	x		35	x		57		x
14	x		36	x		58		x
15		x	37	x		59	x	
16		x	38	x		60	x	
17		x	39	x		61	x	
18		x	40	x		62	x	
19		x	41	x		63	x	
20		x	42	x		64		x
21		x	43	x		65	x	
22		x	44	x		66		x

Tablo 2. Baskı Türü Dağılımı

Baskı Türü	f	%
El Yazması	32	48,5
Matbu Baskı	34	51,5
Toplam	66	100,0

Yapılan araştırmada 66 adet eserden 32 adetinin el yazması, 34 adetinin ise matbu baskı olduğu görülmektedir. El yazması eserler tüm eserlerin %48.5 'ini karşılarken geri kalan matbu baskı eserler ise tüm eserlerin % 51.5 'ini oluşturmaktadır.

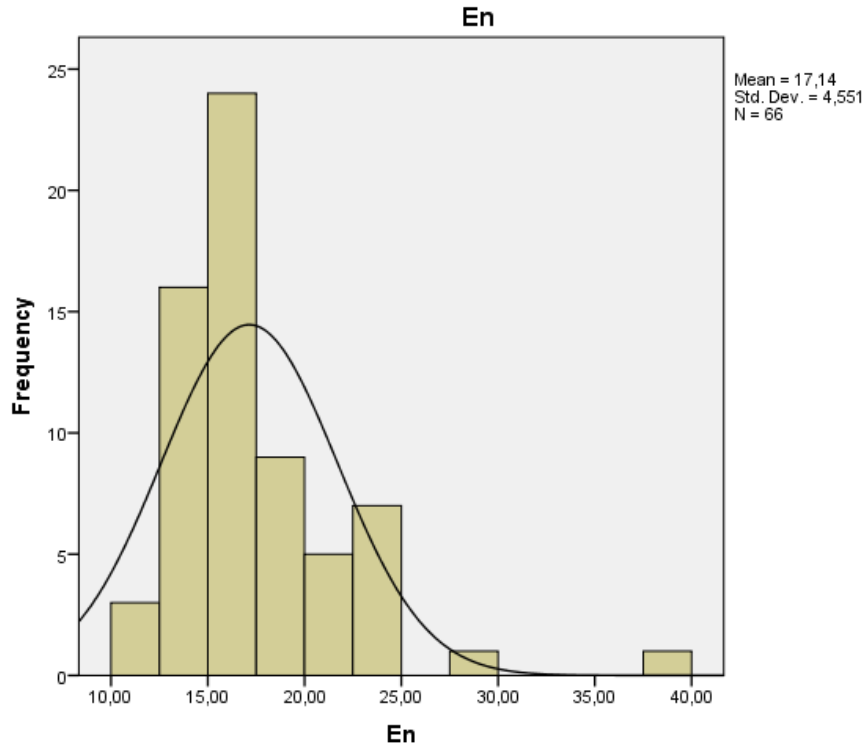
Şekil 69. Baskı türü dağılım grafiği

1.2. Eserlerde Belirlenen Boyut Dağılımı

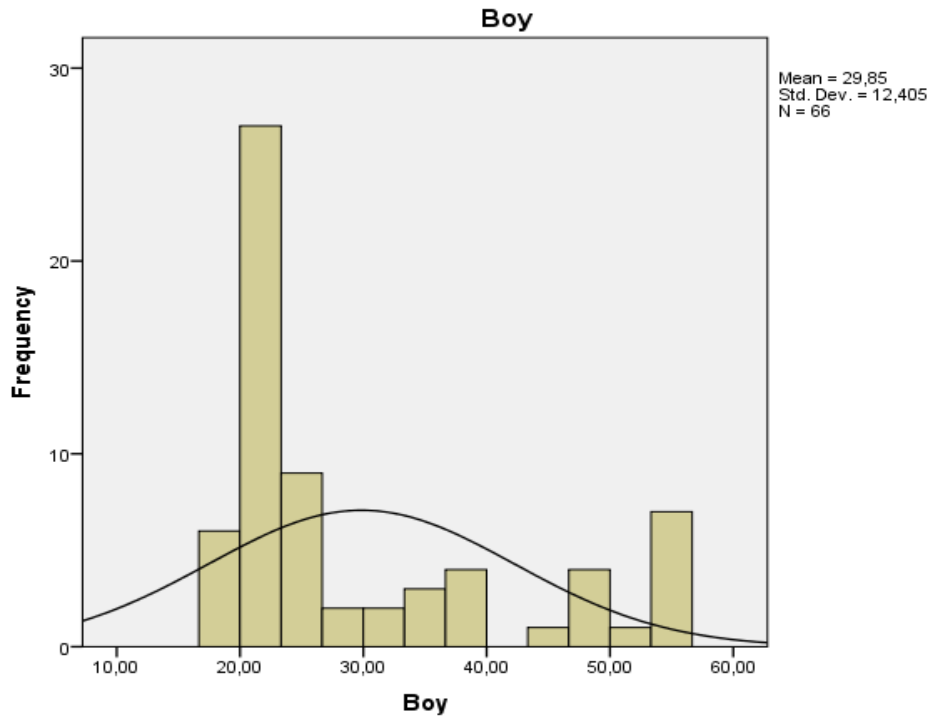
İncelenen eserlerin özellikleri dikkate alınarak belirlenen boyutların dökümü Tablo 3’de sunulmaktadır.

Tablo 3. Eserlerde Belirlenen Boyut Dökümü

Boyutlar								
Örnek No	En	Boy	Örnek No	En	Boy	Örnek No	En	Boy
1	16 cm	23.5 cm	23	14 cm	22.5 cm	45	17 cm	49,2 cm
2	15 cm	23.1 cm	24	12.5 cm	20 cm	46	19.5 cm	55 cm
3	15 cm	22 cm	25	15.3 cm	23.1 cm	47	14 cm	20.8 cm
4	15.3 cm	23.6 cm	26	15 cm	23.7 cm	48	14.3 cm	22.5 cm
5	12 cm	18 cm	27	14 cm	21 cm	49	16.3 cm	24.1 cm
6	17.5 cm	47.5 cm	28	13 cm	20 cm	50	16 cm	22 cm
7	24 cm	37 cm	29	16 cm	23.8 cm	51	22,5 cm	44 cm
8	24.5 cm	37.5 cm	30	13.5 cm	19.5 cm	52	14,3 cm	19,3 cm
9	20.3 cm	32 cm	31	15 cm	22 cm	53	20 cm	56,3 cm
10	39.5 cm	55.5 cm	32	14.5 cm	21.3 cm	54	12,3 cm	20 cm
11	15.5 cm	23 cm	33	23 cm	35.6 cm	55	15.5 cm	20.5 cm
12	19.6 cm	29.4 cm	34	19.9 cm	29.5 cm	56	17,5 cm	23,5 cm
13	13 cm	20 cm	35	24.3 cm	34.4 cm	57	16 cm	23.5 cm
14	12.5 cm	20.5 cm	36	27.5cm	39 cm	58	16 cm	23 cm
15	15.3 cm	22.3 cm	37	20.3cm	32 cm	59	14 cm	20,5 cm
16	15.5 cm	23.5 cm	38	24.2 cm	36.5 cm	60	12.5 cm	19 cm
17	15.5 cm	23.2 cm	39	24.5 cm	37.8 cm	61	15 cm	21 cm
18	15 cm	23.6 cm	40	19 cm	55 cm	62	15 cm	20.5 cm
19	15.7 cm	21 cm	41	17,5 cm	48.5 cm	63	12 cm	18 cm
20	14.5 cm	22.5 cm	42	17.2 cm	48.5 cm	64	13.5 cm	18.2 cm
21	15 cm	23.3 cm	43	19.3 cm	55.2 cm	65	20 cm	56.3 cm
22	14.3 cm	22.3 cm	44	18,3 cm	51,5 cm	66	20 cm	56 cm

Şekil 70. Boyut dağılım grafiği

Şekil 71. Boyut dağılım grafiği

1.3. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dağılımı

İncelenen eserlerin özellikleri dikkate alınarak belirlenen yüzyıllara göre dökümü Tablo 4’de; yüzyıllara göre dağılımı Tablo 5’de sunulmaktadır.

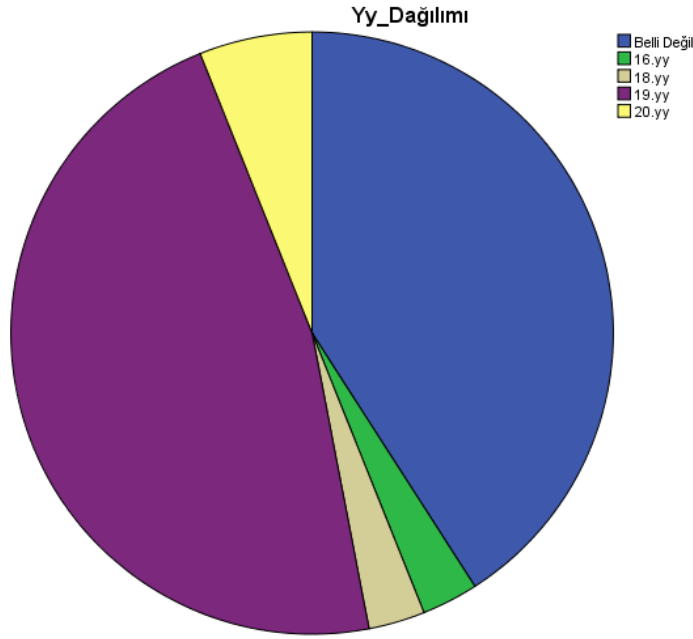
Tablo 4. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dökümü

Örnek No	16.yy	18.yy	19.yy	20.yy	Örnek No	16.yy	18.yy	19.yy	20.yy	Örnek No	16.yy	18.yy	19.yy	20.yy
1			x		23			x		45			x	
2			x		24					46			x	
3			x		25			x		47				
4			x		26					48		x		
5			x		27			x		49				
6			x		28					50				
7			x		29					51				
8			x		30					52				
9				x	31					53			x	
10			x		32					54				
11				x	33			x		55				
12			x		34			x		56	x			
13			x		35			x		57				
14	x				36			x		58				
15					37				x	59				
16			x		38			x		60				
17			x		39				x	61		x		
18					40			x		62				
19					41			x		63				
20					42			x		64				
21			x		43			x		65				
22					44			x		66			x	

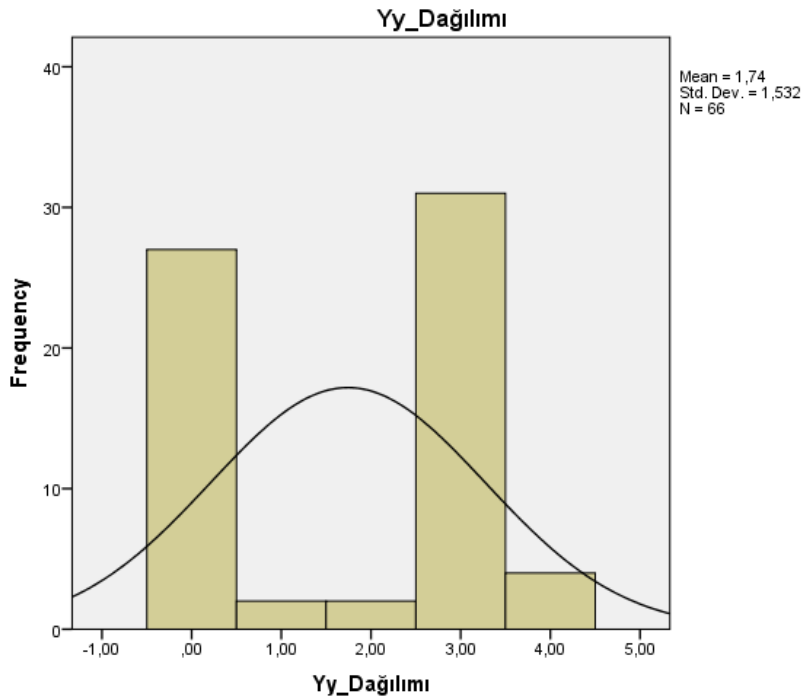
Tablo 5. Eserlerde Belirlenen Tarihlerin Yüzyıllara Dağılımı

Dönemi	f	%
Tarihi belirlenemeyen eser	27	40,9
16.yy	2	3,0
18.yy	2	3,0
19.yy	31	47,0
20.yy	4	6,1
Toplam	66	100,0

Yapılan araştırmada 27 eserin yazıldığı yüzyıllar bilinmiyorken 2 tanesinin 16 yy' da, 2 tanesinin 18.yy' da, 31 tanesinin 19. yy' da ve son olarak ise 4 tanesinin 20 yy' da yazıldığı görülmüştür. Eserlerin %40,9'unun yazıldığı yüzyılı tespit edilemese de %3'ünün 16.yy' da, %3'ünün 18.yy' da, %47'sinin 19.yy'da ve son olarak %6.1'inin 20.yy' da yazıldığı görülmüştür.

Şekil 72. Eserlerin yüzyıllara dağılımı

Şekil 73. Eserlerin yüzyıllara dağılım grafiği

1.4. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dağılımı

İncelenen Eserlerde belirlenen Ebru Çeşitlerinin dökümü Tablo 6’da; ebru çeşitlerinin dağılımı Tablo 7’de sunulmuştur.

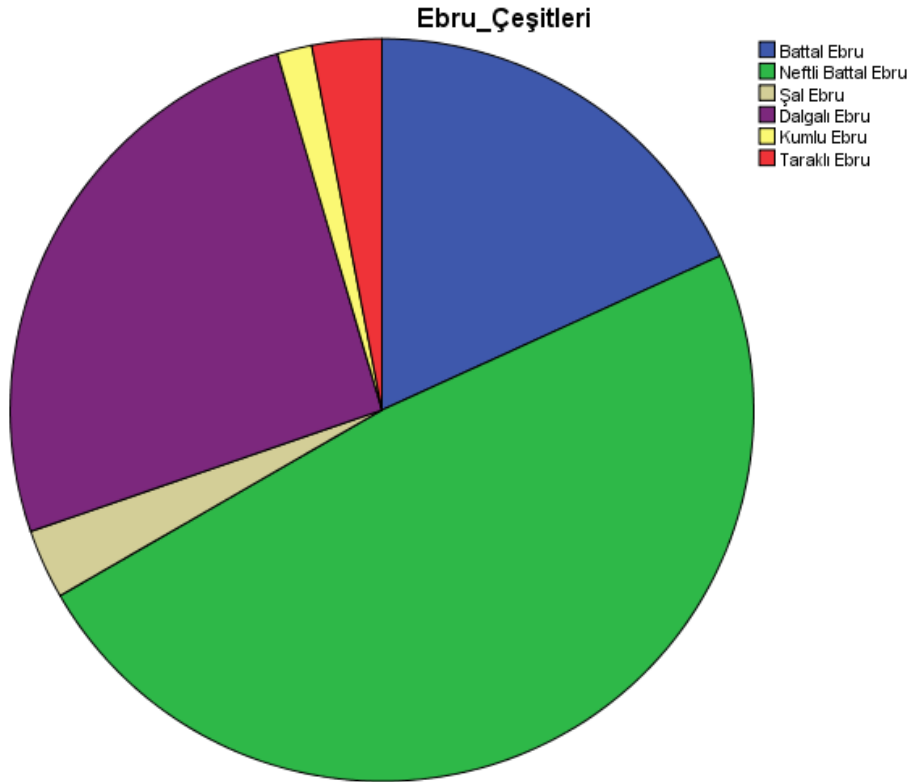
Tablo 6. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dökümü

Ebru Çeşitleri													
Örnek No	Battal Ebru	Neftli Battal	Şal Ebru	Dalgalı Ebru	Kumlu Ebru	Taraklı Ebru	Örnek No	Battal Ebru	Neftli Battal	Şal Ebru	Dalgalı Ebru	Kumlu Ebru	Taraklı Ebru
1				x			23	x					
2				x			24		x				
3		x					25		x				
4				x			26	x					
5		x					27				x		
6		x					28			x			
7		x					29				x		
8		x					30		x				
9				x			31		x				
10		x					32				x		
11	x						33		x				x
12		x					34		x				x
13		x					35		x				
14		x					36		x				
15	x						37				x		
16				x			38		x				
17				x			39	x					
18				x			40		x				
19		x					41	x					
20		x					42	x					
21		x					43		x				
22		x					44		x				
							45			x			
							46			x			
							47					x	
							48					x	
							49					x	
							50					x	
							51			x			
							52					x	
							53			x			
							54			x			
							55						x
							56						x
							57					x	
							58					x	
							59			x			
							60			x			
							61						x
							62		x				
							63		x				
							64			x			
							65			x			
							66			x			

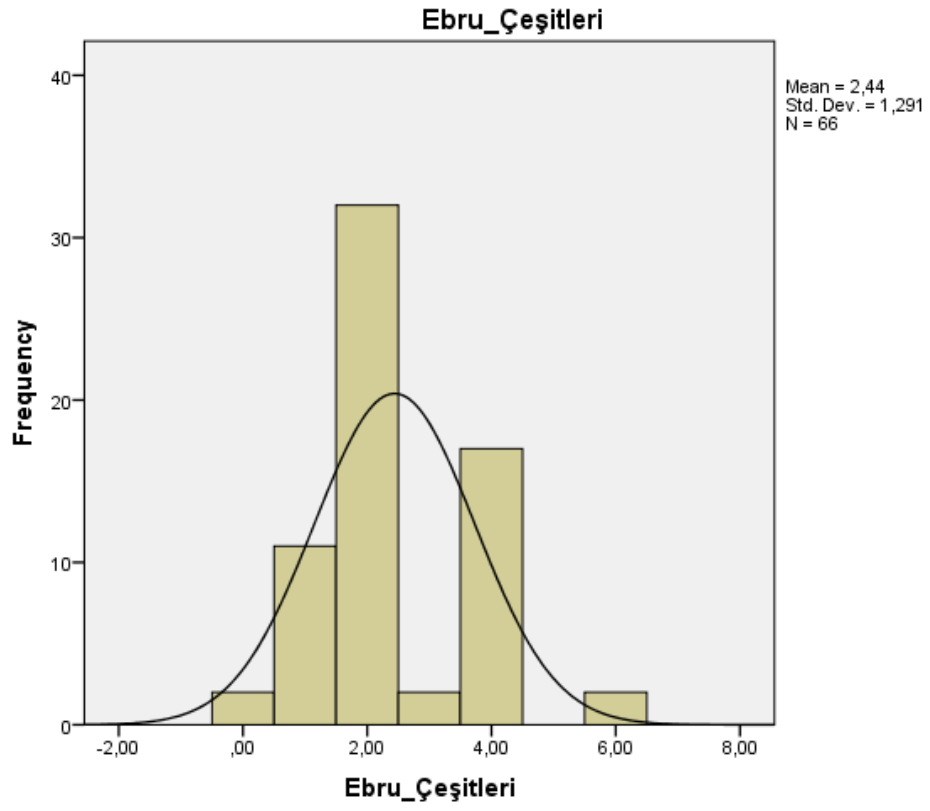
Tablo 7. Eserlerde Belirlenen Ebru Çeşitleri Dağılımı

Ebru Çeşitleri	f	%
Battal Ebru	12	18,2
Neftli Battal Ebru	32	48,5
Şal Ebru	2	3,0
Dalgalı Ebru	17	25,8
Kumlu Ebru	1	1,5
Taraklı Ebru	2	3,0
Toplam	66	100,0

Tablomuzda belirlenen 66 adet eserden battal ebru 12 adet, neftli battal ebru 32 adet, şal ebru 2 adet, dalgalı ebru 17 adet, kumlu ebru 1 adet, taraklı ebru 2 adet olmak üzere dağıldığı belirlenmiştir. Bu dağılımda bütünün battal ebru %18.2, neftli battal ebru %48.5, şal ebru %3, dalgalı ebru %25.8, kumlu ebru %1.5, taraklı ebru %3'ünü karşılamaktadır.

Şekil 74. Ebru çeşitleri dağılımı

Şekil 75. Ebru çeşitleri dağılım grafiği

1.5.Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dağılımı

İncelenen Eserlerde belirlenen renk çeşitlerinin dökümü Tablo 8’de; renklerin dağılımı Tablo 10’de verilmektedir.

Tablo 8. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dökümü

Renk Çeşitleri														
Örnek No	Açık Kahverengi	Çivit Mavi	Haki Yeşil	İs Siyahı	Kırmızı	Koyu Kahverengi	Lahor Çividi	Mor	Oksit Sarı	Sarı	Toprak Kırmızı	Turuncu	Vişne Rengi	Yeşil
1						X	X							
2	X				X									X
3							X					X		
4							X	X		X				
5							X			X				
6							X					X		X
7							X				X			
8							X		X		X			
9				X	X		X			X				
10							X	X	X					
11							X	X						
12		X					X				X			
13				X			X		X					
14	X				X		X							
15						X	X							
16	X					X		X						
17				X	X					X				
18						X							X	
19		X									X			
20							X				X			
21	X						X							
22					X		X			X				
23					X		X							
24					X		X			X				
25	X						X			X				
26	X				X		X							
27					X	X				X				
28				X	X		X			X				X
29							X				X			X
30					X		X			X				
31							X				X			

Tablo 8. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dökümü (Devamı)

Renk Çeşitleri															
Örnek No	Açık Kahverengi	Çivit Mavi	Haki Yeşil	İs Siyahı	Kırmızı	Koyu Kahverengi	Lahor Çividi	Mor	Oksit Sarı	Sarı	Toprak Kırmızı	Turuncu	Vişne Rengi	Yeşil	
32						x	x								
33	x						x								
34							x				x				
35				x							x				
36	x						x		x						
37							x				x			x	
38							x	x	x						
39							x				x				
40							x		x		x				
41				x							x				
42	x			x							x				
43							x		x						
44				x		x	x								
45							x				x	x			
46									x		x				
47				x			x				x				
48						x			x		x				
49		x					x		x		x				
50				x			x				x				
51	x					x	x								
52							x			x	x				
53	x						x								
54							x		x		x				
55							x		x		x				
56						x	x				x				
57							x				x				
58						x	x				x				
59	x						x				x				
60				x		x									
61							x		x						
62	x						x								
63								x			x			x	
64					x	x	x								
65							x					x			
66							x			x					

Tablo 99. Eserlerde Belirlenen Renk Çeşitlerinin Dağılımı

Renkler	f	%
Açık Kahve	13	19,6
Çivit Mavi	3	4,5
Haki Yeşil	2	3,0
İs Siyahı	9	13,6
Kırmızı	12	18,1
Koyu Kahve	13	19,6
Lahor Çividi	53	80,3
Mor	6	9,0
Oksit Sarı	13	19,6
Sarı	12	18,1
Toprak Kırmızısı	28	42,4
Turuncu	4	6,0
Vişne Rengi	1	1,5
Yeşil	6	9,0

66 eser üzerindeki renk araştırması ile ilgili sonuçlar tablo 9’ de verilmiştir. Bu değerlere göre 66 eserde toplam 14 farklı renk kullanılmıştır. Bu renklerden Lahor çividi ürünlerin %80.3 gibi büyük bir oranında tespit edilmiş olup %42.4 ile toprak kırmızısı da en çok kullanılan renkler arasında yer almaktadır. Tablo 9’ dan eserlerde %19.6 oranları ile açık kahve, koyu kahve ve oksit sarısı; %18.1 oranları ile kırmızı ve sarı; %13.6 oranı ile is siyahı; %9.0 oranları ile mor ve yeşil; %6 oranı ile turuncu; %4.5 oranı ile çivit mavi; %3 oranı ile haki yeşil; %1.5 oranı ile de vişne rengi kullanıldığı görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve TARTIŞMA

Geçmişten günümüze ulaşan değerleriyle bir kültür ve sanat hazinesi olan Geleneksel Türk Cilt Sanatının seçkin örnekleri; gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışındaki müzelerde, Yazma Eser kütüphanelerinde ve özel koleksiyonlarda korunmaktadır.

Bu çalışmada da; Çankırı İli Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi'nde bulunan ebru ciltli eserler incelenmiştir. Çalışma sürecinde toplam 66 adet ebrulu cilt örneği; ait oldukları dönem, ölçüleri, sayfa sayıları, ebru çeşitleri, kullanılan renk çeşitleri açısından incelenmiş ve fotoğrafları ile belgelenerek bilgi verilmiştir. Milli mirasımız olan bu eserlerin envanter fişlerinin bulunmamasından dolayı eserleri belgelemek amacıyla öncelikle envanter fişleri hazırlanmıştır. Bu nedenle Çankırı ilimizde Geleneksel Türk Cilt Sanatımızın günümüze ulaşan ve tarihi birer belge niteliğinde olan eserlerinin incelenmesi ve belgelenmesi, gelecek nesillere taşınması, Türk kültürü ve Sanatının yaşatılması yönünden önemli görülmektedir. Bu alanda sürdürülen nitelikli çalışmaların; sanat ve kültür mirasımızın tespit edilmesi ve belgelenerek yaşatılmasına, Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezinin tanıtılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmaya konu olan 66 adet eser ait oldukları dönemler yönünden incelendiğinde dönemlerin; XVI.yy ve XX.yy. arasında değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Toplam 40 adet eserin ise tarihi belirlenmiştir. Bunlardan 2 adet XVI.yy. a ait eser belirlenmiştir; bu eserlerin bir adeti nefli battal ebru, bir adetin de taraklı ebru olduğu tespit edilmiştir. 2 adet XVIII. yy. a ait eser belirlenmiştir; bu eserlerin bir adeti dalgalı ebru, bir adetin de kumlu ebru olduğu tespit edilmiştir. 31 adet XIX. yy. a ait eser belirlenmiştir; bu eserlerin dört adeti battal ebru, yirmi bir adeti nefli battal ebru, altı adetin de şal ebru olduğu tespit edilmiştir. 4 adet XX.yy.a ait eser belirlenmiştir; bu eserlerin iki adeti battal ebru, iki adetin de dalgalı ebru olduğu tespit edilmiştir. 27 adet eserin ise tarihi belirlenememiştir;

bu eserlerin altı adeti battal ebru, on adeti petrol battal ebru, iki adeti şal ebru, sekiz adeti dalgalı ebru, 1 adetinin de taraklı ebru olduğu tespit edilmiştir.

66 adet eserin 32 adedi el yazması 34 adedi ise matbu baskı olduğu tespit edilmiştir.

66 adet eserin ölçüleri incelendiğinde enlerinin 12 cm ile 32,5 cm arasında; boylarının ise 18 cm ile 56,3 cm arasında değıştiğı belirlenmiştir. Kitapların en ve boy ortalaması alındığında ise; en ortalaması 17,1, boy ortalaması ise 29,8 olduğu tespit edilmiştir.

66 adet eserdeki ebrular incelendiğinde 12 adet Battal Ebru, 32 adet Petrol Battal Ebru, 2 adet Şal Ebru, 17 adet Dalgalı Ebru, 1 adet Kumlu Ebru, 2 adet Taraklı Ebru olmak üzere 6 çeşit ebru saptanmıştır.

66 adet eserin renkleri incelendiğinde en çok Lahor çividi onu takiben toprak kırmızısı kullanıldığı belirtilmiş olup bunları takiben açık kahve, koyu kahve, oksit sarısı, kırmızı, sarı, siyahı, mor, yeşil, turuncu, çivit mavi, haki yeşil ve vişne rengi kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- Arıtan A. S. (1999). Türk ebru sanatı ve bugünkü durumu, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 441-469.
- Arıtan. A. S.,(2010). “Batı dünyasının Türk cild tarihine bakışı ve Türk cild sanatının tarih içindeki gelişimi”, *İstem*, 8 (15), 169-192
- Arıtan A. S. (2002). *Türk ebru sanatı*. Türkler, 12. Konya
- A.Saim Arıtan, (1988)“Cild” maddesi, Türk Diyanet Vakfı. *İslam Ansiklopedisi*, 7, 551,552 Ankara.
- Aslanapa, O. (1995). *Orta Asya da cilt sanatı*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Atatürk Kültür Merkezi.
- Barutçugil H. (2007). *Ebru malzemeleri*. Barutçugil H. (der.). Türklerin ebru sanatı (s. 247-251). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Barutçugil H. (2007). *Ebru desen çeşitleri*. Barutçugil H. (der.). Türklerin ebru sanatı (ss. 255-325). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Barutçugil H. (1999). *Renklerin sonsuzluğu*. İstanbul: Yaşar Eğitim Ve Kültür Vakfı.
- Barutçugil H. (2001). *Suyun rüyası*. İstanbul: Ebristan.
- Başar F. & Tiryaki Y. (2006). *Türk ebru sanatı*. İstanbul: Gözen.
- Birol, İ. A. (1969). Ebru sanatkarları. *Yeşilay*, 425, 3. İstanbul.
- Çoktan A. (1992). *Türk ebru sanatı*. İstanbul: Emekçi.
- Çoktan, A. (1992). Türk ebru sanatı-tarihi, yapılışı, kelime anlamı ve ebru çeşitleri. *Bilim ve Teknik*, 7, İstanbul.
- Binark, İ. (1975). *Eski kitapçılık sanatlarımız*. Ankara: Ayyıldız. (Kazan Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği).
- Can, Y. , & Gün, R. (2011). *Ana hatlarıyla Türk İslam sanatları ve estetiği*. İstanbul: Kayıhan yay.
- Cunbur, M. (1990). *Milli kültür unsurlarımız üzerine genel görüşler*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi.
- Çankırı araştırmaları dergisi*, 8, (2011), Dr. Rıfki Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezi.
- Çığ, K. (1971). *Türk Kitap Kapları*, Doğan Kardeş. sf 30, 55
- Çığ, K. (2011). *Topkapı Sarayı ve Türk- İslam sanatları*. İstanbul : Kaynak.

- Dere Ö.M. *Ebru sanatı tarihçe, malzeme, uygulama*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat Ve Meslek Eğitimi Kursları Branş Kitapları Serisi
- Derman M.U. (1977). *Türk sanatında ebru*. Ak. Türk Süsleme Sanatları Serisi:5
- Elhan S. (1998). *Türk ebru sanatı*. Ankara: Murat Kitap.
- Elhan S. (2004). *Yapım yöntemleriyle ebru sanatı*. Ankara: Murat.
- Ersoy A. (1989). Ebru sanatı. *İlgi*.58. İstanbul.
- Göktaş U. (1987). *Ebru terimleri sözlüğü*. İstanbul: Anadolu Sanat.
- Güney Özkan S. (2010). *Geleneksel Türk kitap sanatları bugünün ustaları*. İstanbul: İstanbul kültür sanat.
- Güney, K.Z., & Güney. A. N. (2010). *Osmanlı süsleme sanatı*. Ankara: Sfn.
- Özçimi M. S. (2010). Gelenekli ebru sanatımız. Mehmet Turgut Doğan (Ed) *Bugünün ustaları*. İstanbul kültür sanat evi.
- Özen, M.E. (1985). *Yazma kitap sanatları sözlüğü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi.
- Özen, M. E. (1998). *Türk cilt sanatı*. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- (Sakin, 2012, s. 441)
- Sarı H. (2008). *Mustafa Düzgünman'ın ebru sanatına ve eğitimine katkısı* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Serin A. Y. (2008). Geleneksel Türk ebru sanatında kronolojik gelişim süreci ile ilgili bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 97-105
- Sungur N. (1994). Sanat ve kimya bir arada: Ebru. *Bilim ve Teknik*. S.316. Ankara
- Tanırdı Z. (2002). *Kitap ve cildi*. Gürsel Renda, Halil İnancık (Ed) Osmanlı Uygarlığı, İstanbul Kültür Bakanlığı, (s. 841-863), İstanbul: Has.
- Tanarlan T. (1994). Bilimsel açıdan ebru. *Bilim ve Teknik*, 316, 58. Ankara
- Toktaş P. (2012). Türk Ebru sanatçılarının kronolojik olarak incelenmesi. *Akdeniz Sanat Dergisi* 5 (9), 123-132
- Ülker M. (1993). *Geleneksel Türk sanatları*. İstanbul
- Türkmenoğlu, T.M. (1999). *Sudaki nakış ebru*. İstanbul: Milenyum.
- Temel Britannica Ansiklopedisi (1992) cilt:4, Ana.
- Yazgan (Tanyel) Ş. (2007). *Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan yazma eserlerdeki ebru çeşitleri* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Yazan I. (1986). Ebru sanatı. *Antika*, 14, 42 İstanbul.
- Yeni Rehber Ansiklopedisi (1993) cilt :4, Türkiye Gazetesi.

<http://www.atolyedem.com/ebru-dunyasi/tarihce/>
<http://ayanboya.com/ebru-malzemeleri.asp?id=485>
<http://www.aydaaktay.com/ebru-cesitleri.asp>
[http://www.aydaaktay.com/images/ustalar/sami-okyay/sami-okyay-ugur-derman_koleksiyonu1.jpg,](http://www.aydaaktay.com/images/ustalar/sami-okyay/sami-okyay-ugur-derman_koleksiyonu1.jpg)
<http://www.ebristan.com/?s=24>
[http://www.ebrusitesi.com/ebru_cesitleri.htm\)](http://www.ebrusitesi.com/ebru_cesitleri.htm)
<http://ebruland.com/ebru-sanati/geleneksel-turk-ebru-cesitleri-2.html/>
<http://www.forumgercek.com/diger-el-sanatlari/101140-kitaba-islenen-medeniyet-turk-cilt-sanati.html>
<http://www.gorselsanatlari.org/archive.php?topic=22804.0>
http://www.hatdergisi.com/HAT%20DERG%C4%B0S%C4%B0/cilt_sanati.htm
[http://www.hobimeydan.com/product.asp?id=6752 /](http://www.hobimeydan.com/product.asp?id=6752/)
[http://www.israsanatmalzemeleri.com/asp/product/475/Biz-Takimi-Paslanmaz /](http://www.israsanatmalzemeleri.com/asp/product/475/Biz-Takimi-Paslanmaz/)
<http://www.ktsv.com.tr/sanat/8-cilt>
<http://www.ktsv.com.tr/sanat/8-cilt>
<http://www.kuman-art.com/ebru/necmettin-okyay.html>
<http://sanat-magazin.com/alev-demirkesen-ile-geleneksel-el-sanatlari-uzerine-bir-soylesi/>
<http://www.ottomanart.org/ebru002.html/>
<http://3penses.blogspot.com/2010/12/bir-yolculuk-daha-baslad.html/>
<http://www.resimrehberi.com/resimleri/8557/koltuk-ebru-sanati.html/>
<http://www.roumi.nl/tr/index.php?ebru/taraklar/>
http://www.sanatpenceresi.com/osmanli_turk_el_sanatlari/ebrusanati/
[http://sifalibitkiler.sitesi.web.tr/geven.html /](http://sifalibitkiler.sitesi.web.tr/geven.html/)
<http://www.usakyereltarih.com/m/haber/madalyonlu-usak-hali-motifinin-ortaya-cikis-oykusu.html>
<http://ugurebrusanati.blogcu.com/ebru-sanati-nedir/7424166/>
(<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1>

Kaynak kişiler

Ali Akgül (Ebru sanatçısı Çankırı)

EKLER

**EK 1. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası : 1
Envanter No : 25
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Mutasar Meânî (Meânî Adlı
Eserin Kısaltılmış halidir)
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1304 Hicri (1886-1887 Miladi)
Sayfa sayısı : 232
Ölçüleri : 23.5x16 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma
Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön, arka kapak ve mıklep ebru, sertabla sırt kısmında ise kırmızı cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. Arka yüzde bulunan mıklepteki ebru ciltteki ebruya oranla oldukça sağlam kalmıştır.

Renk özellikleri : Koyu kahverengi ve lahor çividi rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine iri damlalar halinde lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde; ön, arka kapak ve mıklep üzerinde yer almaktadır. Boyalar koyu renkten açık renge doğru sırası ile serpilmiştir. Koyu kahve ve lahor çividi rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan koyu kahve ve lahor çividi rengi boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 2. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası : 2

Envanter No : 26

İnceleme Tarihi : 23.08.2013

Eserin Adı : Tuhfe-i Vehbi Şiir Kitabı
(Peygamberlerin Güzel Ahlakını Anlatılıyor)

Eserin Yazarı : -

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : 1281 Hicri (1864-1865 Miladi)

Sayfa sayısı : 48

Ölçüleri : 23.1x15 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kahverengi cilt bezi kullanılmıştır. Cilt üzerine sonradan bir mektup zarfı yapıştırılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

Renk özellikleri : Yeşil ve kırmızı rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Yeşil ve kırmızı rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan yeşil ve kırmızı renkli boyaları iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

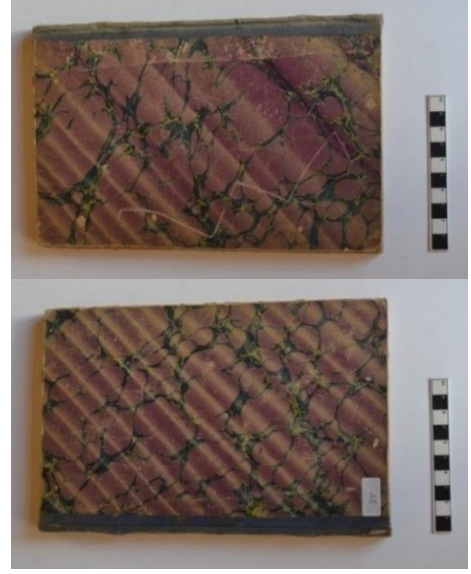
**EK 3. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası :	3	
Envanter No :	28	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Tespih Namazı Anlatılmaktadır	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	Matbu Baskı	
Eserin Devri :	1305-1308 Hicri (1887-1888, 1890-1891 Miladi)	
Sayfa sayısı :	104-94	
Ölçüleri :	15x22 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Osmaniye matbaasında basılmış olan kitap iki kitabın birleştirilmesi ile oluşturulmuştur ve üzerinde Hacı Teyfik Muhammed Emin Efendi ibaresi bulunmaktadır. Çarkuş tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Turuncu renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrolü battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Turuncu renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrolü lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan turuncu renk boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 4. DR. RIFKI KAMİL URG A ARAşTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER Fİşİ**

Örnek numarası :	4	
Envanter No :	35	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Tasavvurât ve-t Tesdikât Şehri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1304 Hicri (1886-1887 Miladi)	
Sayfa sayısı :	170	
Ölçüleri :	23.6x15.3 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğıyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde çizikler, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise mavi renkli cilt bezi kullanılmıştır. Matbaa-i Osmâniye basım yeri olarak kitapta yer almaktadır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi ve sarı renk boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine mor renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görölmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneğı eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi ve sarı rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, mor renk boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi ve sarı rengi boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görölməsi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt bir ileri bir geri çekilerek kâğıdın ileri ve geri gitmesi ile arada kalan hava sayesinde boyalar üzerinde çizgi gibi bir beyazlık elde edilerek, dalgalı ebru oluşması sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK. 5. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası :	5	
Envanter No :	74	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Vilâyât-i Şâhâne Mekteb-i İdâdiyesinin 1310 Sene-i Hicriyesi Resmî Programı Tarih-i Umûmî	
Eserin Yazarı :	Hasan Sırrı	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	Matbu Baskı Kâğıt	
Eserin Devri :	1310 Hicri (1892-1893 Miladi)	
Sayfa sayısı :	176	
Ölçüleri :	12x18 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kırmızı renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ayrıca üzerine mavi ve kırmızı kalemle karalamalar yapılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır. Kapak ortadan ikiye kırılmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ayrıca üzerine mavi ve kırmızı kalemle karalamalar yapılmıştır.	
Renk özellikleri :	Neftli lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Neftli lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, açık kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan neftli lahor çividi rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 6. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	6	
Envanter No :	146	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Hacı Muradı Veli Vakıf Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1306 Hicri (1888-1889 Miladi)	
Sayfa sayısı :	104	
Ölçüleri :	47.5x17.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :		
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Kenar kısımlarında cilt bezinden yapılmış bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımlar sökülmüş durumdadır, yerlerinde şerit halinde boşluklar bulunuyor. Ön yüzde ebrunun üzerine şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır. Kapak ortadan ikiye kırılmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ön kısımdaki gibi kenar kısımlarında deriden yapılmış bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımlar sökülmüş durumda, yerlerinde şerit halinde boşluklar bulunuyor.	
Renk özellikleri :	Mavi ve turuncu renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerinde az nefli lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Mavi ve turuncu renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, az nefli lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan mavi ve turuncu renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 7. DR. RIFKI KAMİL URG A ARAşTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER Fİşİ**

Örnek numarası:	7	
Envanter No	: 150	
İnceleme Tarihi	: 21.08.2013	
Eserin Adı	: Kastamonu Efka f Müdürlüğüne Yazılan Vazife Defteri	
Eserin Yazarı	: -	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi	: Kâğıt	
Eserin Devri	: 1305 Hicri (1887-1888 Miladi)	
Sayfa sayısı	: 64	
Ölçüleri	: 24x37 cm	
Geliş Tarihi	: -	
Geliş Şekli	: Bağış	
Bulunduğu Yer	: Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı	: -	
Tanımı	: Çarkuşe tekniğıyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz	: Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve tozlanmış durumdadır. Kitabın alt kısmı yırtılmıştır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz	: Arka kapakta bulunan ebru yıpranmış ve tozlanmış durumdadır ama ön kapakta bulunan ebruya göre daha iyi durumdadır. Kitabın alt kısmı yırtılmıştır ve kenarlarında ıslanıp kuruduğunu gösteren su lekeleri vardır.	
Renk özellikleri	: Neftli toprak kırmızı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli lahor çivit renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilgen boyalar altında damarlar halinde görölmektedir.	
Kompozisyon özelikleri	: Neftli battal ebru örneğı eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Neftli toprak kırmızı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, neftli lahor çivit renkli boya atılarak altta kalan neftli toprak kırmızı renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görölmesi sağlanmaya çalışılmıştır fakat renkler birbirini çokta fazla sıkıştırmamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 8. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	8	
Envanter No :	153	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	İmaret Aliyei Kayıt Maksus Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	El Yazması Defter Kâğıt	
Eserin Devri :	1292-1294 Rumi (1876-1887,1878-1879 Miladi)	
Sayfa sayısı :	51	
Ölçüleri :	37.5x24.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt ve kenar kısımlarında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Sırt kısmına ise muhtemelen sonraki bir dönemde siyah renkli cilt bezi geçirilmiş fakat zamanla oda yırtılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta bulunan ebru yıpranmış durumdadır. Arka yüzde de ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir fakat arka yüzde bulunan bu kâğıt büyük oranda yırtılmıştır.	
Renk özellikleri :	Oksit sarı rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol çividi ve petrol toprak kırmızı rengi boyalar atılmıştır. Bu iki petrol boya altta kalan oksit sarı renkli boyayı sıkıştırmış ve damarlar halinde görünmesini sağlamıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol çividi ve petrol toprak kırmızı rengi boyalar atılarak altta kalan oksit sarı rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında oksit sarı ve petrol çividi rengi boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır. Fakat toprak kırmızı renginin öd oranı az olmasından dolayı dairesel açılımı küçüktür ve dengeli bir dağılım oluşturamamıştır.	

**EK 9. DR. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT
KAPAĞI ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 9
Envanter No : 156
İnceleme Tarihi : 22.08.2013
Eserin Adı : -
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve El Yazması Defter
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1325 Rumi (1909-1910 Miladi)

Sayfa sayısı : 216
Ölçüleri : 32x20.3 cm

Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

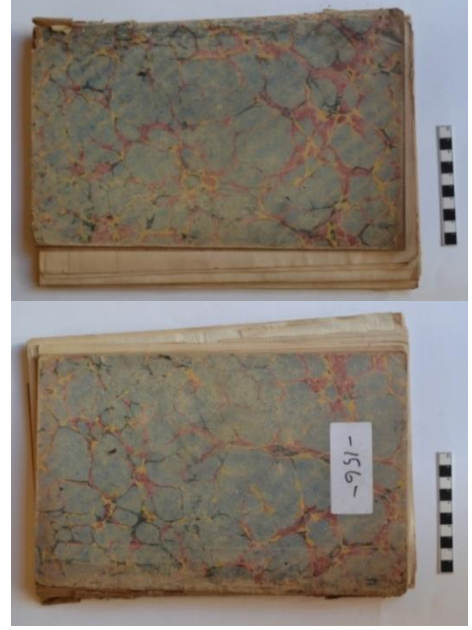
Tanımı : Dalgalı ebrudan yapılmış olan cilt genel olarak sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır. Dalgaları arka kapağa göre daha net görülmektedir.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır fakat dalgaları neredeyse yok olmak üzeredir.

Renk özellikleri : İs siyahı, sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine lahor çividi rengi boya atılmıştır. Lahor çividi rengi boya altta kalan siyah sarı ve kırmızı renkli boyaları sıkıştırmış ve damarlar halinde görünmesini sağlamıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında neredeyse kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Siyah, sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan siyah, sarı ve kırmızı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Bu eserimizde dalgalar çok net görünmemektedir neredeyse dalgalar kaybolmaya başlamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmamış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 10. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 10
Envanter No : 173
İnceleme Tarihi : 21.08.2013
Eserin Adı : Vakıflara Ait Varidat Cetveli
(Masarruf Defteri)
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve El Yazması Defter
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1302 Rumi (1886-1887 Miladi)
Sayfa sayısı : 53
Ölçüleri : 39.5x55.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Sırt kısmında bulunan cilt bezinin büyük bir kısmı kopmuştur. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol mor renk boya atılmıştır. Mor renk boya altta kalan oksit sarı ve petrol lahor çividi renk boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesini sağlamıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

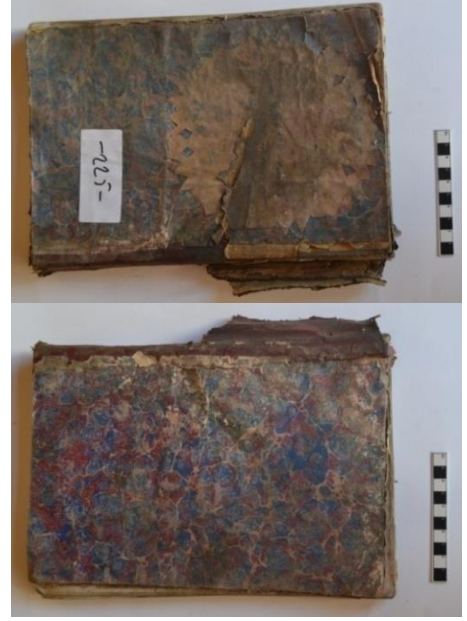
Kompozisyon özellikleri : Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, mor renk boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 11. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	11	
Envanter No :	223	
İnceleme Tarihi :	27.01.2014	
Eserin Adı :	Hazîne-i Efkafe Defteri Ta'limât-ı Hisâbiye Dersââdet- Matbaa-i Osmaniye	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1327 Hicri (1909-1910 Miladi)	
Sayfa sayısı :	61	
Ölçüleri :	23x15.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar ve renk değişiklikleri mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmı ise tamamen yok olmuştur. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve yarısına yakını yırtılmış durumdadır. Kalan kısımları cilde bantlarla tutturmuşlardır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve yarısından fazlası yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine açık kahverengi boya atılmış gibi görünmektedir ama kitabın iç bölümünde bulunan küçük bir ebru detayından açık kahverengi boya gibi görünen rengin mor renk boya olduğu anlaşılmaktadır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla mor renk boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi renk boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 12. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	12	
Envanter No :	225	
İnceleme Tarihi :	22.08.2013	
Eserin Adı :	Çerkeş Vaku Can Efkafl İmar Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1306-1312 Rumi (1890-1891, 1896-1897 Miladi)	
Sayfa sayısı :	73	
Ölçüleri :	19.6x29.4 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve tozlanmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta bulunan ebru yıpranmış ve tozlanmış durumdadır ama ön kapakta bulunan ebruya göre daha iyi durumdadır.	
Renk özellikleri :	Neftli toprak kırmızı ve çivit lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli çivit mavi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Neftli toprak kırmızı ve çivit lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, neftli çivit mavi rengi boya atılarak altta kalan neftli toprak kırmızı ve lahor çivit renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır fakat boyalar birbirini çokta fazla sıkıştırmamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmamış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 13. DR. RIFKI KAMİL URGA ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	13	
Envanter No :	542	
İnceleme Tarihi :	22.08.2013	
Eserin Adı :	Abdest ve Namaz'la İlgili Kitap	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1268 Hicri (1851-1852 Miladi)	
Sayfa sayısı :	200	
Ölçüleri :	20x13 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Kitapta bağışlayan Çörekçioğlu Ali Efendi yazmaktadır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında kullanılan cilt bezinin rengi kaybolmuştur.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve büyük bir bölümü yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	İs siyahı ve oksit sarı toprak renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi renkli boya atılmıştır. Petrol lahor çividi renkli boya altta kalan is siyahı ve oksit sarı toprak renkli boyaları sıkıştırmış ve damarlar halinde görünmesini sağlamıştır. Renkler oldukça solmuştur. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. İs siyahı ve oksit sarı toprak rengi atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla petrol lahor çividi rengi iri damlalar halinde atılarak altta kalan is siyahı ve oksit sarı toprak renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru oldukça yıprandığı için homojen bir dağılım sağlanıp sağlanamadığı anlaşılamamaktadır.	

**EK 14. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	14	
Envanter No :	545	
İnceleme Tarihi :	27.01.2014	
Eserin Adı :	Abdu-d Dâif	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	Hicri 962 (1554-1555 Miladi)	
Sayfa sayısı :	211	
Ölçüleri :	20.5x12.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgan Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Kitapta eserin sahibi Çankırı'lı Mehmet Bin İbrahim yazmaktadır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış, solmuş ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış, solmuş ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi, kırmızı ve açık kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi rengi atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuş durumdadır.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, açık kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi ve kırmızı rengi sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Oluşturulan bu ebru üzerine çok iri damlalar halinde öd oranı fazla petrol lahor çividi rengi atılmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 15. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	15	
Envanter No :	649	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Risâleyi İmtihan (İmtihan Risalesi Kitapçığı) Ebül beka külliyyatı	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	32	
Ölçüleri :	15.3x22.3 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :		
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine öd oranı fazla koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilken boyalar altında çok ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla koyu kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 16. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 16

Envanter No : 652

İnceleme Tarihi : 23.08.2013

Eserin Adı : 40 Hadis Usfuri Şerhi
(Açıklama)

Eserin Yazarı : Muhammed Emin Efendi

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : 1312 Hicri
(1894-1895 Miladi)

Sayfa sayısı : 46

Ölçüleri : 23.5x15.5 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebrunun yarısı yırtılmış durumdadır. Sağlam kalan kısımdaki ebru yıpranmış olmasına nazaran net olarak görülebilmektedir.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebrunun alt kısmının köşelerinde yırtılmalar mevcuttur.

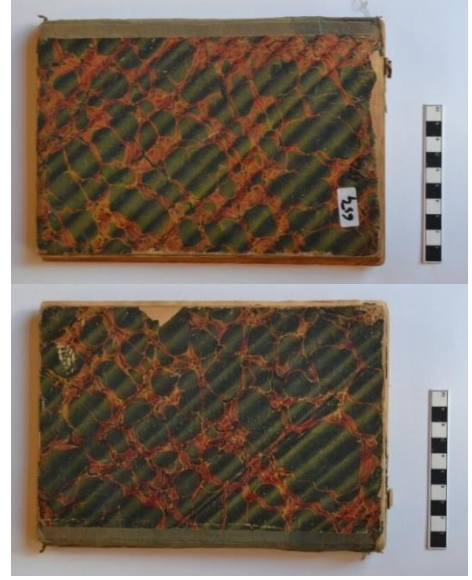
Renk özellikleri : Kahverengi boya açık koyulu atılarak kullanılmıştır. Üzerine öd oranı fazla mor renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kahverengi boya açık koyulu atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla mor renk boya iri damlalar halinde atılarak, altta kalan kahverengi boya iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 17. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 17
Envanter No : 654
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Mizanül İntizam (Terazi)
Eserin Yazarı : Hasan Hilmi
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1303 Hicri
(1885-1886 Miladi)
Sayfa sayısı : 176
Ölçüleri : 23.2x15.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Ahlaki davranışların nasıl olması gerektiğini anlatan kitabımız çarkuşe tekniğiyle yapılmıştır. Cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çok küçük çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise yeşil renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır fakat alt kısmında küçük bir bölüm yırtılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır fakat kenar kısmında üçgen biçiminde küçük bir bölüm yırtılmıştır.

Renk özellikleri : Haki yeşil, sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine haki yeşil rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında neredeyse kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Haki yeşil, sarı ve kırmızı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, haki yeşil rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan haki yeşil, sarı ve kırmızı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt bir ileri bir geri çekilerek kâğıdın ileri ve geri gitmesi ile arada kalan hava sayesinde boyalar üzerinde çizgi gibi bir beyazlık elde edilerek, dalgalı ebru oluşması sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 18. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 18

Envanter No : 655

İnceleme Tarihi : 23.08.2013

Eserin Adı : Arazi Hükümleri Kitabı

Eserin Yazarı : Ömer Hilmi

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : -

Sayfa sayısı : 90

Ölçüleri : 15x23.6 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Eser mal bölünme esaslarında ahlaki davranışların nasıl olması gerektiğini anlatmaktadır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise mavi renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

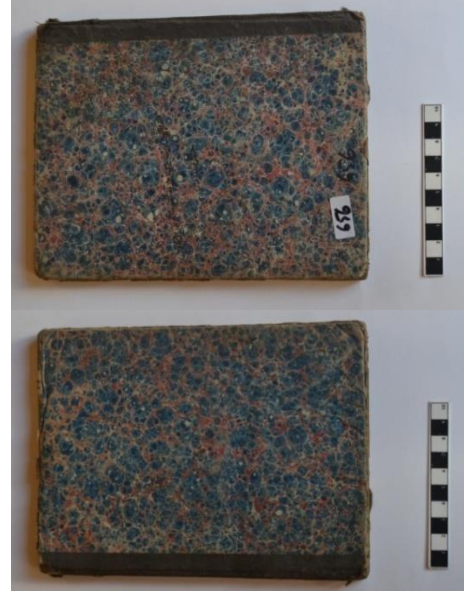
Renk özellikleri : Vişne rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Vişne rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan vişne rengi boya iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmeleri sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 19. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 19
Envanter No : 656
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Kâfiye Arapça Dil Bilgisi
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : Abdül Mecid zamanında yazılmıştır.
Sayfa sayısı : 70
Ölçüleri : 21x157 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi
Fiyatı :

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru genel olarak sağlam durumdadır. Fakat kenar kısımları biraz yıpranmış durumdadır. Kitabın üzerinde Osmanlıca Kengiri sancağı tabakhane mahallinde arzu ahal olunan Ali aksanları hâsılatı defteri 1264 diye not alınmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru genel olarak sağlam durumdadır. Fakat kenar kısımları biraz yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Toprak kırmızı rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol mavimsi yeşil rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Petrol mavimsi yeşil ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol mavimsi yeşil rengi boya atılarak altta kalan petrol mavimsi yeşil rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır fakat renkler birbirini çokta fazla sıkıştırmamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 20. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	20	
Envanter No :	657	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Dini Mûtalealar Abdullâh İbn-i Muhammed Yusuf Efendi Hazretleri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	74	
Ölçüleri :	14.5x22.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kahverengi cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Neftli lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli toprak kırmızı rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Neftli lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, neftli toprak kırmızı rengi boya atılarak altta kalan neftli lahor çividi rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat renkler birbirini çokta fazla sıkıştıramamıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 21. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	21	
Envanter No :	658	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Hülasatul Mîzân Molla Fenârî Şerhi (Açıklama)	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1301 Hicri (1883-1884 Miladi)	
Sayfa sayısı :	144	
Ölçüleri :	23.3x15 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü açık kahverengi ve petrolü lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrolü battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi rengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrolü açık kahverengi ve petrolü lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan lahor çividi rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 22. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 22
Envanter No : 659
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Arapça Dil Bilgisi Kitabı
Eserin Yazarı : Hulusi
Eserin Cinsi ve : Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 48
Ölçüleri : 22.3x14.3 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi

Fiyatı :
Tanımı : Kitap birkaç farklı bölümden oluşmaktadır. Aralarında not sayfaları eklenmiş bir biçimde ciltlenmiştir. Buradan da kitabın orijinal cildinin farklı bir cilt olduğunu anlamaktayız. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.

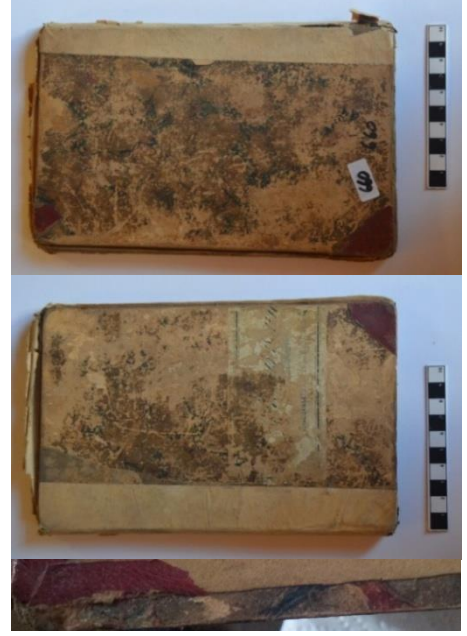
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.

Renk özellikleri : Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan sarı ve kırmızı renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 23. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 23
Envanter No : 660
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Arşı Azam (Cennetin Kapıları)
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1302 Hicri
(1884-1885 Miladi)
Sayfa sayısı : 124
Ölçüleri : 14x22.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Eserin üzerinde Çerkeş müftüsü Elhaç Muhammed Efendi hayratı yazmaktadır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise muhtemelen sonradan yapıştırılmış krem rengi kâğıt kullanılmıştır. Ayrıca kitabın köşe kısımlarında üçgen şeklinde bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır. İki köşesinde vişne rengi deri kullanılmış ve üst köşedeki derinin büyük bir bölümü yırtılmıştır alt köşedeki deri büyük oranda sağlamdır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır. Alt köşe kısmında üçgen biçiminde vişne rengi deri kullanılmıştır. Üst köşede kullanılan deri sökülmüştür yerinde yırtılma izi bulunmaktadır. Ayrıca kitabın arka yüzüne bir kâğıt yapıştırılmıştır üzerinde bir yazı bulunmaktadır ama yazı okunmayacak şekilde yıpranmış ve yırtılmıştır.

Renk özellikleri : Kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu öd oranı fazla lahor çividi renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpiyen boyalar altında kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla lahor çividi renk boya atılarak altta kalan kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 24. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 24
Envanter No : 662
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Tasavurat Üzerine Haşiye
(Ek Bilgi)
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 148
Ölçüleri : 12.5x20 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Yazılan bir kitaba ek açıklama amacıyla yazılmıştır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise muhtemelen sonradan yapıştırılmış olan krem rengi kâğıt kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.

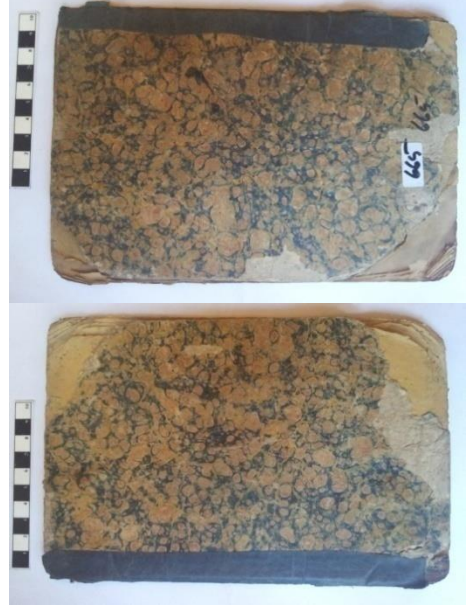
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.

Renk özellikleri : Sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol kırmızı rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında neredeyse kaybolmuş durumdadır.

Kompozisyon özellikleri : Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol kırmızı rengi atılarak altta kalan sarı ve lahor çividi renkleri sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 25. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	25	
Envanter No :	665	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Mağne-ttullâb Öğrencilere Nasihât vs.	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1304 Hicri (1886-1887 Miladi)	
Sayfa sayısı :	50	
Ölçüleri :	15.3x23.1 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Matbaa-i Âmine de Abdülaziz Han zamanında basılmış olan eser çarkuşe tekniğiyle yapılmıştır. Cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebrunun alt ve üst kısmının köşelerinde yırtılmalar mevcuttur.	
Renk özellikleri :	Sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilmiş boyalar altında kaybolmuş durumdadır.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, neftli açık kahverengi boya atılmıştır. Kahverengi ve lahor çividi renkli boyaların altında kalan sarı renk iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Kahverengi boya lacivert boyayı çok sıkıştıramamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

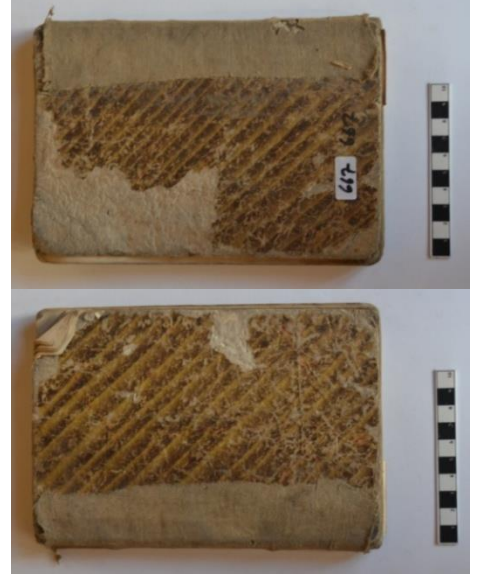

**EK 26. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	26		
Envanter No :	666		
İnceleme Tarihi :	23.08.2013		
Eserin Adı :	Vasiyet Risalesi		
Eserin Yazarı :	-		
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı		
Malzemesi :	Kâğıt		
Eserin Devri :	-		
Sayfa sayısı :	96		
Ölçüleri :	15x23.7 cm		
Geliş Tarihi :	-		
Geliş Şekli :	Bağış		
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu Araştırma Merkezi		
Fiyatı :	-		
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında açık kahverengi cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.		
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.		
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır.		
Renk özellikleri :	Lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında çok ince damarlar halinde görülmektedir.		
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, açık kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.		

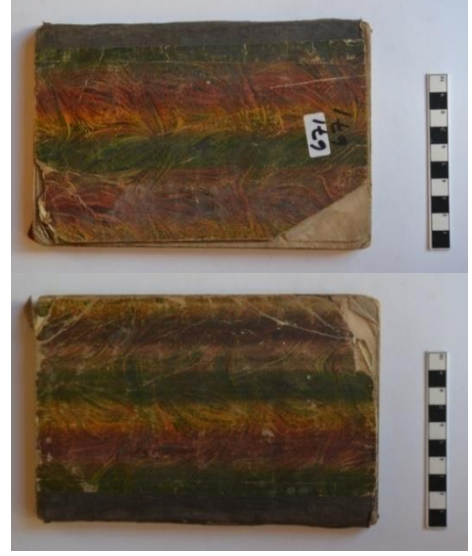
**EK 27. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	27	
Envanter No :	667	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Abdü-l Vehhâb Ale-l Veledeyhi	
Eserin Yazarı :	Neşreden Et- Tebrizî El- Merlâşî	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1304 Hicri (1886-1887 Miladi)	
Sayfa sayısı :	155	
Ölçüleri :	14x21 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kumaş kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun dörtte biri yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır fakat kenar kısmında üçgen biçiminde küçük bir bölüm yırtılmıştır.	
Renk özellikleri :	Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, koyu kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan sarı ve kırmızı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Normalde dalgalı ebruda oluşan dalgalar beyaz olur fakat bu eserde sarıdır; bunun sebebinin ise kâğıdın sarı olması ihtimaline bağlaya biliriz. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 28. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 28
Envanter No : 671
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Hâşiyetü-s Seyyid Ale-t
Tasavvurât
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 148
Ölçüleri : 13x20 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -
Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.
Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır. Sağ alt ve üst köşesi yırtılmıştır.
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış ve solmuş durumdadır ve sol alt ve üst köşesi yırtılmıştır.
Renk özellikleri : Haki yeşil, sarı, yeşil, lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar bizle sürme usulü ile atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.
Kompozisyon özellikleri : Şal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Haki yeşil, sarı, yeşil, lahor çividi ve kırmızı renkli boyalar bizle sürme usulü ile atılmıştır. Boyalar atıldıktan sonra biz yardımı ile şal ebrusu yapılmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 29. DR. RIFKI KAMİL URG ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	29	
Envanter No :	672	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Şerhül Akayit	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	359	
Ölçüleri :	16x23.8 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	İslam'ın inanç esaslarını anlatan eser Matba-i Mesudiyyede basılmıştır. Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun dörtte bire yakını yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır fakat kenar kısmında bir bölüm yırtılmıştır.	
Renk özellikleri :	Lahor çividi ve kırmızı toprak renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine yeşil renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Lahor çividi ve kırmızı toprak renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, yeşil renkli boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi ve kırmızı toprak renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 30. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 30

Envanter No : 685

İnceleme Tarihi : 27.01.2014

Eserin Adı : Risâle-i Hamîdiyye Çerkeşli
Şeyhzâde Hıfzullah Efendi

Eserin Yazarı : -

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : -

Sayfa sayısı : 34

Ölçüleri : 19.5x13.5 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

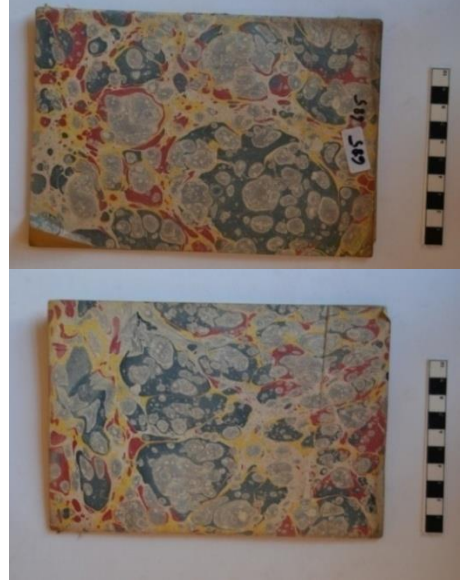
Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru iyi durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru iyi durumdadır.

Renk özellikleri : Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine iri damlalar halinde lahor çividi renkli boya atılmıştır. Daha sonra ise bu renklerin üzerine çok açık renk nefli lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilene boyalar altında iri damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı ve kırmızı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, iri damlalar halinde lahor çividi renkli boya atılmıştır. Daha sonra ise bu renklerin üzerine çok açık renk nefli lahor çividi renkli boya atılmıştır. Öd oranı fazla açık renk nefli lahor çividi renkli boya ile iri damlalar halinde atılan lahor çividi renkli boya alta kalan sarı ve kırmızı renkli boyaları sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 31. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 31
Envanter No : 688
İnceleme Tarihi : 22.08.2013
Eserin Adı : Arapça Dil Bilgisi –İzhar Zeyni Zâde
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 384
Ölçüleri : 22x15 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Oldukça yıpranmış olan cildin dış yüzeyi cilt bezi ile kaplanmıştır. Eserde mıkletin ve sertabın iç kısmında bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar ve solmalar mevcuttur. Eserde mıkletin ve sertabın iç kısmında bulunan ebrular mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapak yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapak da yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Neftli battal ebru örneği eserde, mıkletin ve sertabın iç kısmında yer almaktadır. Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, neftli lahor çividi renkli boya atılmıştır. Neftli lahor çividi renkli boya lahor çividi ve kırmızı renkli boyaları sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 32. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 32
Envanter No : 695
İnceleme Tarihi : 27.01.2014
Eserin Adı : Hediye-tü-l Kabr
(Kabir Hediyesi)
Eserin Yazarı : Muhammed Emin Gere-devi
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 183
Ölçüleri : 21.3x14.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi
Fiyatı :

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt genel olarak sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise yeşil kumaş kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.

Renk özellikleri : Koyu kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine öd oranı fazla lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi renkli boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan kahverengi boya iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 33. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	33	
Envanter No :	725	
İnceleme Tarihi :	22.08.2013	
Eserin Adı :	Arazi Kayıt Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1289 Hicri (1872-1873 Miladi)	
Sayfa sayısı :	63	
Ölçüleri :	23x35.6 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgan Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ayrıca kitabın kenar kısmında su aldığı gösteren lekelenmeler mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührülenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır. Ön yüzde ebrunun üzerinde iki adet şemse bulunmaktadır. Cilt üzerinde bulunan şemselerin bit tanesi kare bir tanesi de elips şeklindedir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve üst kısmı yırtılmıştır.	
Renk özellikleri :	Açık kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı az neftli lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan kahverengi boya iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

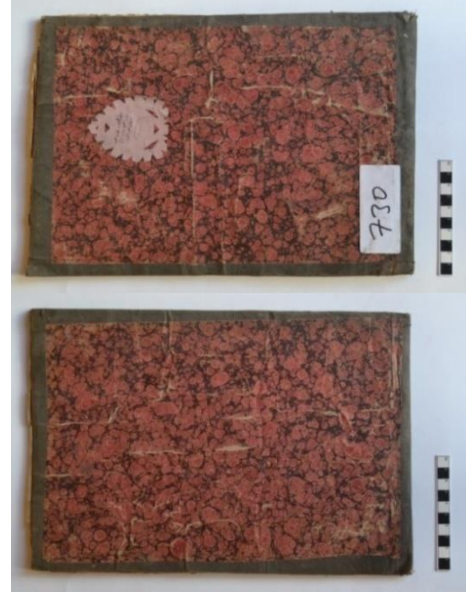
**EK 34. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	34	
Envanter No :	728	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Çankırı İmar Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1315 Rumi (1899/1900 Miladi)	
Sayfa sayısı :	89	
Ölçüleri :	19.9x29.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta bulunan ebru oldukça yıpranmış ve silinmiş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Neftli toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Neftli toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar oluşturulan zemin üzerine, neftli lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan neftli toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır fakat renkler birbirini çokta fazla sıkıştırmamıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmamış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 35. DR. RIFKI KAMİL URGA ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	35	
Envanter No :	730	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Kenkırı Efka (Vakıf) Kayıt Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	El Yazması Defter Kâğıt	
Eserin Devri :	1294 Rumi (1878/1879 Miladi)	
Sayfa sayısı :	35	
Ölçüleri :	24.3x34.4 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt ve kenar kısımlarında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührülenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta bulunan ebru yıpranmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	İs siyahı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü toprak kırmızı renkli boya atılmıştır. Bu iki petrolü renk altta kalan is siyahı renkli boyayı sıkıştırmış ve damarlar halinde görünmesini sağlamıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrolü battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. İs siyahı renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine öd oranı az petrolü toprak kırmızı rengi boya atılarak altta kalan is siyahı renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 36. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 36
Envanter No : 1268
İnceleme Tarihi : 21.08.2013
Eserin Adı : Defteri Maaşı Memuriye
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve El Yazması Defter
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1276 Hicri
(1859/1860 Miladi)
Sayfa sayısı : 43
Ölçüleri : 39x27.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kahverengi renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Uç kısmı şekilli kesilmiş, su damlasını andıran kâğıdın üzerine yazılar yazılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır.

Renk özellikleri : Oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol açık kahverengi boya atılarak altta kalan oksit sarı ve petrol lahor çividi renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 37. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	37	
Envanter No :	1288	
İnceleme Tarihi :	22.08.2013	
Eserin Adı :	Çerkeş deki Camiyi Şerifin Tahrirat Masaruf Kayıt Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Çizgili Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1321 Hicri (1903-1904 Miladi)	
Sayfa sayısı :	37	
Ölçüleri :	32x20.3 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebruda da küçük yırtıklar vardır.	
Renk özellikleri :	Kırmızı toprak ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine su oranı fazla yeşil renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kırmızı toprak ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, su oranı fazla yeşil renk boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan kırmızı toprak ve mavi renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 38. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 38
Envanter No : 1299
İnceleme Tarihi : 21.08.2013
Eserin Adı : Vakıf Masaruf Defteri
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve El Yazması Defter
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1314 Hicri
(1896/1897 Miladi)
Sayfa sayısı : 12
Ölçüleri : 36.5x24.2 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Deformasyon sonucu ön ve arka kapak rengi kahverengi gibi görünmektedir ama iç detayda mor olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca defterin kenar kısımlarında su aldığı gösteren lekelenmeler mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

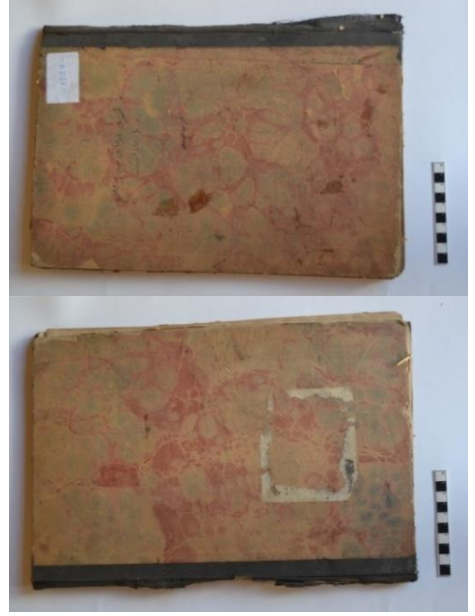
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Oksit sarı ve nefli lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine nefli mor renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Nefli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı ve nefli lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, nefli mor renkli boya atılarak altta kalan oksit sarı ve nefli lahor çividi renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 39. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	39	
Envanter No :	1329	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Kastamonu Efkafe Müdüriyetine Gelen ve Yazılan Vakıf Kayıt Cevabı	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1340 Rumi (1924 Miladi)	
Sayfa sayısı :	82	
Ölçüleri :	24.5x37.8 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar ve solmalar mevcuttur. Üstteki örnekte görüldüğü gibi lahor çividi boya bazı renklerle üzerine atıldığında yeşil gibi görünmektedir. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır. Ebrunun üzerine kare bir kâğıt yapıştırılmış fakat yırtılmış ve geriye küçük bir kısmı kalmıştır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan toprak kırmızı renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmaya çalışılmıştır fakat renklerin birbirini fazla sıkıştırmamıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 40. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	40	
Envanter No :	1870	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Çerkeş Ehli İslam Kayıt Defteri (Nüfus Defteri)	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1250 Hicri (1834/1835 Miladi)	
Sayfa sayısı :	121	
Ölçüleri :	19x55 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında kullanılan malzeme ise yırtılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Muhtemelen kenar kısımlarında deriden yapılmış bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımlar sökülmüş durumdadır, yerlerinde şerit halinde boşluklar bulunuyor. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı, oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı, oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan toprak kırmızı, oksit sarı ve lahor çividi rengi boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 41. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	41	
Envanter No :	1876	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Viran Şehirdeki Nahiyesi Efka Kayıt Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1280 Hicri (1863/1864 Miladi)	
Sayfa sayısı :	146	
Ölçüleri :	17,5x48.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührülenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları silikleşmiş durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmıştır ve bazı kısımları silikleşmiş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine sulandırılmış toprak kırmızı rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilgen boyaların altında ince damarlar halinde görünmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, sulandırılmış toprak kırmızı renkli boya atılarak altta kalan toprak kırmızı ve siyah renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 42. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	42	
Envanter No :	1878	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Ulak-ı Ambarözü Viran Şehir Dolaylarındaki Nüfus Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1250-1270 Hicri (1834/1835 - 1853/54 Miladi)	
Sayfa sayısı :	216	
Ölçüleri :	17.2x48.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührülenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları silikleşmiş durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları şekilli bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmıştır ve bazı kısımları silikleşmiş durumdadır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında ince damarlar halinde görünmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, açık kahverengi boya atılarak altta kalan toprak kırmızı ve is siyahı renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 43. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	43	
Envanter No :	1880	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Ankara Eyaleti dâhilinde Kankırı Sancağı Defteri Nazım İdaresinde Bulunan Boğaz Han Kazası Nüfus Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1260 Hicri (1844/1845 Miladi)	
Sayfa sayısı :	16	
Ölçüleri :	19.3x55.2 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ayrıca defterin kenar kısımlarında su aldığı gösteren lekelenmeler mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kırmızı renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Kenar kısımlarında deriden yapılmış kırmızı renk bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımlar sökülüş durumda, yerlerinde şerit halinde boşluklar bulunuyor. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi renkli boya atılarak altta kalan oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 44. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	44	
Envanter No :	1890	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Kalecik Kasabası Nüfus Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1230-1277 Hicri 1814-1815, 1860-1861 Miladi)	
Sayfa sayısı :	142	
Ölçüleri :	18,3x51,5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında ise kırmızı renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları silikleşmiş durumdadır. Ebrulu kâğıt yüzeye yapıştırıldıktan sonra aynı ebrudan kesilerek kenar kısımlarına çerçeve yapılmıştır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır. Bu ebru teknedan alınırken sıyrılmadan alınmıştır. Boyalar tekneye sıkıştırılarak atıldığında ebrularda tanelerin ortasında koyu renk daireler oluşur buda tekne sıkışık olduğu için boyanın açılmadığını gösterir. Açılmayan boylarla sıyırma usulü ile alındığında ebrunun üzerinde çizikler oluşur.	
Arka Yüz :	Eserin arka yüzünde bulunan ebru kaybolmuştur.	
Renk özellikleri :	Ön yüzde is siyahı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyların altında ince damarlar halinde görünmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrolü battal ebru örneği eserde, ön kapak üzerinde yer almaktadır. Ön yüzde is siyahı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, kahverengi boya atılarak altta kalan is siyahı renkli boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boylar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 45. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	45	
Envanter No :	1891	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Esnaflık Hazine Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	El Yazması Defter Kâğıt	
Eserin Devri :	26 Muharrem 1289 Hicri (05 Nisan 1872 Miladi)	
Sayfa sayısı :	179	
Ölçüleri :	17x49,2 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış ve tozlanmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ve kenar kısımlarında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Kenar kısımlarında deriden yapılmış kırmızı bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımların bir bölümü sökülüş durumda, dökülen yerlerde şerit halinde boşluklar bulunuyor. Ön yüzde bulunan ebrunun üzerinde şemsesi bulunmaktaymış ama kaldırılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ebrunun üzerine yazılar yazılmıştır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve turuncu renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında ince damarlar halinde görünmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve turuncu renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan toprak kırmızı ve turuncu renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 46. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	46	
Envanter No :	1897	
İnceleme Tarihi :	21.08.2013	
Eserin Adı :	Çankırı Tut (Yapraklı) Nüfus Defteri	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması Defter	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	1220 Hicri (1805-1806 Miladi)	
Sayfa sayısı :	171	
Ölçüleri :	19.5x55cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ve kenar kısımlarında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ebrulu kâğıt yüzeye yapıştırıldıktan sonra aynı ebrudan kesilerek kenar kısımlarına çerçeve yapılmıştır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ebru burada iki parça halindedir ve aynı ebrudan kesilerek kenar kısımlarına çerçeve yapılmıştır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine siyah boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, kahverengi boya atılarak altta kalan toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 47. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 47
Envanter No : 2240
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Fıkıh'la İlgili Kitap
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 64
Ölçüleri : 14x20.8 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Mustafa Yıldız'ın bağışdır
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebrunun özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru da ön kapak da kullanılan ebru gibi özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Toprak kırmızı ve is siyahı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine öd oranı fazla lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görünmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve is siyahı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, öd oranı fazla lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan toprak kırmızı ve is siyahı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bu yöntemle yapıldığını da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 48. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 48
Envanter No : 2244
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Arapça Lugat (Dil Bilgisi Kitabı)
Eserin Yazarı : Seyit Alel İzzet tarafından
Yayına Hazırlanmış ve Maarif
Nezaret İzniyle Üretilmiştir
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : 1207 Hicri
(1792-1793 Miladi)
Sayfa sayısı : 104
Ölçüleri : 14.3x22.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Mustafa Yıldız'ın bağışdır
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kahverengi renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebrunun özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır. Ayrıca alt köşesinde de yırtılma vardır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru da ön kapak da kullanılan ebru gibi özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır ve üst köşesinde de yırtılma vardır.

Renk özellikleri : Toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, koyu kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan toprak kırmızı ve oksit sarı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bu yöntemle yapıldığını da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 49. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	49	
Envanter No :	2354	
İnceleme Tarihi :	23.08.2013	
Eserin Adı :	Fî- Kab-i Selim Tefcir-ut Tensim	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve Malzemesi :	Matbu Baskı Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	211	
Ölçüleri :	16.3x24.1cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Kalbin Günahlardan Arındırılması ile Dua ve Zikirlerle alakalı olan kitap çarkuşe tekniğiyle yapılmıştır ve cilt genel olarak sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise bordo renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır. Ayrıca alt köşesinde de yırtılma vardır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru da ön kapak da kullanılan ebru gibi özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı, lahor çividi ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine çivit mavi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görünmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı, lahor çividi ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, çivit mavi renkli boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan Toprak kırmızı, lahor çividi ve oksit sarı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bu yöntemle yapıldığını da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.	

**EK 50. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	50	
Envanter No :	2443	
İnceleme Tarihi :	27.01.2014	
Eserin Adı :	Çocuklar İçin Dua Kitabı	
Eserin Yazarı :	İmamzâde Ahmed Hamdi Efendi	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	40+40+10+6=96	
Ölçüleri :	16x22 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çocuklar için duaların bulunduğu kitabın ön yüzü ebru tekniğiyle yapılmış arka yüzü ve sırt kısmı ise siyah deriden yapılmıştır. Cildin sırt kısmında kullanılan deri yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun özellikle kenar kısımları olmak üzere, yer yer yıpranmış durumdadır. Ayrıca alt köşesinde ve orta kısmında büyük bir bölüm yırtılmıştır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta siyah deri kullanılmıştır ve derinin üzerinde ince işlemler mevcuttur.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında ince damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ebru ön kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi renkli boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan toprak kırmızı ve is siyah renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bu yöntemle yapıldığını da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır. Kitabın arka kapağında bulunana cilt ise siyah deriden yapılmıştır. Üzerinde kabartma bitkisel motifler bulunmaktadır. Muhtemelen arka kapak kitabın orijinal cildinden kalmadır ön kapak ise bir tadilat sonucu yapılmıştır.	

**EK 51. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 51
Envanter No : 2444
İnceleme Tarihi : 23.08.2013
Eserin Adı : Dil Bilgisi Kitabı
Eserin Yazarı : Anonim
Eserin Cinsi ve : Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 128
Ölçüleri : 22,5x44 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan
Araştırma Merkezi

Fiyatı :

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılmıştır, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır ve üst köşesi yırtılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır ve üst köşesi yırtılmıştır.

Renk özellikleri : Açık kahverengi ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Açık kahverengi ve lahor çividi renk de boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, koyu kahverengi boya atılarak altta kalan açık kahverengi ve lahor çividi rengi boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

**EK 52. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 52
Envanter No : 2446
İnceleme Tarihi : 26.01.2014
Eserin Adı : Arapça Dil Bilgisi
Kitâb-u Esmâu-l Ef'âl Sahibi
Receb Bin Yûsuf
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Malzemesi : El Yazması
Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 65
Ölçüleri : 14,3x19,3 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı :

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön kapak, arka kapak ve mıklepte, iç ve dış yüzeylerinde ebru, Sertab ve kenar kısmında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapağın dış yüzünde kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. İç yüzeydeki ebru genel olarak sağlam durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapağın dış yüzünde kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. İç yüzeydeki ebru genel olarak sağlam durumdadır. Arka yüzde bulunan mıklebin ön ve arka yüzü cilde oranla sağlam kalmıştır.

Renk özellikleri : Kırmızı toprak, lahor çividi ve pigment sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine neftli lahor çividi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Şal ebru örneği eserde; ön, arka kapağın iç ve dış yüzeyleri ile mıklebin iç ve dış yüzeylerinde yer almaktadır. Kırmızı toprak, lahor çividi ve pigment sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi renkli boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan kırmızı toprak, lahor çividi ve pigment sarı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Daha sonra bir biz yardımı ile renkler karıştırılarak şal ebrusu oluşturulmuştur. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 53. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 53

Envanter No : 2504

İnceleme Tarihi : 26.01.2014

Eserin Adı : Eyyuhe-L Veled Risalesi (İmam Gazzâli'nin Risâlesi Meşhûr)

Eserin Yazarı : -

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : 10 Ramazan 1285
(25 Aralık 1868)

Sayfa sayısı : 28

Ölçüleri : 20x56,3 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urga
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Es Seyyid Hâfız Muhammed Fehmi Efendi'nin kitabı diye not düşülen kitap çarkuşe tekniğiyle yapılmıştır. Cildi yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmamıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine iri damlalar halinde nefti açık kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında ince damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Neftli battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Nefti lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, iri damlalar halinde açık kahverengi boya atılmıştır. Açık kahverengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan lahor çividi renkli boya iyice sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 54. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 54
Envanter No : 2534
İnceleme Tarihi : 25.01.2014
Eserin Adı : Menzil-ül Hafâ (Gizli Yollar)
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -

Sayfa sayısı : 129

Ölçüleri : 12,3x20 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Hafız Süleyman Efendi'nin kitabı diye not düşülen kitap çarkuşe tekniğiyle yapılmıştır. Cildi yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Kırmızı toprak ve oksit sarı rengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Neftli battal ebru örneği eserde; ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Kırmızı toprak ve oksit sarı renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrolü lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan kırmızı toprak ve oksit sarı renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 55. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 55
Envanter No : 2552
İnceleme Tarihi : 28.01.2014
Eserin Adı : Arapça Dil Bilgisi Kitabı
Eserin Yazarı : Kavaklı Zâde Hacı Efendi
Hâşiye
**Eserin Cinsi ve
Malzemesi :** El Yazması
Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 80
Ölçüleri : 15.5x20.5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön, arka kapak ve miklepte ebru, sertab, sırt ve kenar kısımlarında ise siyah renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. Arka yüzde bulunan miklepteki ebru ciltteki ebruya oranla sağlam kalmıştır.

Renk özellikleri : Oksit sarı, kırmızı toprak, lahor çividi renkli boyalar atılarak üzerine petrol lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görülmektedir.

**Kompozisyon
özellikleri :** Taraklı ebru örneği eserde; ön, arka kapak ve miklep üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı, kırmızı toprak, lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılmıştır. Biz yardımı ile çizgiler yapılarak taraklı ebru oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu şekilde yapıldığını ise aralıkların orantısız oluşundan anlıyoruz. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 56. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 56
Envanter No : 2562
İnceleme Tarihi : 28.01.2014
Eserin Adı : Fıkıh (İlmühal) Kitabı
Eş Şeyh-el Hâmil El Hâfız
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve El yazması
Malzemesi : Kağıt
Eserin Devri : Muharrem 951
(Mart- Nisan 1544 Miladi)
Sayfa sayısı : 112
Ölçüleri : 17,5x23,5 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -
Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapakta ebru, sırt ve kenar kısımlarında ise siyah renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.
Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. Ebru hakkındaki bilgiyi kenar kısmına kıvrılan küçük detaydan alıyoruz.
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru neredeyse yok olmuştur. Arka kapakta bulunan bu ebrunun üzerine bir yazı yazılmıştır.
Renk özellikleri : Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görünmektedir.
Kompozisyon özellikleri : Taraklı ebru örneği eserde; ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Ebru yapıldıktan sonra bazı bölümlerine küçük taraklarla şekiller verilmiştir. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 57. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	57	
Envanter No :	2566	
İnceleme Tarihi :	28.01.2014	
Eserin Adı :	İlm-u Şerhu-d Dîvânî (Gelenbevî Hazretleri'nin)	
Eserin Yazarı :	Hasan Çelebi	
Eserin Cinsi ve	Matbu Baskı	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	208	
Ölçüleri :	16x23.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda küçük çizikler, yırtılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebrunun köşe kısımlarında küçük yıpranmalar vardır.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru sağlam durumdadır.	
Renk özellikleri :	Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine su oranı fazla lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine su oranı fazla lahor çividi rengi boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan toprak kırmızı ve lahor çividi renkli boyalar iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 58. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 58
Envanter No : 2567
İnceleme Tarihi : 28.01.2014
Eserin Adı : Arapça Sarf- Nahiv Kitabı
Eserin Yazarı : Anonim eser
Eserin Cinsi ve Matbu Baskı
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 144
Ölçüleri : 16x23 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgan
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise mavi renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebrunun köşe kısmında ve kenarında yırtıklar vardır ve oldukça yıpranmış durumdadır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebruda yırtık yoktur ama oldukça yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Toprak kırmızı ve koyu kahverengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine iri damlalar halinde lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Dalgalı ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Toprak kırmızı ve koyu kahverengi boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, iri damlalar halinde lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan toprak kırmızı ve koyu kahverengi boyaları iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Daha sonra kâğıt zikzak biçimde (yelpaze) katlanmış ve tekneye atılmıştır. Bunu da dalgaların eşit şekilde oluşundan anlamaktayız. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

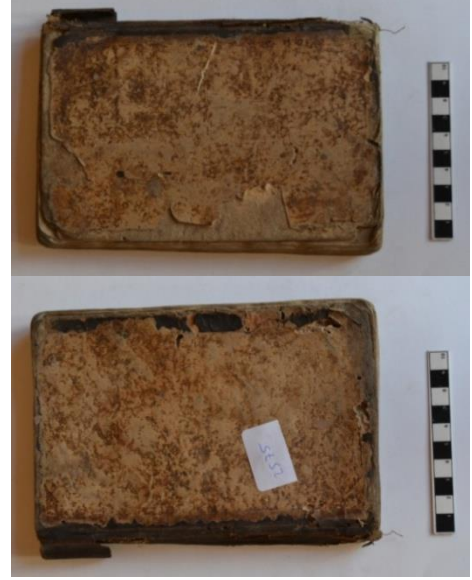
**EK 59. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	59	
Envanter No :	2573	
İnceleme Tarihi :	28.01.2014	
Eserin Adı :	Beyân-ül Kıssa (Peygamber Kıssaları)	
Eserin Yazarı :	Anonim	
Eserin Cinsi ve	El Yazması	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	134	
Ölçüleri :	14x20,5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında ise siyah deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır. Ebrunun yarısına yakını yırtılmıştır ve altındaki siyah deri görünmektedir.	
Arka Yüz :	Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve özellikle kenar kısımları yırtılmış durumdadır.	
Renk özellikleri :	Açık kahverengi ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi rengi ve toprak kırmızı rengi boyalar atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görülmektedir.	
Kompozisyon özellikleri :	Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Açık kahverengi ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi ve toprak kırmızı rengi boyalar iri damlalar halinde atılarak altta kalan açık kahverengi ve lahor çividi rengi boyalar sıkıştırılmıştır. Daha sonra ise bir biz yardımı ile ebruya hareket kazandırılmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 60. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 60
Envanter No : 2575
İnceleme Tarihi : 28.01.2014
Eserin Adı : Arapça dil bilgisi kitabı Anonim
Eserin Yazarı : -
Eserin Cinsi ve Elyazması
Malzemesi : Kağıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 188
Ölçüleri : 12.5x19 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı :

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında ise siyah deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührlenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır. Ebrunun bir kısmı yırtılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve özellikle kenar kısımları yırtılmış durumdadır.

Renk özellikleri : İs siyahı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine koyu kahverengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, yıpranmış yerlerde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. İs siyahı renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, kahverengi boyalar atılmıştır. Ebru tamamen solmuş ve yıpranmış.

**EK 61. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 61
Envanter No : 2580
İnceleme Tarihi : 26.01.2014
Eserin Adı : Akâid'le İlgili Kitap
Eserin Yazarı : Âtif Ali
Eserin Cinsi ve Malzemesi : Elyazması
Kâğıt
Eserin Devri : 1154 Hicri
(1741-1742 Miladi)
Sayfa sayısı : 50
Ölçüleri : 15x21 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru kullanılan cildin sırt kısmında ise bordo renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.

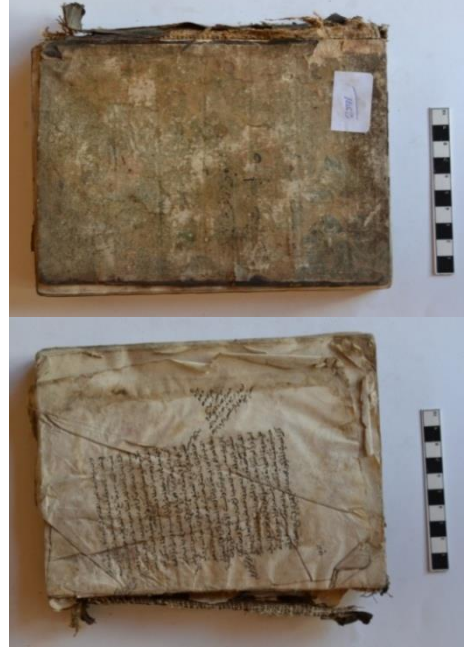
Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.

Renk özellikleri : Oksit sarı ve lahor çividi renkli boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine lahor çividi renkli boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Kumlu ebru örneği eserde; ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Oksit sarı ve lahor çividi renkli boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi rengi boya atılmıştır ve altta kalan lahor çividi rengi sıkıştırılarak damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. En üste atılan lahor çividi kitrenin eski oluşundan dolayı kumlama yapmıştır. Günümüzde kumlu ebrular boyaya kalkan balığı ödü katılarak yapılmaktadır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 62. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası:	62	
Envanter No :	2591	
İnceleme Tarihi :	28.01.2014	
Eserin Adı :	Kûtüb-ü Sitte (6 Sahîh Hadîs Kitabından Derlenmiş Güzel Ahlâk'la İlgili Kitap Şerh i Açıklaması Olarak Yazılmıştır)	
Eserin Yazarı :	-	
Eserin Cinsi ve	El Yazması	
Malzemesi :	Kâğıt	
Eserin Devri :	-	
Sayfa sayısı :	177	
Ölçüleri :	15x20.5 cm	
Geliş Tarihi :	-	
Geliş Şekli :	Bağış	
Bulunduğu Yer :	Çankırı Dr. Rıfkı Kamil Urga Araştırma Merkezi	
Fiyatı :	-	
Tanımı :	Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön kapak da ebru kullanılan cildin kenar kısımlarında ise siyah renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührülenmiştir.	
Ön Yüz :	Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır.	
Arka Yüz :	Arka kapak yırtılmış ve kayıptır.	
Renk özellikleri :	Açık kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında kaybolmuştur.	
Kompozisyon özellikleri :	Battal ebru örneği eserde; ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Açık kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, lahor çividi rengi boya atılmıştır ve altta kalan açık kahverengi boya sıkıştırılarak damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.	

**EK 63. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 63
Envanter No : 2592
İnceleme Tarihi : 27.01.2014
Eserin Adı : Akâid Kitabı Tambûrizâde-Şerh
Eserin Yazarı : Anonim
Eserin Cinsi ve El yazması
Malzemesi : Kâğıt
Eserin Devri : -
Sayfa sayısı : 76
Ölçüleri : 12x18 cm
Geliş Tarihi : -
Geliş Şekli : Bağış
Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi
Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Arka kapak da ve mıklette ebru kullanılan cildin sırt ve kenar kısımlarında ise siyah renkli deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapak yırtılmış ve kayıptır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış durumdadır.

Renk özellikleri : Yeşil renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine toprak kırmızı ve mor renk boyalar kullanılarak yapılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Battal ebru örneği eserde; ön ve mıklet üzerinde yer almaktadır. Yeşil renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine toprak kırmızı ve mor renkli boyalar atılmıştır. Yeşil renk boyada az miktarda kumlama görülmektedir. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 64. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 64

Envanter No : 2737

İnceleme Tarihi : 23.08.2013

Eserin Adı : Beya-n ül Hakayık
(Hakikatler Beyanı)

Eserin Yazarı : Ali Rıza Efendi

Eserin Cinsi ve Matbu Baskı

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : 14 Ağustos

Sayfa sayısı : 99

Ölçüleri : 13.5x18.2 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt sağlam durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, silinmeler, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise siyah renkli cilt bezi kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir. Sırt kısmına muhtemelen cildin dağılmasını engellemek için beyaz bir kâğıt yapıştırılmıştır.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebruda küçük yıpranmalar vardır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebruda da küçük yıpranmalar vardır.

Renk özellikleri : Koyu kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine kırmızı renk boya atılmıştır. Üzerine ise neftli lahor çividi rengi boya atılarak ebru oluşturulmuştur. Kâğıdın rengi, serpilen boyalar altında damarlar halinde görülmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Neftli ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Koyu kahverengi boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, kırmızı renk boya iri damlalar halinde atılarak altta kalan kahverengi boya iyice sıkıştırılmış ve ince damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Bu iki rengin üzerine neftli lahor çividi rengi boya atılmıştır. İçerisindeki neft sayesinde lahor çividi rengin üzerinde beyaz benekçikler oluşmuştur. Eserde hafif dalgalanmalar vardır. Bu dalgalanmalar kâğıt tekneye atma esnasında beklenildiği için oluşmuştur. Bunu da sadece birkaç yerinde oluşundan anlamaktayız.

**EK 65. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 65

Envanter No : -

İnceleme Tarihi : 21.08.2013

Eserin Adı : Çankırı Nüfus Kütüğü Defteri

Eserin Yazarı : -

Eserin Cinsi ve El Yazması Defter

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : -

Sayfa sayısı : 73

Ölçüleri : 20x56.3 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön ve arka kapak da ebru, sırt kısmında ise kırmızı deri kullanılmıştır. Sırt kısmında kullanılan malzemenin büyük bölümü yırtılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ayrıca kapak ortadan ikiye kesilmiştir. Kenar kısımlarında deriden yapılmış kırmızı bir şerit bulunmaktaymış ama şuan o kısımların büyük bir bölümü sökülmüş durumda, dökülen yerlerde şerit halinde izler görülüyor. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmıştır ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ayrıca arka kapakta ortadan ikiye kesilmiştir.

Renk özellikleri : Turuncu ve lahor çividi renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrolü lahor çividi renk boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpilen boyaların altında ince damarlar halinde görünmektedir.

Kompozisyon özellikleri : Petrolü battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Turuncu ve lahor çividi renk boyalar atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrolü lahor çividi renk boya atılarak altta kalan turuncu ve lahor çividi renk boyalar sıkıştırılmış ve damarlar halinde görülmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar büyüklü küçüklü düşmüş ve bu nedenle renklerin dağılımında homojenlik sağlanamamıştır.

**EK 66. DR. RIFKI KAMİL URGU ARAŞTIRMA MERKEZİ ESER CİLT KAPAĞI
ENVANTER FİŞİ**

Örnek numarası: 66

Envanter No : -

İnceleme Tarihi : 21.08.2013

Eserin Adı : Tafn Dairesi Kayıt Defteri

Eserin Yazarı : -

Eserin Cinsi ve El yazması

Malzemesi : Kâğıt

Eserin Devri : 1293 Hicri
(1876 1877 Miladi)

Sayfa sayısı : 178

Ölçüleri : 20x56 cm

Geliş Tarihi : -

Geliş Şekli : Bağış

Bulunduğu Yer : Çankırı Dr. Rıfki Kamil Urgu
Araştırma Merkezi

Fiyatı : -

Tanımı : Çarkuşe tekniğiyle yapılmış olan cilt oldukça yıpranmış durumdadır. Cilt yüzeyinde bulunan ebruda çizikler, yırtılmalar, kırılmalar, solmalar mevcuttur. Ön kapak da ebru, sırt kısmında ise kahverengi deri kullanılmıştır. Cilt kapağında bulunan ebru mührelenmiştir.

Ön Yüz : Ön kapakta kullanılan ebru oldukça yıpranmış ve bazı kısımları yırtılmış durumdadır. Ön yüzde ebrunun üzerinde şemse bulunmaktadır. Kenarları yuvarlak bir biçimde kesilmiştir ve üzerine yazılar yazılmıştır.

Arka Yüz : Arka kapak yırtılmış ve kayıptır.

Renk özellikleri : Sarı renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine petrol lahor çividi rengi boya atılmıştır. Kâğıdın rengi, serpiyen boyaların altında neredeyse kaybolmuştur.

Kompozisyon özellikleri : Petrol battal ebru örneği eserde, ön ve arka kapak üzerinde yer almaktadır. Sarı renk boya atılarak oluşturulan zemin üzerine, petrol lahor çividi rengi boya atılarak altta kalan sarı renk boya sıkıştırılmış ve damarlar halinde görünmesi sağlanmıştır. Serpme esnasında boyalar dengeli bir biçimde atılmış ve renklerin dağılımında homojenlik sağlanmıştır.

GAZİ GELECEKTİR...